

(...) Özellikle Birinci Dünya Savaşı'nın sona erdiği ve Mondros Mütarekesi'nin ilan edilmesinden sonra Osmanlı devletinin yenilgisinin açığa çıktığı, Osmanlı yönetiminin iyice zayıfladığı dönemde, Bedirhaniler'den bazıları ve diğer bazı Kürt yurtseverleri, bir Kürt devletinin kurulması için çaba gösterdiler(...) Söz konusu kişi ve grupların çalışmaları hakkında bugün belirli ölçüde bilgi sahibi olmamıza rağmen elimizde bizzat kendileri tarafından yazılmış konuyla ilgili kaynak sayısı gayet azdır. Burada sözünü edeceğim belge, birinci elden bir kaynak olarak bu konuda bir istisna sayılabilir ve bu nedenle de önemlidir. (...)

Malmisanij 'ın Araştırması Sf. 9'da

Platforma Yekitiya Weşanên Netewî:

Licê Li Cî Tûne!

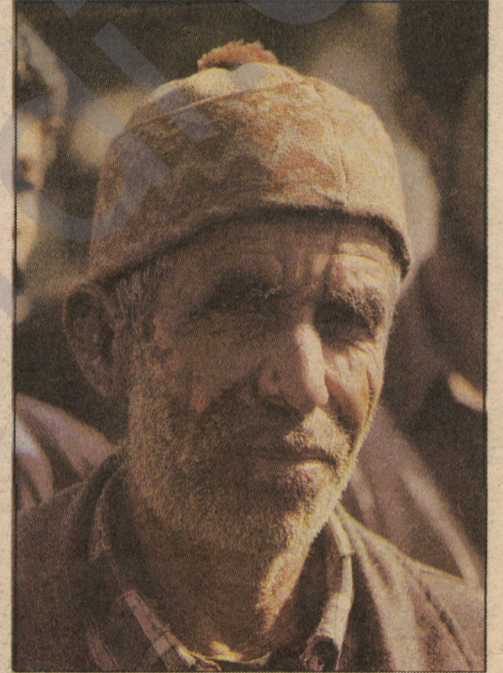
Haber Merkezi: Deng, Hevdem, Newroz, Newroz Ateşî, Serketin, Özgür Halk dergileri, Komal Yayınevi ve Medya Güneşi gazetesinin oluşturduğu Ulusal Yayın Birliği Platformu, Lice katliamını yerinde incelemek üzere, UDKD, Şeyh Sait Vakfı, Devrimci Sosyalist Basın Platformu'ndan iki temsilci, Gövend Dergisi, Beybun Yay-

mevi, İHD Diyarbakır şube sekreteri Avukat Meral Danış ve DEP il yönetim kurulu üyesi Sebahattin Korkmaz ile birlikte Lice katliamını yerinde gözlemlenmek üzere Lice'de incelemelerde bulundu. 6 Kasım 1993 tarihinde yapılan incelemelerin sonuçlarının daha sonra bir rapor halinde yayımlanacağı bildirildi. Ulusal Yayın Birliği Platformu, incelemelerinin ilk sonuçlarını bir bildiri ile basına açıkladı:

"242 işyeri ve 433 civarında ev tamamen kullanılamaz hale gelmiş, camiler tahrip edilmiş, özellikle ilçe çarşısındaki işyerleri sokağa çıkma yasağı ilan edildikten sonra yağmalanmış ve lav silahlarıyla yakılmıştır. Konutların prefabrik olmasından ötürü gördüğü tahribat gözönüne alınınca, bu evlerden insanların canlı çıktığına inanmak son derece güç... Diyarbakır hastanelerine kaldırılanlardaki yanık ve diğer bazı yaraların büyük ihtimalle kimyasal bir gazdan oluşabileceği gözönüne alınarak, Lice'de kimyasal silahların kullanıldığı kanısına varılmıştır. (Sağdaki resimde görülen yanık izlerinin kimyasal bir silahın etkisi ile oluştuğu sanılıyor. M.G.) Öyle ki, yaralıların giysilerine herhangi bir etkisi olmayan bu yakıcı madde, sadece insanların vucutlarına etki etmiş ve birçok yaralının da gözü eriyip akmıştır."

(Haberî sf. 9'da)

Medya Gündemi: Sıkıyönetim de 'Care' Değil

Sayfa :2

- Panorama: Şoreşa Oktobê û Rastiyên Wê Rûpel 3
- Yerel Seçimler için Ateşkes Yapılmalıdır Sayfa 5
- Clinton, Arafat, Rabin Antlaşması Üzerine Sayfa 6
- Rusya ve Kürt Sorunu Sayfa 7
- Elfabâ Kurdî, Teknîka Nû û Rewşenbîrên Me Sayfa 12
- Yezidi ve Alevî Kürtlerinin Geleneklerini Karşılaştırma Sayfa 11
- Savaş Üzerine Notlar: Savaş ve İnsanlık Sayfa 13

Delil Yurdatapan'ın Lice izlenimleri:

İs Karasıdır, Yürek Yarasıdır Lice'den Artakalan

"...Meydana vardığımızda, bir bölümü yanmaktan kurtulmuş bir kahvede oturanlarla karşılaştık. Selamlayarak yanlarına gidip konuşmaya, daha doğrusu birbiri ardından sorular sormaya başladık. Kürtçe sorularımıza karşılık Türkçe cevaplar alınca, polislerden çekindiklerini anladık. 70 yaşlarında bir ilçe sakini, yarım yamalak Türkçesiyle kızgın bir şekilde "ne soruyor biz söyleyecek, sonra siz eve, biz emniyete gidecek" sözleriyle bize çıktı. Gazetemizin adını söyleyince, herhalde birşeyler çөгürtürmüş olacak ki, yumuşayarak, özür dilercesine bizimle konuşmaya başladı..." (Sf. 8'de)

Şerefkendi Davasında Skandal

KÖLN-17 Eylül 1992'de Berlin'de öldürülen PDK-İ Genel Sekreteri Dr. Şerefkendi Davasını yürüten Federal Savcıya göre Şerefkendi'nin öldürülme emri İran gizli servis işleri bakanı Ali Fallahian tarafından verildi. Ali Fallahian Ekim 1993 başında, davanın başlamasından önce Bonn'a gelerek Alman istihbarat işlerinden sorumlu Bakan ile gizli bir görüşme yaptı. Olay kamuoyuna yansınca hukuk çevreleri tarafından skandal olarak nitelendirildi.

(Haberî Sf. 4'te)

Xwendevanên Medya Güneşî
Î Ewrupa Du Civîn Çêkirin
STRASBURG -Di rojên 31.10.1993'an
de li Fraûdenstûd (Elmanya) û di
4.11.1993'an de Li Strasburgê (Fransa) ji
alî xwendevanên Medya Güneşî ve bi
beşdarbûna berpirsiyarê giştî yê rojnamê
Osman Aytar, du civînên agahdariyê ji
raya giştî re hatin kirin. Civîn, di derbarê
"Rewşa Kurdistanê ya îroyîn û êrişên
dewleta Tirk ên li ser rojnamegêriya
Kurdî" bûn.

(Rupel 10)

SIKIYÖNETİM DE 'ÇARE' DEĞİL

Bu tartışmaların, olağanüstü halin uzatılmasının Meclis'te görüleceği bir sürece denk getirilmesi ve böylelikle, sıkıyönetimin bile tartışıldığı bir ortamda olağanüstü halin uzatılmasının "doğal" bir gelişme olarak yansıtılmaya çalışılması ve sonuçta sessiz sedasız uzatılması, sıkıyönetim tartışmalarının bu amaçla gündeme getirildiğini düşündürüyor.

20 Ekim Genel Seçimleri'nden sonra oluşturulan hükümete SHP'nin ortak edilmesinin, koalisyon oluşturulurken hükümetin her iki kanadının da "demokratikleşme"ye, söylem düzeyinde ısrarla vurgu yapmasının ve bunun koalisyon protokolüne sözümona yansımalarının üzerinden çok geçmeden, önce DYP'nin ve ardından SHP'nin "demokratikleşme" yolunda "U dönüşü" yapması, bizim için şarttır. CMUK'un yasalaşan metinle karşılaştığımızda "kuşa çevrildiği"ni gördüğümüz düzenlemelerin "hukuk reformu" olarak sunulması ise "sosyal demokrat" çevreleri bile tatmin etmemiştir. Demokratik kamuoyu, yapılanın bir "makyaj" olduğu konusunda fikir birliği içindedir. CMUK'un ciddi bir yenilik içermeyen hükümlerinin Türkiye'de bile pratikte uygulanmaması, Kürdistan'ın ise, baştan yasanın uygulanma alanı dışında tutulması, bu arada Kürdistan'da halka yönelik şiddetin, yüzlerce köyün boşaltılması, sadece faili "meçhul" cinayetlerle binden fazla insanın öldürülmesi boyutuna vardırılması, demokratik mevzilerin ateş çemberine alınması, ateşkese yanıt verilmemesi vb. uygulamalarla hükümetin terör çıkmazına saplanması; yine kamuoyunun ortak deyişiyle, "makyajın dökülmesi" sonucunu doğurdu.

Özal'ın ölümüyle başlayan gelişmelerin, Türk egemenlik sistemine yeni bir siyaset vitrini oluşturma imkanı vermesiyle, "hü-

kümetin cinsiyeti" değiştirilirken, demagogik söylemler eşliğinde "makyaj tazelemek" de ihmal edilmedi.

Ancak, Kürdistan'daki ulusal varlık savaşının gelişim doğrultusunun ve ulusal birlik sürecinin ortaya çıkarabileceği potansiyelin, gelinen aşamada "demokratikleşme" konusunda demagoji yapma olonağını ortadan kaldırmasıyla, devlet ve hükümet bir yol ayrımına gelmiştir. DEP milletvekili Mehmet Sincar ve Batman il yönetim kurulu üyesi Metin Özdemir'in katledilmeleri, DEP Genel Başkanı Yaşar Kaya'nın tutuklanması, devrimci ve sosyalist basın üzerindeki baskıların, tutuklama, toplatma ve kapatma kararlarıyla açık bir saldırıya dönüşmesi, Lice'nin devlet güçlerince yerle bir edilmesi, her türlü demokratik eylem ve söylemi "terör" kapsamına alan ve devrimci basına yaşam hakkı tanımayan yeni bir "Terörle Mücadele Yasası"nın hazırlanması; şiddetin tirmandırılması ve bu yolla Kürt halkının siyasal eyleminin kabul edilebilir sınırlara çekilmesi eğiliminde ısrar edileceğini gösteriyorsa da; bu eğilimi devlet açısından realize edilebilecek bir politika alternatifi olarak değerlendirilmeye, bugünkü koşullarda pek mümkün görünmüyor.

Nedenlerinin birincisi şudur: Bugün sıkıyönetim ilan edilmesini isteyen "daha fazla" şiddet taraftarları, sıkıyönetimin Kürdistan'da pratik olarak hemen hiçbir şeyi değiştirmeyeceğini, çünkü zaten bu-

günkü uygulamanın sıkı değil sınıksı bir yönetim olduğunu bilmektedirler. Sıkıyönetim uygulamasının Türkiye'yi ya da Türkiye metropollerini de kapsamı durumunda, demokratik platformların tümünden dağıtılması söz konusu olabilir ki, bunun da Kürdistan'daki savaşın geleceği üzerinde belirleyici bir etkisinin olamayacağı kolayca görülebilir. Bu durumda sıkıyönetim ilanına rağmen bir sonuç alınamaması söz konusu olacaktır ki, bu da çok geçmeden "ulusal mutabakat"ın çatırdatmasını beraberinde getirebilecektir. Egemen sınıflar blokunun Kürdistan sorunu ile ilgili "ulusal mutabakat"ı, sorunun çözüm yöntemi açısından koşulsuz ve süresiz değildir ve 10 yıllık savaş sonunda, askeri "çözüm"ün çözüm olmadığını anlayan ekipler-klikler vardır. Aydın Menderes ve Cem Boyner'in sözcülüğünü yaptığı çevrelerin yanısıra, ordu, MİT, siyasi partiler içerisinde bulunan bazı gruplar, bu ekipleri oluşturmaktadır ve şimdilik siyasal bir birliktelikten yoksundurlar.

Sıkıyönetimle sonuç alınamaması durumunda bu ekipler, merkezkaç ve marjinal güçler olmaktan çıkıp, politikada iddia sahibi merkezi bir güce dönüşebileceklerdir. Böylesi bir gelişme karşısında, şiddetten vazgeçmeyen merkezi politikanın "hiçbir şey" vermemede ısrar etmesi, alabileceğine parçalanmış ve kutuplaşmış bir iktidar yapısıyla şiddetini sürdürebilmesi olanaksız olacaktır. Oysa "değişim"den yana çevreler, şimdiki halde yöntem konusundaki farklı düşüncelerine rağmen, henüz "her yol" denenmemiş olduğundan ciddi bir muhalefet yürütememekte ve merkezi politikalarla yedeklenmektedirler. Daha fazla şiddetin, çözümsüzlüğün derinleşmesiyle, bu tablo değişebilecek. Şimdiden sıkıyönetim ilan edilmesi, bu süreci hızlandıracaktır. Merkez politikacılarının bu durumu dikkatle izlediklerinden kuşku yoktur.

İkincisi; darbe ve sıkıyönetim dönemleri, yarattığı siyasi-diplomatik sonuçlar nedeniyle, dış politikada etkinliğin tamamen yitirildiği ve içe kapanıldığı dönemlerdir. Balkanlarda, Kafkasya ve Orta Asya'da, Ortadoğu'da önemli ve hızlı gelişmelerin yaşandığı, eski dengelerin alt-üst olduğu, fakat yeni dengelerin henüz kararlı bir yapıya kavuşmadığı ve çeşitli müdahalelere girişimlere açık bir esneklik içerdiği ortamda, TC'nin tamamıyla içe kapanmasına, bölgesel planda bile politik bir aktör olma niteliğini kaybetmesine neden olacak bir tercihte bulunması, dış politik rasyoneller açısından pek mümkün görünmüyor. Türk dış politikasının yıllanmış rüyası olan AT'a üyelik, AGİK sürecinde saygın bir yer edinme vb. ekonomik, politik ve kültürel entegrasyon hedef ve heveslerini unutmaya gerekeceği de hatırlanmalıdır. Kürdistan'daki savaşın, TC'nin dış politikada elini ayağını bağladığı bir gerçekse de, verili durumun, etkin değil ama etkilemeye çalışan bir güç olma imkanını, gene de verdiği kabul edilğinde, aradaki farkın önemi de kavranabilir.

Aktardığım iki hususu, temel ya da siyasal nedenler olarak kabul edersek, güncel

diyebileceğimiz bir üçüncü nedenden de söz edilmelidir. O da, '94 Mart'ında yapılacak olan yerel seçimlerdir. Yerel seçimlerin Kürdistan'da ya da Türkiye genelinde ertelenmesi ile ilgili tartışmalarda, ortak bir payda ve netleşmiş bir eğilim ortaya çıkmadığı gibi, çeşitli olasılıklara dayandırılarak oluşturulmaya çalışılan politika alternatiflerinden hiçbirisinin, devlet için rahatça hazmedilebilir olmadığı anlaşıldı. Bu olgu, yukarıda değindiğimiz, devletin yol ayrımında olma durumunu pekiştirmektedir. Bu süreçte Çiller'in anabacı edebiyatını bırakıp hamasi söylemleri diline dolması ve yukarıda aktarılan gelişmelerle şiddetin tirmandırılması eğilimi, özünde, pek bir kıymet ifade etmiyor. Seçim tarihi yaklaştıkça, açmazın derinleşeceği, dolayısıyla "yelkenlerin" de ineceği, şimdiden öngörülebilir. Seçimlerin ertelenmesi olasılığında bile, bu durumun ilanihaye olamayacağı, seçim "karabasanı"nın, sadece yakın bir gelecekte daha az yakın bir geleceğe taşınmış olacağı açık olduğundan; seçeneksizliğin, devlet ricalinin "elini titretmeye" devam edeceği söylenebilir. Ancak bu, "daha fazla" şiddetle tümenden vazgeçildiği anlamına gelmez.

Sonuç olarak; sıkıyönetim tartışmaları, bugün için bir tehdit niteliğindedir. Bu tartışmaların, olağanüstü halin uzatılmasının Meclis'te görüleceği bir sürece denk getirilmesi ve böylelikle, sıkıyönetimin bile tartışıldığı bir ortamda olağanüstü halin uzatılmasının "doğal" bir gelişme olarak yansıtılmaya çalışılması ve sonuçta sessiz sedasız uzatılması, sıkıyönetim tartışmalarının bu amaçla gündeme getirildiğini düşündürüyor. Yine de, sıkıyönetimle anlatılanın bile ötesinde bir şiddetin, orta vadede tamamen gündem dışı olduğu söylenemez. Vurgulamaya çalıştığımız, bu seçeneğin, devlet açısından iç ve dış politika bakımından ciddi sorunlar içerdiği. Önümüzdeki ayların, ülkemiz ve halkımız için önemli siyasal belirginleşmelere sahne olacağı görülmüyor. "İki arada bir derede" bulunan devlet, önünde duran üç siyaset almaşığından birini tercih etmek durumundadır. Biri, bütün Kürt halkını hedefleyen kör şiddete ısrar ve bunun geliştirilmesi; diğeri, daha dikkatli ve "seçmeli caydırıcılığa" dayalı, işbirliklilikten medet uman bir "çözüm"e kapı aralanması; sonuncusu ise, siyasal çözümlü mümkün kılacak bir siyaset tarzının benimsenmesidir.

Bu noktada, devletin yaklaşımının, birçok faktörün yanısıra ulusal hareketin tavrına da bağlı olarak şekilleneceği belirtilmelidir. Özellikle yerel seçimlerin yapılmasını mümkün kılacak taktiklerin akıllıca gündemleştirilmesi ve seçimlere bütün ulusal güçlerin ortak bir tutum içinde girmesi durumunda, referanduma dönüşecek ve çok önemli siyasal-diplomatik sonuçlara yolaçacak olan seçimlerden ezici bir galibiyetle çıkılırsa, devletin, zaten sorunları bulunan şiddetli geliştirme alternafinin önüne, ulusal ve uluslararası edimli bir set çekmek mümkün olacaktır.

MEDYA'dan...

Yurtsever, sosyalist basının yeni bir Terörle Mücadele Yasası ile susturulmaya çalışıldığı koşullarda okurlarımıza, dostlarımıza bir kere daha merhaba diyoruz.

Yürürlükte olan yasaları, "SS" Kararnamelerini ve 141-142'yi; toplatmalar, para ve hapis cezaları, tutuklamalar, gözaltılar, kapatma tehditleri pahasına nasıl göğüslediysen, bundan sonrası için de aynı kararlılığı göstereceğimize kesindir. Yeni yasaların hüsnüne uğramak bizi te-dirgin etmiyor; yasaları eskitiyor olmak ise sevindiriyor.

Bu sayımızda gazetemizin künyesinde önemli değişiklikler oldu. Medya Güneşi'nin gazete olarak yayınlanmasından bu yana genel yayın yönetmenliğini yürüten araştırmacı-yazar Osman Aytar, araştırma ve incelemelerine daha fazla zaman ayırabilmek için bu görevinden ayrıldı. Medya Güneşi'ni, yayın hayatına başladığı günden beri değerli katkılarıyla güçlendirmeye çalışan ve bir yıldan fazla yürüttüğü yayın yönetmenliğiyle de haftalık bir gazete hedefine yaklaştıran Aytar, Panorama köşesindeki yazıları ve diğer çalışmalarıyla okuyucularımızla birlikte olmayı sürdürecektir. Yerini dolduramayacağımız Aytar'a, Medya kolektifi olarak, katkılarından dolayı teşekkür ediyor, çalışmalarında başarılar diliyoruz.

Gazetemizin yayın yönetmenliğini, daha önce bir süre yazışleri müdürlüğünü üstlenen Mahmut Metin yürütecek.

İkinci önemli değişiklik ise, gazetemizin sahibi ve yazışleri müdürü olan Abdullah Kıran'ın, Kürt Enstitüsü yönetimindeki sorumlulukları ve Kürt dili ve edebiyatı ile ilgili çar-

lışmaları nedeniyle bu görevlerini bırakması oldu. Abdullah Kıran da, yayına başladığı günden beri gazetemize değerli katkılar sunan, emek veren arkadaşlarımızdan biridir. Bundan böyle de çalışmalarımıza destekte bulunmayı sürdürecektir olan Kıran'a katkıları için teşekkür ediyor, kendisine başarılar diliyoruz.

Medya'nın sahip ve yazışleri müdürlüğünü Nusret Yüksekaya üstlendi. Çukurova Ziraat Fakültesi mezunu olan Nusret Yüksekaya, daha önce de gazetemizin yerel faaliyetlerinde bulunmuş, özellikle büro ağımızın genişletilmesinde önemli çalışmalar yapmıştı. Yeni görevlerini başarıyla yürüteceğine inanıyor, aramıza hoşgeldin diyoruz.

Önceki sayılarımızda duyurduğumuz bürolarımızı artırma çalışmalarımızı, haftalık bir gazetenin altyapısını kurma çerçevesindeki diğer çalışmalarla birlikte yürütüyoruz. Geçen hafta, Adana ve Mersin temsilcilerimizden açılışını yaptık. Adana temsilciliğimizi Ramazan Çetal, Mersin temsilciliğimizi ise Hamdullah Karakelle üstlendiler. Ramazan Çetal Adana, Hamdullah Karakelle ise Mersin Demokrasi Partisi (DEP) il yönetim kurulu üyeliklerini de yürütüyorlar. Arkadaşlarımıza yeni görevlerinde başarılar diliyoruz ve Medya kolektifine hoşgeldiniz diyoruz.

Geçen sayımızdaki dizgi-tashih hatalarını, okur ve yazarların bağışlamasını diliyoruz. Birçok akseslik üst üste binince böyle oldu. Tekrarlamamaya çalışacağız.

Bu arada, geçen sayımızın da toplatıldığı belirtelim. Toplatma kararına, "Lice'de Devlet Depremi" manşetli kapak haberimiz gerekçe gösterildi. Her zamanki gibi bu kararı da kınadık.

Gelecek sayıda buluşmak dileğiyle...

TMY'ye Karşı Demokratik Platform Oluşturulmalı

Av. Eren KESKİN

3713 sayılı "Terörle Mücadele" Yasası, üzerinde, herhalde en çok konuşulan yasalardan biri. En önemli özelliği, Genel Kurmay'da oluşturulup, "hukukçularca" kaleme dökülmüş olması.

Biz başından beri "Terörle Mücadele" Yasasına, şiddetle karşı çıktık. Ancak bu konuya bakışta iki farklı görüş var. Birinci görüş "Terörle Mücadele Yasası"nın, 12 Eylül hukukunun bir ürünü olduğu görüşüdür. İkinci ve benimde katıldığım görüş ise, Türkiye Cumhuriyeti devletinin, başından beri böyle yasalarla yönetildiğidir. Açık olmak gerekir... Nasıl, "Zorunlu İskân Kanunu", "Tunceli Kanunu", "İzale-i Şekavet" Kanunu, "İstiklal Mahkemeleri" Kanunu'nun çıkış nedeni, Kürtler ve Kürdistan ise; "Terörle Mücadele" Yasası'nın da ana nedeni, Kürdistan ve oradaki gelişmelerdir. Yasa, öncelikle "Kürtler ve Kürdistan ile ilgili düşünceleri yasaklamakta ve çok büyük para ve ayrıca hapis cezası getirmekte. Bugün DGM'lerce milyarlarca liralık para cezası, verilmiş durumdadır. "Terörle Mücadele" Yasası işkenceyi kurumlaştıran, işkenceyi koruyan bir yasadır. Ayrıca yasa ile toplum ihbarcılığa özendirilmekte, ihbarcılık kurumlaştırılmaktadır.

3713 sayılı yasanın 19. ve 20.maddeleri, ihbarcılığın düzenlendiği bölümlerdir. İhbarcının ödüllendirilmesi, bir başlık olarak yer almıştır.

Terörle Mücadele Yasası'nı uygulayan DGM'ler ise tamamen Genelkurmay'ın direktiflerine uygun davranmaktadırlar. Uygulama sürekli değişmektedir. Başta uygulanmayan hazine aşamasında tutuklama uygulaması bir süredir gündeme getirilmiştir.

Muhafızların organlarının kapatılması talebi, başta uygulanmazken, Genelkurmay'ın "Basın Briefingi"nden sonra, iddianamelerde yer almaya baş-

lamıştır. Ve hepimizin bildiği gibi geçtiğimiz ay, bölgede gelişen mücadele nedeniyle, Genelkurmay, "Terörle Mücadele" Yasası'nın yetersiz olduğunu ve yeni bölümler eklenmesi gerektiğini açıkladı. Yapılması istenen değişiklikler ve cezaların arttırılması DYP'lilerce hemen kabul edildi. SHP bazı maddelere itiraz etti, ancak esas olarak Genelkurmay'ın istediği tüm değişiklikler kabul edilme aşamasına geldi ve yasa bugünlerde son şeklini alacak. Taslağa göre, sanık artık kendisi hakkındaki suçlamayı "gerektiği" kadar bilecek. Bazı bilgiler sanıktan saklanabilecek. Bu açıkça "kendini savunma hakkı" na yeni bir saldırıdır. Duruşmadaki avukat sayısı, DGM hakimlerinin takdirine bağlı olacak. Tabii burada amaç, çok sayıda avukatın savunma yapmasını ve dayanışmayı engellemek. Bu da savunma mesleğine bir saldırı oluşturmaktadır. Taslak, suç işlemiş devlet görevlilerinin affedilmesini de getirmektedir. Bu da, İşkencecilerin arkasındaki devlet desteğinin göstergesidir.

Yasa taslağının en önemli yönü ve bence esas amacı, bölgede yaşayan herkesi "terörist" ilan etmesidir. Basında da çokça yer aldığı gibi "kepenk kapatma"ya ceza getirilmesi amaçlanmakta ancak SHP bu maddeye itiraz etmektedir. Ve taslak ile basına getirilen cezalar artırılmaktadır. Genelkurmay'ın DGM'deki davaların hızlandırılmasını istemesinden sonra "kapatma" kararları da ard arda gelmeye başladı. Muhafız basın tümüyle susturulmak isteniyor.

Yasaya karşı ne yapılmalı?

Öncelikle bu yasaya tek tek karşı çıkışlar organize edilmeli ve toplu bir karşı çıkış sağlanmalıdır.

Yasaya karşı çıkmak amacıyla, demokratik bir platform oluşturulmalı ve öncelikle yasayı toplumun öğrenmesi sağlanmalı...

Yine muhafız başına çok iş düşüyor.

PANORAMA

Osman AY TAR

Şoreşa Oktobré û Rastiyên Wê

Li Rûsyayê ji bo ku îsal şahiyên salvegera 76'an a Şoreşa Oktobré, ku di dîroka tekoşinên rizgariya netewî û civakî yê dinê dinê de merheleyeke hêja bû, hatin qedexekirin; di xwepêşandan de tevlihevî derket, gellek mirov hatin girtin û birindar bûn. Qedexekirina şahiyên salvegera Şoreşa Oktobré ku bi bûyerên xwe dinê hejandibû, bûyereke wusa ye ku divê sebebên wê baş bîn şîrovekirin. Çawa dibe ku şoreşa ku şahiyên wê ji alî dewletê dihat amadekirin, îro di hemû waran de di bin talûkeyeke mezî de ye? Bêguman gellek sebebên wê hene, lê yê muhîm çewtî û kêmasiyên ku bi navê sosyalîzmê hatine kirin in.

Wek tê zanîn di vî warî de sebebên têkçûnê ji alî gellek terefan hatin munaqêşekirin û wusa xwanê ye ku ev munaqêşe wê bidome. Bi sedan, bi hezaran çewtî û kêmasiyên wekî necihanîna hewcedariyên jîndariya sosyalîzmê; giraniya dogmatîzm û texitkirina modelan; bi temamî bingeş negirtina rastiyên welatan; di warên siyasî, civakî û aborî de nepeydakirina mekanîzmayên guherîn û pêşvebirinê, bûn sebeb ku di şexsê modelên sosyalîzma reel, de him di tevayîya dinê de û him jî di yekoyek welatan de sosyalîzm prestîj wenda bike. Bêşik ev bahoza kuli dijî sosyalîzmê pêl daye bisekine û li gor jîndari û îdealên gerdûnî yê sosyalîzmê ji bo rastiyên îroyîn rê, metod, wasîte û perpêktîfên nû bîn dîtîn; wê sosyalîzm jî nû ve giraniya xwe nişa bide. Çimkî ji bo azadî û pêşveçûna civakî ya gelan îro jî tu sîstem û nêrîn alternatîfa îdealên gerdûnî yê sosyalîzmê nîne.

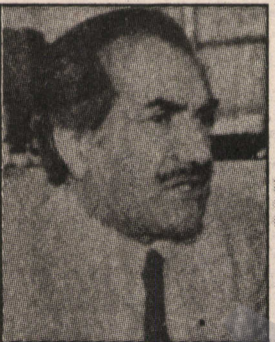
Her çiqas şahiyên wê li Rusyayê bîn qedexekirin, berhemên wê baş yekoyek bîn tasfiyekirin, wekî ku ji bo tola Çarîtiyê jê bê sitendin kampanyayê biperwa bîn meşandin jî, divê neye jîbîrkirin ku rola Şoreşa Oktobré û bûyerên ku di pey wê de pêl dan, di pêşveçûna netewî û civakî ya gelên dinê de ne hindik e. Rast e, li Rusyayê û li komarên din yê Yekîtiya Sovyetê de riya ku bi Şoreşa Oktobré vebû, bi politîka û perspektîfên realist nehat meşandin, sosyalîzmê di guherîna civatan de bi politikayê xwe yê nû çûncûr cîh negirt; heta du sîstemîya dinê di gellek welatan de li ber tekoşinên netewî û civakî bû sebebê astengan. Gellek caran bi navê "enternasyonalîzmê" yan jî bi navê "rê li ber girtin û qelskirina emperyalîzmê" berjewendiyên dewletan hatin parastin. Têkilîyên bi Seddamê xwinrij û yê wek wî re bi vî babetî bûn; wek tê zanîn gelê Kurd jî van têkilîyan gellek zirar dît.

Lê divê bê dîtîn ku gellek gelan jî bi alikariya raste- rast yan jî bi awayekî din a Şoreşa Oktobré û sîstema ku di pey wê de avabû, azadiya xwe sitendin; dewletên xwe damezirandin û li ser pêşeroja xwe bûn xwendiyê peyvê. Di pey vî pêvajoyê de sîstemake bi îstîkrar avakirin an nekirin ev hewceyî munaqêşeyê din e; lê di avakirina nêzî sed dewletên serbixwe de tesîra Şoreşa Oktobré û pêvojoya di pey wê, divê bê dîtîn. Ji bo gelên ku di bin qolonyalîzma Çarîtiyê de bi sed salan jî hemû mafên xwe yê netewî û mirowî bêpar mabûn jî Şoreşa Oktobré rûpeleke nû bû. Hîn gellek tiştan mirov dikare bibêje.

Ji bo me sosyalîstên Kürdistanê ku di tekoşina rizgariya netewî û civakî de bi nasnama (huwiyet) sosyalîstiyê cîh distinin, bi taybetî jî pêvojoya Şoreşa Oktobré û pey wê bi gellek tecrûban û dersan tije ye. Ev pêvajoya han û Şoreşa Frensîzî, Şoreşa 1848'an, Komunîya Parisê jî tê de hemû dîroka tekoşinên netewî û civakî divê baş bê şîrovekirin. Vatîniya me ya stratejîk a yekemîn bê munaqêşe, rizgariya netewî ye; lê ji bo vî yekê wek hinekan ne hewceye ku meriv dey jî sosyalîzmê berde. Yê muhîm nasnama sosyalîstî ye û ev jî bi avakirina civateke sosyalîst ve ne sînorkirî ye; avakirina civatek weha jî tê de ji îro de li gor rastîya welêt û dinê bi nasnama sosyalîstiyê mudaxeleyî pêvajoyê kirin e. Ey nasname, wek stratejî avakirina civata sosyalîst naxe pêşîya rizgariya netewî û rê li ber tekoşina hevbeş a hêzên netewî-jî sosyalîstan bigre heta liberal, dîndar û hwd.-nagire.

Sosyalîzmeke çawa û riyên avakirina wê divê bîn munaqêşekirin. Guherînên siyasî, civakî, aborî, kulturî û hwd. wê bi kîjan modelan bîn çekirin hewceyî lêkolîn û munaqêşeyan in. Di vî warî de pirsên giring pîr in. Lê her dem divê ev rastî li berçavan be; Sosyalîzm divê bi haziriyên maddî û manewî û di pêvajoyê de aktif beşdarbûyîna gelê avakirin; bi qanûn û destûran, bi mekanîzmayên ku ji gel dûrketine lê wê xistine şûna îrada gel nayê avakirin. Dersa ku divê meriv jî pêvajoya Şoreşa Oktobré û pey wê bigire ev e.

Yaşar Kaya'nın Tutukluluğu Sürece

Yaşar Kaya

Haber Merkezi - IKDP'nın Güney Kürdistan'daki kongresinde, yaptığı konuşmadan dolayı, hakkında TMY'nin 8/1. maddesinin iki kez uygulanması talebiyle dava açılan ve 16 Eylül'den beri tutuklu bulunan Yaşar Kaya, 8 Kasım'da yapılan Ankara DGM'deki duruşmada da serbest bırakılmadı.

DEP Genel Başkanı ve Özgür Gündem gazetesi imtiyaz sahibi Yaşar Kaya, yaptığı savunmada, gerçekte kendisinin değil partisinin yarıldığını; savcılık iddianamesinde, yaptığı konuşmanın tümüne değil

sadece bir bölümüne yer verildiğini, yazının bütünü dikkate alındığında "bölücülük" yapıldığını anlamış olduğunu; bir teptiple karşı karşıya bulunduğunu, tertip ve komploculuğun Türk devletinin yapısında bulunduğunu, böyle bir devletten demokrasi beklemediğini belirtti.

Kaya, savunmasında, bölücülüğün en dar anlamda bir bütünün bir parçasını ayırmayı içerdiğini, oysa ortada bir bütün bulunmadığını kaydederek "PKK bahane edilerek Kürt halkının demokratik hakları önüne set çekiliyor; Kürt sorunu çözülmeyen demokratikleşme sağlanamaz" dedi.

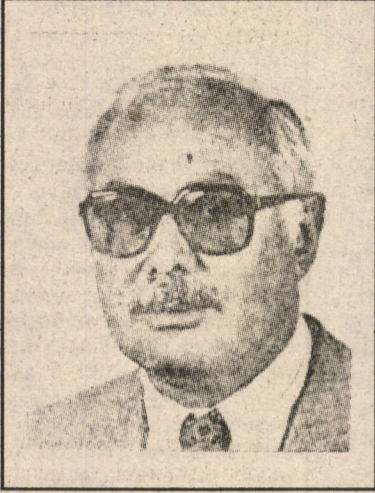
Yaşar Kaya'nın avukatı Hasip Kaplan'ın, "yasadışı ve usulsüz delil toplamak ve eksik bilgilerle dava açmak suretiyle adaleti zedelemek" gerekçesiyle Ankara DGM Başsavcısının görevden alınması ve mahkemenin görevsizliği talebi, mahkemece reddedildi. Mahkeme, Kaya'nın tahliye talebini de reddederek duruşmaya 7 Aralık 1993 tarihinde devam edilmesini kararlaştırdı.

ŞEREFKENDİ DAVASI'NDA SKANDAL

S. ALABAY

KOLN-17 Eylül 1992'de Sosyalist Enternasyonal'in toplantısına katılmak üzere Berlin'de bulunan PDK-İ delegasyonu, İran istihbarat servisinde planlanan bir saldırıya uğramıştı. Saldırıda PDK-İ genel sekreteri **Doktor Sait Şerifkendi**, partinin Avrupa ve Almanya temsilcileri ile bir üyesi yaşamlarını yitirmişlerdi.

Olaya isimleri karışan İran ve Lübnan uyruklu altı sanıktan dördü, 4 Ekim 1992'de tutuklanmışlardı. Polis ve savcılık soruşturmaları, olayın kilit adamı olarak **KAZEM DARABİ**'yi öne çıkarıyordu. K. Darabî'nin İngiltere'de sabıkası vardı. Almanya'ya girişinde İngiliz gizli servisi Alman polisini uyarmıştı. Federal Kriminal Dairesi (BKA), Berlin Anayasayı Koruma Dairesi'nden, Darabî'nin ifadesinin alınması talebinde bulunmuştu. Ancak bu talep Farsça tercüman bulunamadığı gibi güllünç bir gerekçe ile, olay tarihine dek yerine getirilemedi. Darabî'nin

Almanya'ya girişle cinayeti işleyişi arasında tam 7 ay geçmişti ve yüzlerce yeminli Fars tercümanın yaşadığı Almanya'da, tercüman bulunamamıştı.

Şok Gelişme

Soruşturmayı yürüten Federal Savcı, olayın arkasında İran gizli servisinin olduğu görüşündeydi. Bu yöndeki görüşlerini daha önce FOCUS, son olarak da Almanya'nın en ciddi haber ve yorum dergisi sayılan Der Spiegel'e açıklamıştı. Hatta savcıya göre Şerifkendi'nin öldürülme emri, Yaz 92'de, bizzat İran Gizli Servis İşleri Bakanı **Ali Fallahian** tarafından Darabî'ye verilmişti. Federal Savcı görüşlerini, bir sanığın itiraflarına ve **Ali Fallahian**'ın 30 Ağustos 92'de İran televizyonuna yaptığı bir konuşmaya dayandırıyor.

Ali Fallahian, sözü edilen ko-

nuşmasında şunları söylüyordu: "Küçük muhalif gruplara ülke dışında ya da sınırlarda darbeler vurabildik. PDK-İ ana ve yan örgütlerine ağır darbeler indiriliyor".

Açıklamanın yapıldığı tarihlerde sadece Batı Avrupa'da İran rejimi muhalif gruplarına yönelik 22 saldırının gerçekleştiği saptanıyor. Türkiye'de de, başta PDK-İ yöneticileri olmak üzere muhalif şahsiyetlere yönelik onlarca saldırı, kaçırma ve öldürme olayı biniliyor.

Tüm bu gelişmelere ve **Ali Fallahian**'ın olaydaki rolü bilinmesine rağmen, **Ali Fallahian**, Ekim 93 başında, davanın başlamasının hemen öncesinde Bonn'a geliyor. Bonn'da İstihbarat işlerinden sorumlu Devlet Bakanı **Bern Schmidbauer** ile son derece gizli tutulan bir görüşme yapıyor. Daha sonra "insani nedenlerle" yapıldığı açıklanan bu görüşmeye, Alman Gizli İstihbarat ve Anayasayı Koruma Dairesi başkanının da katıldığı açığa çıktı.

İşte bu gizli görüşme, hukuk çevrelerinde şok etkisi yarattı. Savunma avukatı **Hajo Ehrig** bu görüşmeyi skandal olarak nitelendirdi. **Hajo**, görüşmenin, davanın gidişatına politik etki yapabileceği endişesini açıkladı.

Terörizm uzmanlarından **Hans Joachim Horchem** ise Berlin'de yayımlanan TAZ gazetesine verdiği demecinde, görüşmenin İranlı katillerin serbest bırakılmaları amacını gütmüş olabileceği görüşünü savundu.

Bir tepki de Hakimler Kurulu başkanı **Fritzof Kubsch**'tan geldi. Kubsch, Bakanlığa yazdığı bir mektupla, görüşme hakkında bilgi istedi.

Bütün bu olup bitenlerden sonra, Davanın nasıl bir seyir izleyeceği merak ediliyor. Özellikle konuya duyarlı Alman kamuoyu ve Kürt çevrelerinde, bir rahatsızlık ve endişe hissediliyor.

JİYANEKÎ BERXWEDAR

OSMAN SEBRÎ

Navenda Nûçeyan - Di roja 11.10.1993 an de Osman Sebrî wefat kir. Bi beşdarbûna mirovên welatparêz ên Kurd ên ji hemû rêxistinên, bi merasîmeke mezîna cenazeyê Osman Sebrî birin Kamûşlû. Bi beşdarbûna bi hezaran mirovan, Osman Sebrî li gundekî nîzî Kurdistanê Bakûr hat veşartin.

Osman Sebrî di roja 5.1.1905' an de, li Gundê Narîncê yê qeza Adiyamanê, Kahtayê hat dinê. Ji ber ku ew ji malbateke welatparêz dihat, di demeke kurt de beşdarî nav refên tevgera netevî bû. Di serhildana Şêx Seîd de, du apên wî tên îdamkirin û ew bi xwe jî heta sala 1928' an li Denizliyê di girtîgehê de dimîne.

Di sala 1929'an de Osman Sebrî careke din tê girtin û li Dîwanê Herbê ya Melîtiyê cezayê îdemê distîne. Herweha di eynî salê de Osman Sebrî jî vê girtîgehê di-reve û di roja 24.11.1929'an de direve Kurdistanê Suriyê.

Ew, li Kurdistanê Suriyê jî vela nasekîne û li vir jî beşdarî rêxistina Xoybûnê dibe û di vê rêxistinê de bi çalakî dixebite. Piştî ku ew, Mîr Celadet Bedirxan nas dibe, hînî xwendin û nivîsandina Kurdî dibe. Piştî çapbûna Kovara Hawarê, ew jî dibe nivîskarek Hawarê. Ji ber xebata xwe yê siyasî di sala 1930'an de ji alf Fransîzan ve tê girtin û di pey de, wî surgûnî bajarek Suriyê yê bi navê Rakkayê dikin. Di eynî salê de, tevî birrek hevalên xwe, dema ku dixwaze di sînora derbasî Kurdistanê Tirkîyê bike tê girtin. Ji ber tirs ku ewê Fîransîz wî teslîmî dewleta Tirk bikin, di sala

1930'an de derbasî Kurdistanê Başûr dibe. Osman Sebrî piştî ku li wê derê jî tê girtin û çend meh di girtîgehê de dimîne, di Hezîrîna sala 1931'an de dîsa jî girtîgehê de direve.

Ji sala 1931'an heta sala 1935, li Amman û Filîstinê surgûn dimîne.

Di sala 1935'an de, jî surgûnê direve, xwe davêje Eşîra Barzan. Li wir jî tê girtin û dîsa wî davêjin girtîgehê.

Di sala 1936'an de bi surgûnî wî dişîntî Girava Madagasskarê.

Di sala 1937'an de vedigere Lubnanê.

Piştî ku di sale 1938'an de li Şamê bi cih dibe, li Dibistana Nadî Selahedîn dersa zarûkên Kurd dide.

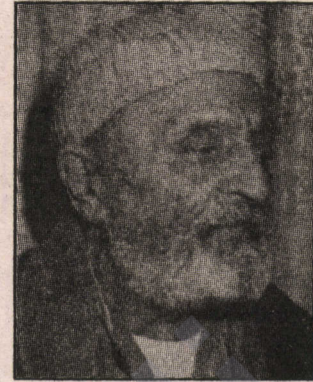
Di sala 1941'an tevî kurê xwe, derbasî Kurdistanê Bakûr dibe, di pey de kurê wî Welat, tê kuştin.

Di salên 1942 û 1943'an de bi Mîr Celadet Bedirxan re di kovara Hawarê de dixebite.

Di navbera salên 1944 û 1940'an de bi memûrtî (karmendî) li Suriyê dest bi xebatê dibe, lê di pey de bi emrê Wezîrê Karê Hûndir ji kar xwe tê avêtin.

Di sala 1956'an de beşdarî damezirandina Partiya Demokrat a Kurd Suriyê dibe. Di navbera salên 1960 û 1962'an de dîsa tê girtin. Ji roja 23.5.1963'an heta roja 31.12.1964'an, dîsa di girtîgehê de radizê. Ji ber ku di roja 16.3.1969'an de, du salên din jî ceza distîne, eta roja 14.6.1969'an li Kurdistanê Bakûr dimîne.

Di navbera salên 1972-1973'an de, di girtîgeha Şamê de dimîne. Ji sala 1974'an heta dema ku mir, ji ber ku di bin çavan de bû, nikaribû bi çalakî xebaten xwe yê siyasî bimeşîne.

"Faily Meçhul" ve Bombalı Saldırlarda 8 Kişi Ölürken 20 Kişi de Yaralandı DİYARBAKIR'DA KANLI GÜNLER...

DİYARBAKIR (Medya Güneşi)- Diyarbakır il merkezinde son bir ay içerisinde onlarca kişi faili meçhul saldırılara maruz kalırken, devlet güçleri ve yandaşları oldukları iddia edilen kişilere karşı, PKK'nin üstlendiği, bombalı ve molotof kokteylli saldırılar gerçekleşti. Bu arada son günlerde azalma gösteren faili meçhul saldırılarda İslamci kesimden kişilerin de öldürülmesi "Hizbullah"çılar arasında bir çatışmanın olduğu görüşünü kuvvetlendiriyor. Bu çatışmanın, devletle işbirliği yapmadıkları belirtilen "Menzilciler grubuyla, devlet güçleriyle işbirliği içerisinde bulunan Hizbullahçılar arasında" olduğu bazı çevrelerce öne sürülüyor. Faili meçhul saldırılara uğrayanlardan aralarında Menzilcilerin de bulunduğu 8 kişi yaşamını yitirenken, 8 kişi de yaralandı.

Faili Meçhul Saldırıları

01 Kasım 1993 tarihinde **Abdülkadir Özcan** adlı kişi, sabah saatlerinde Bağlar semtinde silahlı saldırıya uğradı. Olay yerinde yaşamını yitiren Abdülkadir Özcan'ın İslamci kesimin Menzilci grubundan olduğu öğrenildi.

Aynı gün saat 13.30 sularında Bağlar Göçmenler caddesi üzerinde bulunan Bayar Market'in sahibi **Selim Bayar** kimliği belirlenemeyen kişi veya kişilerin silahlı saldırısına uğradı. Saldırı sonucu yaralanan Bayar kaldırıldığı Diyarbakır Devlet Hastanesi'nde tedavi altına alındı.

Diyarbakır-Urfa yolu üzerinde tavuk çiftliği bulunan **Fahri Coşkun** adlı kişi gece geç saatlerde silahlı saldırıya uğradı. Coşkun kaldırıldığı devlet hastanesinde yaşamını yitirdi. Saldırının ne amaçla ve kimler tarafından yapıldığı hakkında bilgi edinilemedi.

27. 10. 1993 tarihinde **Mazhar Çelik** adlı kişi Koşuyolu semtinde silahlı saldırıya uğradı. Çelik olay yerinde yaşamını yitirdi.

30. 10. 1993 tarihinde Bağlar Gime caddesinde **Cengiz Oruç** adlı kişi, uğradığı silahlı saldırı sonucu olay yerinde yaşamını yitirdi. Eğil nüfusuna kayıtlı Oruç'un Hizbullah'ın devletle işbirliği yapmayan Menzilci grubundan olduğu bildirildi. Bu saldırı sırasında caddede bulunan ve 10 yaşlarında olduğu belirtilen ismini tespit edemediğimiz bir çocuk, kalbinden aldığı kurşun yarısıyla olay yerinde yaşamını yitirdi.

6 Kasım 1993 tarihinde Bağlar Emek caddesinde sobacı dükkanı bulunan soyadını öğrenemediğimiz Şerif adlı kişi, akşam saatlerinde işyerinde silahlı saldırıya uğradı. Ağır yaralanan Şerif

devlet hastanesinde tedavi altına alındı.

09.11.1993 tarihinde Bağlar semti 5 Nisan mahallesinde, saat 13.00 sularında silahlı saldırıya uğrayan **Abdülkadir Selçuk** (20) adlı kişi, olay yerinde yaşamını yitirdi. Aynı gün Bağlar semtindeki pazaryeri civarında saat 13.30 sularında iki kişinin satırlı saldırısına uğrayan **Şeyhmus Avcı** adlı kişi ağır yaralandı.

Yine aynı gün Bağlar Sakarya caddesinde saat 14.30 sularında silahlı saldırıya uğrayan **Necmettin Erhansoy** (33) adlı kişi ağır yaralanarak, Tıp Fakültesi Hastanesi'nde tedavi altına alındı.

Bağlar Körhata mahallesinde Cumali Ak (20) ve yine aynı semtte **Yunus Aysu** (20) adlı kişiler meydana gelen iki ayrı satırlı ve sopalı saldırıda yaralanarak devlet hastanesine kaldırıldılar. Birlik Lisesi öğrencisi **Salih Önal** okulunun yakınında uğradığı silahlı saldırı sonucu karnından yaralanarak Devlet Hastanesi'ne kaldırıldı. Bağlar 5 Nisan mahallesinde bir bakkal dükkanından alışveriş ettiği sırada silahlı saldırıya uğrayan Meki Ercan ağır şekilde yaralandı. Polis olay yerinde Takarof marka silaha ait mermiler bulduğunu bildirdi.

Ahmet Çiğdem adlı öğretmen uğradığı silahlı saldırı sonucu yaşamını yitirdi. Olay hakkında detaylı bilgi edinilemedi.

Bağlar Fatih mahallesinde **Muhittin Karaaslan** (20) adlı kişi, sabah saatlerinde uğradığı silahlı saldırı sonucu ağır şekilde yaralandı. İskender Paşa mahallesinde, Lise öğrencisi **Veysi Solguntekin** 4 kişinin satırlı saldırısına uğradı. Ağır yaralanan Solguntekin devlet hastanesinde tedavi altına alındı.

13 Kasım 1993 tarihinde, PTT Başmüdürlüğü civarında saat 14:00 sularında **Şeyhmus Adıyaman** adlı kişi silahlı saldırıya uğradı. D. Ü. Matematik bölümü 3. sınıf öğrencisi olduğu bildirilen Adıyaman, vücudunun çeşitli yerlerinden 4 kurşunla yaralanarak Tıp Fakültesi Hastanesine kaldırıldı.

Bombalı ve Molotof Kokteylli Saldırıları

04 Kasım 1993 tarihinde Balıkcılarbaşı semtinde ajan olduğu iddia edilen **Mahmut** adlı bir kişiye ait tuhafiyeye dükkanına bombalı saldırı düzenlendi. Saldırı sonucu dükkanında maddi hasar meydana geldi. Saldırının PKK tarafından üstlenildiği öğrenildi.

05 Kasım 1993 tarihinde **Ziya Gökalp Lisesi**'ne molotof kokteylli atıldı. Okul idaresinin bulunduğu bölüme atılan molotof kokteylli, öğretmenler odası ile müdür odasına hasara neden

oldu. Saldırının kimler tarafından yapıldığı hakkında bilgi edinilemedi.

07 Kasım 1993 tarihinde Bağlar semtindeki **Havacı Subaylar Lokali**'ne bombalı saldırı düzenlendi. Akşam saatlerindeki saldırıda 9 kişi yaralandı yaralıları Diyarbakır Askeri Hastanesi'nde tedavi altına alındı. Saldırının PKK tarafından üstlenildiği bildirildi.

09 Kasım 1993 tarihinde Diyarbakır'daki Büyük Postahane arkasında bulunan **Mehmet Baykal**'a ait bakkal dükkanına kimliği belirlenemeyen kişilerce bombalı saldırı düzenlendi. Gece geç saatlerde atılan bombanın patlaması sonucu dükkanında maddi hasarı meydana geldiği bildirildi. Saldırının üstlenilmesi bildirildi.

10 Kasım 1993 Bağlar Körhata mahallesinde bulunan **Veysi Kaya**'ya ait markete kimliği belirlenemeyen kişilerce el bombası atıldı. atılan bombanın patlaması sonucu market sahibi **Veysi Kaya** ile iki çocuk yaralanırken, dükkanında da maddi hasar meydana geldi. Yaralıları Tıp Fakültesi Hastanesi'nde tedavi altına alındı.

Korucular Köy Yaktı

Köy korucuları Diyarbakır'ın Lice ilçesine bağlı **Licok** (Çavundur) köyüne baskın düzenleyerek evleri ateşe verdi. 60 yaşında bir köylü alevler içinde yanarak can verdi.

Diyarbakır'ın **Hazro** ilçesine bağlı Zoxbîrîn köyü korucuları Lice ilçesine bağlı Licok köyüne **8 Kasım 1993** tarihinde baskın düzenleyerek evleri ateşe verdiler. Bölgede köylülere yaptığı baskıyla nam salmış **Korucubaşı Heko**'ya bağlı korucuların, köylüleri toplayıp dayaktan geçirdiği, kadınlara sarkıntılık yaptığı bildirildi. Köylüleri köyü terk etmeleri yönünde tehdit eden korucular, önceden tespit edildiği belirtilen evleri ateşe verdikten sonra köyü terk ettiler. Bu arada hasta olduğu için evden ayrılmayan **Hayali Zengin** adlı 60 yaşındaki bir köylü alevler içinde yanarak yaşamını yitirdi. Korucuların 2 köylüyü kaçırdıkları gelen haberler arasında.

Korucubaşı Heko'ya bağlı korucular daha önce 22 Ekim'de de Licok köyünü basıp 16 kişiyi kaçırmış, birçok evi de yakmışlardı.

Korucuların evlerini yaktıkları köylülerin adları şöyle: **Ahmet Baran**, **Mehmet Baran**, **Mahmut Baran**, **Bekir Baran**, **Adül-samet Akdemir**, **Mahfuz Timurtaş**, **A. Kadir Timurtekin**, **İzzet Timurtekin**, **Recep Tuğal**, soyadlarını öğrenemediğimiz **Alihan** ve **Aziz** adlı kişiler.

Yerel Seçimler İçin

ATEŞKES YAPILMALIDIR

Sinan DOĞRU

Kürdistan'da savaşın gittikçe boyutlandığı bir süreci yaşıyoruz. PKK son dönemlerde geliştirdiği politika ve eylemliliklerle savaşı yoğunlaştırırken, TC de tüm hızıyla kirliliği ve açık savaşı birlikte yürütmektedir. Peki, savaşın tırmandırılması, olağan olarak süregelen bir durumun salt üst boyutlara kaldırılması mıdır, yoksa belli bir hedefe yönelik midir? Açıktır ki, TC yıllardır sürdürdüğü imha etme, "bahara kadar kökünü kazıma" vb. politikalarını daha da yoğunlaştırmaktadır. Fakat sorun salt bununla açıklanamaz. Aynı durumun PKK açısından da salt bir "yeni atılım" olarak yorumlanması, sorunu aydınlatmaya yetmeyecektir. Bugün karşılıklı olarak tırmandırılan savaşın en önemli nedeninin 27 Mart 1994'te yapılacak olan Yerel Seçimler'e ilişkin TC ve PKK tarafından bugünden belirlenen bazı politikalara zemin hazırlanması, sürecin o doğrultuda birçimlendirilmeye çalışılması olduğu düşüncesindeyim.

TC, Kürdistan'da yerel seçimlerin yapılmasını istemiyor. Çünkü, ulusal demokratik güçlerin birbirlerine yakınlaşmaya başladığı ve cephe çalışmalarının sürdüğü bir süreçte, Kürt ulusunun siyasal iradesinin ulusal birlik temelinde daha güçlü bir şekilde ortaya çıkacağı, bilinen bir gerçekliktir. Ulusal demokratik güçler tarafından sağlıklı politikalar üretilip, yanlışlıklara yenilinmezse, bu seçimleri bir referanduma dönüştürmek pekala mümkündür. İşte TC, bu "tehlike"yi bugünden görüyor. Ve bir yolunu bulup, Kürdistan'da böylesi bir siyasal iradenin ortaya çıkmasını engellemek istiyor. Fakat varolan seçim yasaları ve hukuki prosedür ile Kürt halkının temsilcilerinin seçime katılımını engelleyememektedir. Bu nedenle açık-kirli savaş çok yönlü boyutlandırarak, kitleleri ve yurtsever aydınları bugünden sindirmeye çalışıyor. Hile, baskı, tehdit ve katliamlarda ifadesini bulan terörize edilmiş bir ortamda, ya seçimlerin "güvenlik" nedeniyle Kürdistan'da ileri bir tarihe ertelenmesi, ya da yurtsever güçlerin fiilen, seçim çalışmaları engellenerek sürecin dışında tutulması ve bu yolla TC'nin adaylarının sandıktan çıkması yoluna gidilmeye çalışılıyor. Nitekim, DEP milletvekili Mehmet Sincar'ın ve yanında bulunan Metin Özdemir'in silahlı bir saldırı sonucu katledilmeleri, bugünden yurtsever belediye başkan adaylarına verilen bir gözdağıdır aynı zamanda. TC, değil belediye başkan adaylarını, milletvekillerini bile yoketmekten çekinmeyeceği mesajını vermek istiyor. Ve önümüzdeki süreçte, bir devlet politikası olarak, benzer cinayetlerin işlenebileceğinin sinyallerini veriyor. Yine "faili meçhul" adı altında alabildiğine yoğunlaştırılan saldırılarla kitleler tümünden sindirilmeye çalışılmakta, sürece lakayt kalan sessiz bir toplum yaratılmak istenmektedir. Başta Özgür Gündem olmak üzere, sosyalist, yurtsever, demokrat basına yönelik saldırıların alabildiğine yoğunlaştırılması ve son MGK toplantısıyla bunun en üst boyutlara kaldırılmaya çalışılmasının bir yönü de, yerel seçimlere ilişkin politikalarla bağlantılıdır. Bunun yanı sıra, son dönemlerde, daha çok dile getirilmeye çalışılan sıkıyönetim ve darbe tartışmaları da, doğrudan psikolojik saldırının bir ifadesidir. Çünkü, bugün Kürdistan'da yaşananlar sıkıyönetimin de ötesinde fiili bir savaş hali uygulamasıdır. Yaşanan süreçte, bir darbenin de TC'nin çıkarlarına yaramayacağı, dünya ile bağlarını en geri noktaya çekeceği açıktır. Zaten "baş ağrısı" sadece Kürdistan'da mevcuttur; orada da savaş durumu sözkonusudur.

TC, seçim sürecine ilişkin politikasını, kitle kırılmalarına yönelerek pekiştirmek istiyor. Daha önce Şırnak ve Kulp'ta yapılmaya çalışılan kitlesel katliamların bir benzerinin bugün Lice'de yapılmaya çalışılması ve hatta sorunun bir Türk tuğgeneralinin bizzat TC tarafından öldürülmesi boyutuna kaldırılması da, bu anlamda, bir tesadüf ya da salt olağan gidişatın bir halkası olarak yorumlanamaz. PKK, Lice'de herhangi bir eylem yapmadığını ve Türk generalinin kendileri tarafından öldürülmediğini açıklamıştır. Biz bunu doğru kabul ederek,

Lice katliamına; imha saldırısına baktığımızda, TC'nin bundan böyle yeni Halepçe'ler yaratmaktan çekinmeyeceği sonucuna varabiliriz. Herşeye rağmen, şu ya da bu boyutta herhangi bir eylem Lice'de PKK tarafından yapılmış olsa bile, bu, TC'ye mahalleleri, topa tutma, insanları yakma, katletme hakkını veremez. Bu konuda devlet tarafından yaratılmaya çalışılan propagandalara karşı duyarlı olunmalıdır. Ama, bu katliam girişimi bağlamında soruna baktığımızda, TC'nin seçim sürecinin gidişatına göre, gerekirse tüm Lice'yi ya da başka bir Kürt yerleşim birimini haritadan silebileceği görülebilir. Tarihsel karakteri dikkate alındığında, bu konuda TC'nin Saddam'dan pek geri kalmayacağı açıktır.

PKK'nin Politikası

Evet, yerel seçim sürecine girerken, TC böylesi bir yönelim içindedir. Peki, bu konuda PKK ne yapıyor, sürece nasıl bakıyor? Yukarıda dile getirmeye çalıştığımız gerçeklikler ve Kürdistan'da yaşananlar; TC'nin askeri, ekonomik, siyasal, diplomatik vb. açılardan alabildiğine köşeye sıkıştığını, çözümsüzlük içinde kıvrandığını göstermektedir. Bu çözümsüzlük, yerel seçimlerde, devlet partilerinin Kürt halkı tarafından siyasal açıdan reddedilmeleriyle bütünleşince; 70 yıllık politikaların fiilen çözülmeye başlayacağı şimdiden görülebilmektedir. Fakat, devletin yerel seçimlere yönelik politikasının, tüm çıplaklığıyla PKK tarafından görüldüğü ya da doğru temellerde kavrandığı kanısında değilim. Çünkü son dönemlerde geliştirilen, yoğunlaştırılan politikalar da doğrudan yerel seçimlerin yapılamayacağı bir ortamı pekiştirmektedir. PKK, önce resmi basın, ardından da TC'nin resmi partilerinin Kürdistan'daki faaliyetlerini durdurdu. Bunları, okulların kapatılması ve öğretmenlerin görevlerini bırakmaları çağrısı izledi. Şimdi, diğer devlet kurumlarının Kürdistan'ı terketmesi yönünde bir sürecin PKK tarafından geliştirileceği söylenmektedir. Tabii ki, bu politikaların doğru veya yanlışlıkları, sürece denk düşüp düşmedikleri ayrı bir değerlendirilen konudur. Ben burada, daha çok yerel seçim süreci bazında bu yönelimleri irdelemeye çalışacağım.

PKK'nin son dönemlerde geliştirdiği politik tutumlar iki amaca yönelik olabilir: Birincisi, PKK'nin savaşı tırmandırarak belli bir noktaya getirmesi ve seçimlere yakın bir dönemde ateşkes ilan edip, yeni bir politik çıkışa yönelmesidir. İkincisi ise, bugünden savaşı yoğunlaştırarak seçimlerin yapılamayacağı bir ortamın yaratılması ve seçim sürecinde "boykot" tutumunun geliştirilmesi olabilir.

Herşeyden önce, ulusal demokratik güçlerin cephe çalışmaları sürüyorken, ortak bir tutumu bugünden geliştirmenin yol ve yöntemlerini tüm yurtsever güçlerle birlikte tartışma gündemine getirilmeden, seçimler gibi önemli bir sorunda tek başına politikalar belirleyip, bugünden yaşama geçirmeye çalışmak, ciddi bir yanlışlıktır; mücadelede tahribatlara yolaçar. Elbetteki, her siyasal oluşum kendi dünya anlayışı çerçevesinde sürece yönelik politikalar belirlemede özgürdür. Fakat, herkesin üzerinde anlaşabileceği politik tutumların zemini varken, bunu reddedecek ya da işlevsiz kılacak yaklaşımlar geliştirmek yanlıştır.

Bu anlamda PKK'nin son dönemlerde uygulamaya çalıştığı politikalara baktığımızda, yukarıda dile getirdiğimiz olası iki hedeften, ikincisinin daha güçlü bir eğilim olduğu izlenimi doğmaktadır. Çünkü PKK'nin en yetkili isimlerinden biri olan Cemil Bayık, "Şu aşamada ateşkesin kesinlikle gündemde olmadığı"ni söylüyor. O halde, gündemde ateşkes yoksa, bütün bu uygulamalar, doğrudan bir "seçim boykotu" nun zeminini hazırlamaya yöneliktir. Nitekim TC'nin parti ve basınının faaliyetlerinde, devlet kurumlarının çalıştırılmadığı bir ortamda; ulusal demokratik güçlerin yoğun bir teröre maruz kaldığı, baskı ve demokratik hak ve özgürlükleri, yaşama hakkının bile ortadan kaldırıldığı, şehirlerin topa tutulduğu, DEP ve yurtsever, demokrat basının faaliyet yürütmesinin fiilen yasaklandığı bir ortamda seçimlerin olmayacağı açıktır. Sorun ciddi bir şekilde irdelendiğinde,

bugünden başlayarak "seçimlerin boykot edilmesi" yönünde bir tutumu geliştirmek ve buna uygun bir ortamı güçlendirmek Kürt ulusal demokratik hareketinin çıkarına değildir. Devletin bizleri sürüklemeye çalıştığı bir ortamı, yanlış politikalarımızla daha da güçlendirmektedir.

Ortak Tutum Gerekli

Eğer bugünden sağlıklı, halk ve ülke gerçekliğimize denk düşecek bir yönelime girmek istiyorsak, öncelikle tüm ulusal demokratik güçlerin ortak bir tutum geliştirmelerini esas almamızdır. Peki bu ortak tutum ne olmalıdır? Bence, bugünden bir "boykot"a girmektense, TC'nin planlarını boşa çıkaracak deyim yerindeyse onu "ofsayt"a düşürecek bir taktik belirlemeliyiz. Bu taktik de bugünden başlayarak bir ateşkes ilan etmek; kendi cephemizden, yerel seçimlerin engellenmesine yolaçabilecek tüm nedenleri ortadan kaldırmaktır. Madem ki devlet, seçimlerde ulusal birlik temelinde, siyasal irademizin bir referandum niteliğinde açığa çıkmasından korkuyor ve bundan dolayı da, bu iradenin bastırılacağı, ortaya çıkmayacağı bir ortama bizleri sürüklemek istiyor; biz bu oyunu neden boşa çıkarmayalım? İşte, bugünden ateşkes yapmayı bundan dolayı daha sağlıklı bir politika olarak görüyorum. Peki ateşkesin, devletin sürdüğü politikalarından tümünden vazgeçmesini sağlayacağını garanti eder miyiz? Elbette ki yoktur. Fakat devlet, "güvenlik" vb. nedenlerden dolayı seçimleri yaptırılmaya ya da bizleri sindirmeye, çalışarak kendi adaylarını seçtirmeye çalışıyor, çalışacak. İşte, ateşkesle devletin bu kozunu önemli oranda elinden alabiliriz. Yapılacak tek taraflı bir ateşkes, istense de, istenirse de devletin istediği gibi at oynatmasına fırsat vermeyecektir. Türkiye ve dünya kamuoyu, seçimlerin yapılması ve bazı demokratik adımların atılması yönünde önemli bir baskı unsuru yaratacaktır. Bugün TC'nin iç çelişkileri yoğunlaşmıştır. "Ulusal mutabakat"a rağmen bu gerçeklik ortadadır. Ateşkesle birlikte kendi cephemizden yaratacağımız bir seçim ortamı, devletin iç çelişkilerini alabildiğine derinleştirir, imha ve inkar politikasının seçimlerle birlikte çözümlenmesine uygun bir zemin hazırlayabilecektir. Böylesi bir durumda yapılacak seçimlerde, ulusal birlik temelinde yürüteceğimiz kararlı, dirençli bir çalışma Kürdistan'daki belediyelerin büyük çoğunluğunun ulusal demokratik güçlerin denetimine girmesini sağlayabilir. Bu, Kürdistan'da TC'ye vurulabilecek büyük bir tokattır. Kürt ulusu, büyük çoğunluğuyla sömürgeci burjuva partilerini, açık-kirli savaş, imha ve inkara dayalı politikayı kendi oyları ve politik tutumuyla reddedecektir.

O halde, yerel seçimler için bugünden yanlışlıklara yönelmeyelim. 1991 Erken Genel Seçimleri'nde Kürt ulusal demokratik güçleri ortak bağımsız adaylarıyla, seçimleri bir referanduma dönüştürebilecekken, ne yazık ki, SHP ile "ittifak" adı altında kitlelerin bu potansiyeli heba edildi; sömürgeci güçlere güçlü bir reddiyede bulunulması engellendi. Yaşam, bu yanlışlığı ve yarattığı tahribatları tüm çıplaklığıyla ortaya serdi. İşte, önümüzdeki yerel seçimler için, bugünden, daha sağlıklı gerçekçi ve halkımızın çıkarlarına denk düşecek politikalar üretmek varken, Kürt halkını yeni bir yanlış politik yönelime sürüklemeyelim. Tüm ulusal demokratik güçler, yapılacak ateşkesle birlikte, belediyeler için şimdiden ortak adaylar üzerinde çalışmaya başlamalı, dargrupçu tutumları önplana getirmeden halkımızın isteği olan ulusal birliği, seçimlerdeki politik çıkışla, bir ulusal direniş ve ulusal başkaldırıya dönüştürmelidirler.

Daha önce, zamanlaması yanlış yapılmış Bingöl olayı ile bozulan ateşkesi, bu kez cephe çalışmalarını yürüten komitenin sorumluluğunda, ortak bir tutum olarak, seçim süreci için yeniden gündemleştirip; hem seçimler için daha uygun bir ortam yaratmaya çalışalım, hem de TC'nin iç çelişkilerini derinleştirip, çözümlenme sürecini hızlandıralım.

CLINTON, RABİN, ARAFAT ANLAŞMASI ÜZERİNE

Temel Demirer-Yücel Demirer

Filistinlilerle İsraililer arasındaki kavgaya, Tunç Çağı'na kadar dayanır. "Davut ile Golyat" arasındaki kavgayı bilmeyen yoktur. Hristiyanlığın kutsal metni "Kitabı Mukaddes'in "I. Samuel, 17-22" bölümünde zikredilen, İsrailoğulları ve Filistinliler arasındaki kavgaya; büyük olasılıkla İ.Ö. 13. yüzyılda "gerçek"leşti. Ve kavganın ilk rundunda "Davut Filisti'yi sapanla ve taşla yendi..."

Davut ile Golyat kavgası sonrasında; Yahudilerin, İ.S. 70'te Roma'ya isyan edip Avrupa'nın çeşitli yerlerine dağıtılmaları ve Arapların 636'da tüm Ortadoğu'yu işgal etmeleriyle, belli bir "sükunet" dönemi yaşandı. Ancak, Avrupa Yahudileri'nin, gördükleri baskılardan ötürü 19. yüzyılda dalgalar halinde Filistin'e göçmeye başlamaları, kavganın ikinci rundunu devreye soktu.

İkinci raundun önemli kilometre taşlarını; Siyonizmin babası Theodor Herzl'in meşhur "Yahudi Devleti" kitabını 1896'da yayınlaması ve 1917'de Ortadoğu'ya yeni bir dengesizlik dayatan Balfour Deklarasyonu'yla Yahudilere "ulusal yurt" sözünün verilmesi oluşturdu. 1517-1918 yılları arasında Osmanlı egemenliği altında olan Filistin, 1920-1948 yılları arasında İngiliz mandası altındaydı. İngiliz mandasının oluşturulduğu günlerde, İngiltere Dışişleri Bakanı A. J. Balfour, 2 Kasım 1917'de Siyonist lider Lord Rothschild'e yazdığı mektupta, Yahudilere bir İsrail devleti sözü verir. Bu söz, 1947'de Birleşmiş Milletler'in, Filistin'in yüzde 55'ini Yahudilere vermesi ile yerine getirilir.

1920-1948 yılları arasında, Filistin'e Yahudi göçü hızla tırmadı. Örneğin, 1919 ile 1936 arasında Filistin'deki Yahudi nüfusu 58 binden 348 bine çıktı. Ayrıca, ileride İsrail ordusunun çekirdeğini oluşturacak olan Haganah örgütü ile Filistinlilere uygulanan terör, onları bölgeden ayrılmaya zorladı. Özellikle Menahem Begin'in İrgun örgütü ile İzak Şamir'in Stern örgütü, uyguladıkları sistematik katliamlarla 750 bin Filistinli'yi göçtirdiler. Göç gerçekleştiğinde tarih, Mayıs-1948'di ve İsrail devletinin kuruluşu ilan edilmişti. İkinci raundu da Filistinliler kaybetmişti. 1948'deki kavgada, Filistin'in yüzde 11'inin daha yitirilmesi; 1956 Süveyş hareketi; 1967'de Batı Şeria ile Gazze Şeridi'nin kaybı; 1964'de Filistin Kurtuluş Örgütü'nün (FKÖ) kurulması ve 1974'deki Arap Doruk Konferansı'nda, Filistin halkının tek ve yasal temsilcisi ilan edilmesi...

İkinci raund ve sonrasında bunlar oldu. 28 Mayıs 1964'te Kudüs'te kurulan FKÖ'nün temel yasasında, "silahlı mücadeleye, Filistin'in kurtuluşunun tek yoludur" yazıyordu. FKÖ'nün sözcüsü tesbiti ve buna uygun pratiği, üçüncü raunda geçişte önemli bir kilometre taşı oldu. Özellikle Ürdün'ün FKÖ'yü "Kara Eylül" (1971) çatışmaları ile Lübnan'a sürmesi ve İsrail'in, Haziran-1982'de Lübnan'ı işgali üzerine FKÖ'nün Tunus'a çekilmesi arasındaki üçüncü raundun galibi yok gibidir. Üçüncü raundun sonu, yeni bir dönemin açılmasına eşlik eder: İntifada...

Dördüncü raund İntifada'dır... Bu raunda kazanan Filistinliler'dir. Artık İsrail kabarmaya başlamıştır. Filistin'in giderek radikalleşen İntifadısı ise, geleneksel FKÖ önderliğini aşmaktadır.

Madrid'ten Norveç kuytularına uzanan "YDD" (Yeni Dünya Düzeni) patentli "barış" arayışları tam bu aşamada devreye sokulmuştur.

***

Washington'un "siyasal Disneyland"ında imzalanan "barış"; Muhammed Heykel'e göre, Berlin Duvarı'nın yıkılışına benzemektedir. İsrail ırkçısı Likud lideri Benjamin Netanyahu tarafından "tarihi gaf" olarak nitelenen barışın, Ortadoğu'da bir "dönemeç" oluşturduğu.

Ortadoğu; tarihi boyunca bir-

birine rakip dinlerin, ideolojilerin, milliyetçilik akımlarının çarpıştığı alandır. Doğal zenginlikleri ve jeopolitik konumuyla Batı'nın ilgi odağı olan Ortadoğu, dünyanın sürekli kriz merkezlerinden biridir. Şimdi soralım: Bölgedeki sorunların en önemlilerinden biri olan Filistin sorununun çözümü için (24.09.'93 tarihli 'Libération' gazetesinin haklı sorusu ile) "el sıkışmak yeter mi" ? Bizce, Arafat ve Rabin'in el sıkışmış olması (Clinton'un da hararetle desteğine rağmen) kesinlikle yetmez.

Neden mi? Öncelikle Arafat ve Rabin'in "barış"tan anladıkları birbirinden çok farklıdır. Örneğin, Arafat'a göre: "İmzalanan anlaşma 'Yeni Dünya Düzeni' ve Arap dünyasındaki ilişkiler gözönüne alındığında gerçekleştirilebilecek en iyi şeydi. (...) Kudüs İsrail için ne kadar kırmızı çizgi oluşturuyorsa, bizim için de kırmızı çizgidir..." İzak Rabin için de "barış" şudur: "Ne yapabiliriz? Barışı arakadaşlarımızla yapamazsınız, fakat düşmanlarımızla yaparsınız. FKÖ'ü iyi göstermeye çalışmıyorum. FKÖ düşman ve öyle kalacak. Fakat görüşmeler düşmanla yapılır. (...) Biz, annelerin, siz Filistinliler ile savaşırken ölen çocuklarını gömdükleri bir ülkeden geliyoruz. (...) Bu anlaşma silahlara vedadır. Beraber yaşamaya karar verdik. Ancak ülkemiz için hayatını feda eden binlerce kişiyi hatırlamak zorundayız".

"Barışın" ya da "el sıkışın" iki tarafın pragmatik liderleri, "barış"tan farklı şeyler anlıyorlar... "14 Aralık 1988'de İsrail'in varolma hakkı'nı tanıyan Yaser Arafat'ın "uzlaşmacı" çizgisi; açıktır ki, İsrail ve ABD tarafından Filistin'in radikal hareketine karşı kullanılmak istenmektedir. Örneğin bu konuda, Clinton'un, Arafat'a atfettiği misyon şudur: "Arafat, sadece şiddet kullanılmasından vazgeçtiğini değil, aynı zamanda şiddet eylemlerini kınayacaklarını açıklamıştır. Arafat, en azından, Filistin hükümetinin kontrolü altındaki bölgelerde, şiddet olaylarının durdurulmasının sorumluluğunu üstlenmelidir." (B. Clinton)

Arafat'ı Mossad'ın korumaya başladığı ya da İngiltere hükümetinin FKÖ'nün "anti-terör timlerini eğitmeyi" önerdiği haberlerinin gazetelere (Sunday Times) yansıdığı aşamada, İsrail Dışişleri Bakanlığı'ndan Joel Singer'in, "pazarlık sırasında Filistinlilere Hamas ile başa çıkıp çıkmayacaklarını sorduk, 'evet' dediler" demesi; FKÖ'ye, ABD ve İsrail tarafından ne tür bir misyon önerildiğini açıkça ortaya koymaktadır. Bu noktada Arafat'ın, İsrail ve ABD tarafından kendilerine dayatılan tehlikeli misyona rağmen, hedeflediği, önce Gazze ve Eriha'yı "alıp", sonra da daha fazlası için pazarlık gücüne kavuşmaktır. Ancak, bu yönelimin önünde birçok sorun vardır. Ve bu yönelim, karşısına aldığı güçlerle çatışmak gibi tehlikeli bir zemine oturmak durumunda kalabilir. Yani FKÖ, Ortadoğu'da dünya emperyalizminin turuvalarından biri olabilir.

Arafat ile el sıkışan İzak Rabin'e göre: "İran, Irak'tan daha tehlikeli. Çünkü Irak'ın bir ideolojisi yok, İran'ın var. Humeynizm ya da İslamcı fanatizm... İdeolojik bir hareket..."

İsrail'i ve ABD'yi, artık Ortadoğu ve Filistin sorunu düzeyinde FKÖ değil; İslami hareket ve Hamas ilgilendiriyor. İslami hareket ve Hamas'ın önünün kesilmesinde, imzalanan son anlaşmadan ve FKÖ'den çok şey bekleniyor.

Ama yaşam, elbette özel beklentilerle "uyum" içinde olmuyor. Örneğin, 18 Eylül 1993'te Gazze'nin Yermut Stadı'nda Hamas'ın düzenlediği barışı protesto gösterisine 20 bin kişi katılıyor. Yine Gazze'de El-Fetih Polit Büro Başkanı Avukat Muhammed Abu Şaban, "barış" karşıtlarınca öldürüyor. Hamas'ın önde gelen yetkililerinden Abdülaziz Rantissi, Filistin'in İsrail'e asla teslim olmayacağını ve son anlaşmanın

kabul edilemez olduğunu açıklıyor. Ayrıca yine bir Hamas'lı "barış"ı şöyle niteliyor: "Kimin barışı? Bunun adı barış değil ki. Bu, tüm Müslüman ülkelerinde büyük bir atak içerisinde olan İslami hareketin, Filistinlilerin eliyle son bulması oyunudur. Hamas bu oyunun bir parçası olmayacak." (Muhsin Abu Aytch)

Burada eklenmesi gereken bir nokta daha var. O da şu: Kudüs İbrani Üniversitesi öğretim görevlilerinden Rafi İsraili'nin araştırmalarına göre, Hamas'ın Gazze'deki desteği yüzde 50'leri aşmaktadır.

***

Arafat ve Rabin'in anlaşmalarının önündeki engel sadece Hamas değildir. Örneğin, FKÖ'nün 18 üyeli İcra Komitesi'ni oluşturan bileşim içinde, El-Fetih dışındaki güçlerce oluşturulmuş olan "Red Cephe" kökenli blok da "barış"ı karşıdır.

"Biz İsrail'e karşı mücadelemizi sürdüreceğiz. İslamcılar da dahil bütün grupları kapsayan bir cephe oluşturacağız ve kendi bağımsız ve özgür ülkemizi kurana kadar tüm araçlarla savaşaacağız. (...) Gazze ve Eriha gibi kırıntılara razı olacağımızı sanmayın. (...) Tarih tanığımız olacaktır. Bu anlaşma bozulacaktır." (G. Habbaş, Der Spiegel, 6 Eylül 1993) diyen Filistin Halk Kurtuluş Cephesi'nden (FHKC), Nayef Havatme'nin, anlaşmanın imzalandığı günü ulusal yas olarak nitelenmesine kadar uzanan çizgi, Arafat'a karşıdır. Ahmet Cibril tarafından "vatan haini" ilan edilen Arafat ve FKÖ, geniş yelpazeli ve çok bilinmeyenli bir muhalefet karşısındadır.

İntifada Ulusal Yönetimi tarafından, "FKÖ'nün bir kolu ile siyonist düşman arasında imzalanan bir anlaşma" olarak nitelenen ve geçersiz ilan edilen Arafat-Rabin "barış"; kimi Arap ülkelerinden de eleştiriler almaktadır. Örneğin Suriye, İsrail'i "Ortadoğu barış sürecine hiçbir şey vermeden herşeyi istemekle" suçladı ve "Gazze-Eriha anlaşmasını, İsrail'in Arapları oyalamak istediği bir çocuk oyunu" olarak nitelirdi. Libya lideri Muammer Kaddafi de; "Bu olay tarihin ciddiye alınmaması gereken komedilerinden biridir ve FKÖ içinde yalnızca El-Fetih örgütünü bağlar. Diğer tüm Filistin'li örgütler bu anlaşmayı reddetmiştir. Yaser Arafat'ın hain olduğunu söyleyiyorum, o, alma ve yeniden isteme taktiğini seçmiştir; bir ayarını Filistin'e basıyor ve başka bir pozisyona geçmek için trampren olarak kullanıyor. Sonunda Tel-Aviv'e atlayacak" dedi.

Arap cenahındaki bu tepkiler yanında, bir de İsrail'de Likud Bloku'nun muhalefeti sözcökonusudur ki; bu muhalefet, İsrail açısından kesinlikle küçümsenmemesi gereken bir dinamiktir.

***

Önünde önemli engeller olan ve el sıkışan tarafların da "farklı" anlamlar yüklediği "barış"; Pax-Americana patentlidir. İsrail-Arap çelişimini çözüp, ABD patentli yeni bir Ortadoğu statükosu yaratmayı hedefleyen bu barış ile, İsrail, "meşruyet" kazanmaktadır. Terörist İsrail, artık Ortadoğu'da yaratılacak olan barışın sivil tarafı olmaktadır. Öte yandan Filistin hareketi bölünmekte ve FKÖ içindeki egemen çizgi (El-Fetih), uzlaşma saflarına çekilmektedir. Ayrıca Pax-Americana, bölgede bir OGİK (Ortadoğu Güvenlik ve İşbirliği Konferansı) oluşturarak, birleşik Güneyli çıkışın potansiyel imkanlarını yoketmeyi ve Kuzey açısından ciddi bir rahatsızlık nedeni olan İslami yükselişin Ortadoğu'da da önünü kesmeyi hedeflemektedir.

Özette denilebilir ki; Filistin hareketindeki Arafat önderliğinin bölgedeki çaplı değişimleri karşısında tikanması, tikanıklığına çözümü de uzlaşmalarda araması, Filistin sorununu önemli bir dönemecin eşğine getirmiştir. Artık bölgeye yeni dengeler damgasını vurmak durumundadır ve vuracaktır da. Çünkü dünya emperyalizmi için bölgede sü-

kunetin tesisi amacıyla, tersinden bir "domino teorisi" yaşama geçirilmek istenmektedir. Bu senaryonun baş aktörleri, Güney Kürdistan'da Barzani-Talabani ve Filistin'de ise Arafat'tır.

Ancak gidişatın, YDD düzenlemesinin son Ortadoğu senaryosu ile uyum içerisinde olacağı oldukça tartışmalıdır. Öncelikle Filistinli 10 örgütün; Filistin Halk Kurtuluş Cephesi (PFLP), Filistin Demokratik Kurtuluş Cephesi (DFLP), Filistin Halk Mücadele Cephesi (PPSF), Halk Kurtuluş Cephesi (PLF), Saika, Filistin Halk Kurtuluş Cephesi-Genel Komutanlık (PFLP-GL), Devrimci Komünist Partisi, Filistin Ulusal Kurtuluş Hareketi FATAH-İNTİFADA, Hamas ve İslami Cihat'ın, 5 Ağustos 1993'te yaptıkları açıklama ile uzlaşmaya karşı açık tavır almaları çok önemlidir. Onların red çizgisini paylaşılan Filistin'in Kurtuluşu İçin Demokratik Cephe'nin sözcüklerinden Dr. Muhammed Jadallah, "Şiddet, anlaşma yanlıları tarafından gelecektir." diyor. Jadallah'ın tespitini, yaşam doğrulayacağı benziyor. Birincisi, İsrail'in tavırdır: "Filistin devletini tanımıyoruz. Açık düşüncemiz Filistin devleti olmaması gerektiğidir. Gelecekte de olmayacağını düşünüyoruz" diyen İsrail'in Ankara Büyükelçisi Uri Gordon, resmi politikalarının sınırını net biçimde çiziyor. İkincisi, ABD ve İsrail, FKÖ'ye tehlikeli bir misyon vehmediyor. Sözcökonusu misyonu Noam Chomsky şöyle tarif ediyor: "Öğrendik ki, İsrail askeri gizli servisi ile FKÖ gizli servisi arasında, Filistinlilere verilen alanlarda Yahudi haklarının savunulması sorumluluğunun nasıl yürütüleceğine ilişkin toplantılar yapılmaktaymış. Ama Filistinlilerin haklarının ve güvenliklerinin sağlanmasına ilişkin herhangi bir tartışma ise ortada yok. (...) Asıl yaşanan, ABD ve İsrail'in; İngilizlerin, Gurkaları Hindistan'da İngiliz ordusunun takviyesinde güvenliği sağlamak için kullanmalarına benzer, oldukça klasik bir kolonyal düzene yönelmiş olduklarıdır. FKÖ'den istenen de benzer bir şeydir. Zaten Batı Şeria'ya ve Gazze'ye yabancı olan, bölgede bir köküm olmayan FKÖ, şimdilerde İsrail gizli servisi ile birlikte İntifada'yı veya İsrail yönetimine karşı herhangi bir direnişi önlemek görevini üstlenmiştir." (Noam Chomsky)

Ortadoğu'da yeni saflaşmalar, yeni denge arayışlarını devreye sokacaktır. Yeni dengeler ise, güçlü çatışma ve alt-üst oluşlarla devreye girecektir. Hiç çekinmeden diyebiliriz ki; yeni Kürt liberali T. Bayrak'ın benimsediği (!) "uluslararası siyasette idealer değil çıkarlar vardır" (Hevdem Dergisi, Sayı: 1, s.55) formülünü bayrak eden Arafat önderliğindeki reformist-uzlaşmacı çizginin Rabin ile imzaladığı barış sözleşmesi; Ortadoğu'da yeni rekompozisyon sürecini başlatan bir ateşkestdir. Ancak unutulmamalı: Her ateşkes, savaşı gerekli kılan sorunlar çözümlenmedikçe, daha güçlü kavgalar için soluklanılan ve güç toplanılan dönemlerdir...

Arafat'ın barış pratiği ile, Filistin sorununda, çıkarlar adına idealler feda edilmiştir. Şimdi sıra, çıkarları uğruna ideallerini feda eden uluslararası "YDD" diplomasisinin Arafat vari piyonlarına karşı; Filistin'in uğruna yıllarca dövüştüğü idealleri, tekrar ve daha güçlü olarak ayaklandırmaktadır.

Bu öngörümüz, yaşamda karşılığı olmayan anlamsız bir hayal değildir. Tarih tanık olmaktadır. 1987'de İntifada'yı başlatan 7 ila 10 yaş arasındaki eli taşı "Küçük General"ler, 1993'lerde yaşanan "ateş ve ihanetin" ardından daha olgun ve deneyimli delikanlılar olmuşlardır.

Söz sırası şimdi Filistinli delikanlılarda...

Unutulmasın, İntifada "herşey bitti" denilen yerde boy verdi...

Clinton, Rabin ve Arafat'ın "barış"ı, tarih sahnesine, Ortadoğulu yeni alternatif yaratıcıları çıkartacaktır...

Yaşayanlar bunu görecekler...

RUSYA VE KÜRT SORUNU

MİHAİL LAZAREV (*)

Yakınoğu düzeninde gelişen tarihi iyileşme hakkındaki haber ve yorumlar, son zamanlarda kitle haberleşme araçlarının ana teması haline geldi. Geçmiş eskilere dayanan bu gelişme, her geçen gün güçlenerek son yıllarda oldukça güncellik kazandı. Boyutları, daha da önemlisi sonuçları bakımından, şüphesiz artık alışılmış olan Arap-İsrail anlaşmazlığını gölgede bıraktı.

Sözünü ettiğimiz gelişme, geri dönülmez bir hal alan Kürt milliyetçiliğindeki güçlü ilerlemedir. Kürtler artık daha fazla zulüm görmek istemiyor; uluslararası hakların günümüz normlarına, ayrıca, Birleşmiş Milletler ve uluslararası organizasyonların ruh ve tüzüğüne, kısaca çağdaş dünyanın sahip olduğu siyasi ahlaka uygun olarak kendi kaderlerini tayin hakkının kendilerine verilmesini talep ediyorlar. Filistinlilerin ardından bu hak kendilerine tanınrsa, bu ancak, mücadeleleri sonuçlandırmada Kürtlerin kararlılıklarını güçlendirir.

Günümüzde haklarından mahrum dünya halklarının en büyük temsilcisi olan Kürt halkı, 25 milyon nüfusa sahiptir. Tarihi varlığı 25 yüzyıllıktır. Zengin ve kendisine has bir kültür yaşatmıştır. Bu kültürün organik bir parçası olan hürriyetseverlik uğruna yüzyıllardır süren kurtuluş mücadelesi verilmektedir. Kürdistan'ın yüzölçümü 500 bin kilometrekaredir. Topraklarında yaşayan nüfusun hemen hepsi Kürt'tür. Dört devlet arasındadır: Türkiye, İran, Irak ve Suriye. Doğal kaynaklar bakımından zengindir. Petrol varlığı Kürdistan'ın önemini artırmaktadır. Jeopolitik açıdan Batı Asya'nın kilit bölgesidir. Tüm bu özellikler, devamlı gelişen Kürt ulusal kurtuluş hareketinin sahip olduğu potansiyel gücü ve hem bölgece, hem de dünyaca taşıdığı önemi anlamamıza yardımcıdır.

Bir Avrupa ülkesi büyüklüğünde olan Batı Asya'daki bu sıcak noktaya coğrafi yakınlığından dolayı, Kürdistan'daki gelişmeler, Rusya'nın devlet çıkarlarına zarar vermektedir. Bu çıkarlar, Rusya'nın askeri stratejisine (güney sınırlarının güvenliği), Güney komşularıyla olan (Türkiye-İran) siyasi ilişkilerine, haliyle de ekonomik koşullarına bağlıdır. SSCB'nin çözülmesi bir şey değiştirmemektedir. Zira, Rusya, Transkafkasya cumhuriyetlerinin dış politik durumuna hiç de kayıtsız değildir. Ümit ediyoruz ki, Rusya, bu cumhuriyetlere doğal olarak yaklaşmaktadır. Rusya, hem çarlık zamanında, hem de Sovyet iktidarı devrinde Kürt kurtuluş hareketini, kendi dış emellerinde kullanarak Kürtlerle daima iyi geçinmeye çalışmıştır. Batılı devletlerin tutumu da aynı şekildedir. Ancak Rusya, bir taraftan da, Kürt tarih araştırmalarına çok önem vermiş; bu konuda Batı'yı geçmiştir.

Günümüzde ise roller değişmiş durumdadır. ABD, Fransa, İngiltere, Almanya ve diğer Batılı devletler Kürt politikalarını oldukça aktifleştirmiştir. "Çöl Fırtınası" hareketinin ardından, Batı'nın direkt müdahalesi ile Güney Kürdistan'ın 3/4'ünde olmak üzere, Irak Kürtleri Bağdat'tan ayrılarak fiilen bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir. Bu bölgenin güvenliği, B.M. Güvenlik Konseyi kararları ve NATO askeri hava kuvvetleri tarafından sağlanmaktadır. Başkan Clinton, 10 Haziran 1993'de, senato üyesi Garri Reyd'e gönderdiği mektubunda, ABD'nin, Kürtleri Saddam Hüseyin'in baskı rejimine karşı koruyacağını ve Kürtlere insani yardım sağlanacağını belirtmiştir. Böylece Kürt sorunu uluslararası nitelik kazanmıştır.

Gelişen bu olaylara Rusya karışmamış; Kürt sorununun bugünkü durumuna ilişkin resmi tavrı da açıklanmamıştır. Rusya'da yayınlanan basın haberleri ve kitle iletişim araçlarının faaliyetleri, Batı ile karşılaştırılmayacak düzeydedir. Akademi ve enstitülerinde Kürt tarih araştırmaları gerilemekte; üniversitelerde ise bu konuya hemen hemen artık değinilmemektedir.

Bu yılın Ağustos ayının ikinci yarısında, Güney Kürdistan'daki "kurtarılmış bölge"nin başkenti Erbil'de, Kürdistan Demokrat Partisi'nin (IRAK) XI. Kongresi yapılmıştır. KDP, 1946 yılında, XX. y.y. Kürt kurtuluş hareketinin üstün lideri Mustafa Barzani tarafından kurulmuş, en çok nüfusa sahip Kürt siyasi partisidir. Şimdi, diğer etkili parti olan "Kürdistan Yurtsever Birliği" ile birlikte bu toprakları yönetmektedir. Kongrede önemli bir gelişme kaydedilmiştir: Kürt hareketinin ezeli düşmanı olan siyasi dağılıkların giderilmesi hususunda büyük bir adım atılmıştır. Ayrıca, Irak ve bütün Kürdistan'daki Kürt direniş güçleri gözden geçirilmiştir. Kongrede, Avrupa ve Amerika'dan da konuklar ve gazeteciler hazır bulunmuş, Varşova'dan kendi imkanlarıyla büyük bir gazeteci ekibi gelmiştir. Bu arada, BDT'den hiçbir gazetecinin gelmediği hemen göze çarpıyordu. Sadece, birkaç sovyet Kürdoloğu gelebilmişti. Onlar da binbir zorlukla, şüphesiz, konuk eden tarafın masraflarını karşılaması üzerine kongreye katılabilmişlerdi.

Elbette ki çok işimiz var, Kürtlere vakit ayıramıyoruz. Batı ile ilişkilerimize öncelik veriyoruz. Bunu anlayabiliriz.

Yakınoğu soğuk savaşının ortadan kalkması, Arap-İsrail anlaşmazlığını gidermiş, İsrail ile ilişkileri normalleştirmiş, Türkiye ve İran ile ilişkileri de güçlendirmiştir. Ancak bu demek değildir ki, Rusya'nın Doğu'daki devlet çıkarları unutulacaktır. Özellikle de temel ve uzun vadeli çıkarlar; ilk sırada da fırtınalı Kürdistan'daki çıkarlar.

Bizim istediğimiz, olağanüstü harcamalar yapılması, birtakım risklere girilmesi ya da politik eylemlere gidilmesi değildir. Çok daha basit: Örneğin, Güney Kürdistan'da gelişen olaylar hakkında daha geniş bilgi edinilebilir. Kültürel ve bilimsel ilişkiler kurulabilir. (Basında, idarede, parti organlarında, çok sayıda SSSR enstitüsü ve üniversitelerinden eğitici çalışmaktadır). Sanırız, bunlar zor ve pahalı değildir. Acaba biz, BM'nin Kuzey Irak Kürt bölgelerinde gerçekleştirdiği tefiş ve insani yardım faaliyetlerine biraz daha aktif katılmamız mı? Devlet düzeyinde Bağdat ile resmi ilişkiler hala devam etmektedir. Bu doğrudur. Bizim halk lideri ve aynı zamanda üstün bir bilim adamına ait şu sözleri hatırlamamız, herhalde yerinde olur: "Saddamlar gelir, gider; ama Irak halkı kalır". Ancak, Bağdat ile ilişkiler; Erbil ile en azından, basit ilişkilerin kurulmasına engel olmamalıdır. Ne yazık ki, ilişki kurulmuyor. Gündüğümüz kaynaklar yavaş yavaş tükenmekte, yerimize ise başkaları geçmektedir.

(*) Bu yazı, Rusya'da yayınlanmakta olan "NİZAVİSİMAYA GAZETA" (Bağımsız Gazete) nin 06.10.93 tarihli sayısından alınmıştır. Yazar, Doğu Bilimleri Enstitüsü (RAN)' da Tarih Bilimleri Doktoru olarak görev yapmaktadır. Kürtler üzerine yayınlanmış önemli çalışmaları vardır.

Çeviren: Pelin Zerdali

SİTÊRKA GEŞ

Felat DILGEŞ

PELEK JI DARAZAZADIYÊ WEŞIYA

Hawar darek azadiyê bû. Fêkiyên azadiyê yên herî xweş li guliyên vê darê mezin bûn. Ev dar di demeke gelek kurt de kemilî, xemilî û xurt bû. Rehên vê darê ji kûr de dihatin: Digîhîştin Elî Herîrî, Feqiyê Teyran, Meleyê Cizîrî, Ehmedê Xanî, Hecî Qadirê Koyî, Mîqtad Mîthath Bedirxan, Emîn Alî Bedirxan û gelek şexsiyetên netewî yên Kurdan.

Dara azadiyê sitara niştîmanperweriyê bû. Himbêza wê ji hemû welatparêzên Kurd û Kurdistanîyan re vekirî bû. Niştîmanperwerên Kurd ên herî çalak û zanayên sed sala bîstan, di bin perr û bazkên dara azadiyê de gîhîştin hev, hevdû naskirin û di tekoşînê de bi dozê şabûn. Ma dara azadiyê ji kî re nebû sitar û himbêza xwe ji kê re venekirîbû? Celadet Alî Bedirxan, Dr. Kamûran Bedirxan, Dr. Nûredîn Zaza (Usif), Qêdrîcan, Cîgerxwîn, Rewşen Bedirxan, Dr. Ehmed Nafîz, Havîndê Sorî, Faiqê Bêkes, Qêdrî Cemîl Paşa, Bişarê Segman, Reşîdê Kurd, Silêmanê Ferho, Ehmed Namî, Hesênê Mistê... hê gelek nav û navek: Osman Sebrî

Belê Osman Sebrî; bi gotina Rewşen Bedirxan, Apo. Apê gelê Kurd. Heval û hogirê Celadet Alî Bedirxan; canbirayê Qêdrîcan; lawê nerihet ê serhildanan Apo, di vê payizê de me bi tenê hêşt. Di vê payizê de careke din em sêwî man û di vê payizê de careke din me sond xwar; careke din me soz da ku emê li doza wan, li bîr û baweriya wan; li armanca wan a pîroz xwedî derkevin.

Ma kîjan dilî dikarîbû bi qasî dilê Osman Sebrî di ber xwe bida. Dostên wî, hevalên wî, birayên wî, kurên wî yek bi yek ji nişkave ew hêştîbûn û çûbûn. Kîjan kezêb, kîjan kezêbê dikarîbû ewqas di ber xwe bida. Hê di sala 1951'an de Celadet Alî Bedirxan, ji nişka ve, bi qezayek bêoxir, wî; heval, hogir û heskirên xwe bi tenê hêştîbû û di pey de bêyî ku haya Apo pê bixin, Qêdrîcan, Kamûran Bedirxan, Cîgerxwîn, Nûredîn Zaza.. û par Rewşen Bedirxan, wêkî ku qewl û sozên wan bi hevdû re hebin, yek bi yek dabûn pey hevdû û çûbûn. Her çûyine kê bi xwe re ji bo Osman Sebrî pel bi pel deftere bîranînan vekirîbû.

Osman Sebrî, ev nav cara yekemîn, di hejmara 1. a Hawarê de, di nivîsîna Qêdrîcan a bi navê "Hawar Hebe, Gazî Li Dû Ye" de bû dîrok. Qêdrîcan li bin vê sernivîsê ewha dinivîsî: "Ji bona birayê min Osman Sebrî." Di hejmara duwemîn a Hawarê de Osman Sebrî bi helbestek xwe ya bi navê "Berdêlk" li hawara Hawarê hatibû û di bin sernivîsa xwe de ewha dinivîsî: "Ji Qêdrîcanê canbira re"

Osman Sebrî di pey Celadet Alî Bedirxan û Kamûran Bedirxan de endamek çalak ê Ekola Hawarê bû. Keda wî, di vê xebata pîroz de gelek bû. Osman Sebrî bi gelek nivîsên xwe rûpelên Hawar û Ronahiyê xemiland. Bi gotar û nivîsên xwe, hema bibêje di hemû warên edebiyatê de ceribandînen wî çêbûn. Ji nivîsên li ser Dîroka Jiyana Napolyon bigirê heta nivîsên dinî yên li ser Êzîdîyan; çîrok, helbest, zîman, giramer, pêkenî... û hwd. di gelek mijaran de nivîsî. Di nivîsên xwe de zîmanê wî zelal, şêrîn û hêrikbar e. Apo pênûsa xwe baş bikar dianî. Heta roja ku bimire jî tu car pişta xwe neda tevgera netewî ya gelê Kurd. Ji hemû xebatên siyasî û çandî agahdar bû.

Osman Sebrî di sala 1905'an de, 12 sal piştî bûyîna Celadet Alî Bedirxan, li gundekî qeza Keh-tayê ya Sermes (Adiyaman) ê hatibû dinê. Di jiyana xwe de gelek caran rastî surgun, gîrtîgeh û zîndan hat. Hovîtiya dijminên xwe û qirkirîna gelê xwe bi çavên xwe dît. Lê tu tişteki ew ji riya wî da negerand; biryardariya wî qels nekîr. Di salvegera sedemîn a hatîna dinê ya heval û hogirê xwe Celadet Alî Bedirxan de ji nav me koç kir.

Çavê te rohnî be, Celadet Alî Bedirxan, çavê te rohnî be, canbira Qêdrîcan. Çavê te rohnî be dara azadiyê û malbata Hawarê. Va ye Osman Sabrî jî hat. Ez dizanim we çiqas bêriya wî kiriye. Ez dizanim li ba we çî ye hesret û çî ye evîn. Û di demsala payizê de pelek ji dara azadiyê weşiya.

Osman Sabrî helbestvan bû. Ma gelo hûn dizanim ku helbestvan bêmîrin in.

Haber Merkezi: Devletin Lice'de uyguladığı vahşeti yerinde gözlemlemek amacıyla 4 Kasım günü İstanbul'dan hareket eden, **Ulusal Basın Yayın Birliği Platformu (Deng, Hevdem, Newroz, Newroz Ateşi, Serketin, Özgür Halk, Medya Güneşi Gazetesi, Komal Yayınevi)**'nin girişimiyle oluşturulan heyet, 6 Kasım 1993 tarihinde Lice'de incelemelerde bulundu. İncelemeler sırasında, polislerin heyeti adım adım izlemesi nedeniyle, Liceliler'in yaşadıkları vahşeti anlatmaktan çekindikleri bildirildi.

Heyet Lice katliamıyla ilgili gözlemlerini aktarmak üzere 11 Kasım Perşembe günü **İHD İstanbul Şubesi**'nde bir basın toplantısı düzenledi. Burada yapılan açıklamada, heyetin, Lice'de yapılan incelemelerin sonuçlarının, daha sonra bir rapor halinde kamuoyuna sunulacağı belirtildi. Toplantıdan sonra basına dağıtılan ve heyetin Lice'yle ilgili gözlemlerinin bir kısmını içeren yazılı açıklamanın tam metnini okurlarımıza sunuyoruz:

Devlet güçlerinin 22 Ekim 1993 tarihinde Lice'de yaptığı katliamı yerinde incelemek ve kamuoyuna duyurmak için **ULUSAL YAYIN BİRLİĞİ PLATFORMU**'nun (Deng, Hevdem, Newroz, Newroz

Ateşi, Serketin, Özgür Halk, Medya Güneşi Gazetesi, Komal Yayınevi) çağrısı üzerine platform üyesi dergi ve yayınevleri, Ulusal Demokratik Kadın Derneği, Şeyh Said Vakfı, Devrimci Sosyalist Basın Platformu adına Devrimci Mücadele Dergisi ve Emegün Bayrağı gazetelerinden de birer temsilcinin katıldığı 13 kişiden oluşan heyetimize Diyarbakır'dan; platform üyesi Govend Dergisi ve Beybun Yayınevi'nden birer temsilci, İHD Diyarbakır şube sekreteri Av. Meral Daş, DEP İl Yönetim Kurulu üyesi Sabahattin Korkmaz, Alman fotoğrafçılar, Codtto Boller ve Martin Zenkler, ayrıca Azadi, Medya Güneşi ve Özgür Gündem gazetelerinin Diyarbakır temsilciliklerinden birer kişinin de katıldığı 21 kişilik heyetle 6 Kasım 1993 Cumartesi günü incelemelerde bulunmak üzere Lice'ye gittik.

Lice girişinde sıkı bir kontrol ve telsiz konuşmalarından sonra yanımıza verilen bir teğmen eşliğinde Lice Emniyet Müdürlüğü'ne götürüldük. İlçe Emniyet Müdürlüğü'nde kimliklerimizin yazımı ve bir saatlik alıkonulmadan sonra güvenlik gerekçesi (!) ile yanımıza verilen resmi ve bizi takip eden sivil otodan oluşan iki aracın takibi ve gözetimi eşliğinde gezebileceğimiz, ancak halkla Kürtçe konuşmamamız söylendi.

VAHŞETİN UYGULANDIĞI İLÇE: LİCE

22 Ekim günü Diyarbakır Jandarma Bölge Komutanı Tuğgeneral Bahtiyar Aydın'ın devlet güçleri tarafından öldürülmesinden sonra, devlet güçlerince yakılıp-yıkılan, habereye çevrilen Lice'de, tamamiyle bir ölüm sessizliği hakimdi. Ve manzara ürkütücüydü. Ölüm çığıklarının göç ettiği bu ilçede geride kalan ise yanmış, yıkılmış korkunç bir

manzara...

BASK modelinin tartışıldığı bir ortamda ise yaşanan adeta yeni bir "GUERNİCA" ... Ama bu kez coğrafya İspanya değil, Kürdistan...

GÖREN GÖZ DEVLETİ YALANLIYOR

Devlet güçleri ve TC yöneticileri ilçeye "PKK tarafından baskın yapıldığını, Tuğgeneral Bahtiyar Aydın'ın PKK kurşunuyla öldürüldüğünü ve çıkan çatışmada ilçenin hasar gördüğünü, PKK'nın Lice'lilerden intikam aldığı" iddia ediyorlar. Oysa ilçede görgü tanıklarının ifadeleri, gerekse heyetimizin gözlemledikleri, resmi ağzların söylediklerini yalanlıyordu. Karşılaşılan manzara, Lice'de karşılıklı bir çatışmanın olduğu gerçeğinden hem uzak hem de yetkililerin açıklamalarının doğru olmadığını göstermektedir.

Gözlemlerimizde hiçbir çatışma izine rastlamadık. Tamamen tek taraflı olarak şehrin yakıldığını ve sivil halkın katlini gözlemledik.

KATLIAMA ÖN HAZIRLIK

Soykırım denemesinin yapıldığı Lice'deki okul öğrencileri; katliamdan önce polislerin ve diğer güvenlik görevlilerinin sabah saat 9:00 sularında okuldaki çocuklarını okuldan aldıklarını, memurların aile ve çocuklarını ön tedbir olarak evlerine çektiklerini ve tahminen bir saat sonra silah seslerinin duyulduğunu söylediler. Ayrıca esnafı uyaran jandarma; esnafa "dükkanlarını kapatmalarını ve evlerine çekilmelerini, aksi takdirde sokakta görülenlerin öldürüleceğini" bildirmişlerdir. Yapılan bütün bu ön hazırlıklar katliamın habercisiydi.

DEVLETİN "KÜRT REALİTESİ" : KATLIAM

Saat 10:00 sularında ilk saldırının ilçe komando taburu bitişğinde olan Şihar (Sağar), Kelwan (Kelvar), Dercind (Yeşilburç), Bulvar ve Kahi mahallelerine yapılması ilginçtir. Şihar mahallesine yapılan ilk tank atışıyla birlikte roketatar, top, panzer ve diğer ağır silahlarla devam edilen saldırıların havadan helikopterle desteklendiği, heyetimize verilen bilgiler arasındadır. Belediye hopperlöründen ilçe halkına evlerinden çıkmaları konusunda yapılan çağrılardan sonra, çıkan insanlara hedef gözeterek panzerlerden ateş açıldığı, helikopter saldırılarından sonra Lice'nin göğünü kara bulutların kapladığı söylendi. Bütün bu saldırıların ardından hala yaşamakta inat eden Lice'li sokağa çıkma yasağı kondu.

LİCE YOK ARTIK

İlçe merkezinde yaptığımız incelemelerde gördük ki: 242 işyeri ve 433 civarında ev tamamen kullanılamaz hale gelmiş, camiler tahrip edilmiş, özellikle ilçe çarşısındaki işyerleri sokağa çıkma yasağı ilan edildikten sonra yağmalanmış ve lav silahlarıyla yakılmıştır. Konutların prefabrik olmasından ötürü gördüğü tahribat gözönüne alınınca, bu ev-

lerden insanların canlı çıktığına inanmak son derece güç... Diyarbakır hastanelerine kaldırılanlardaki yanık ve diğer bazı yaraların büyük ihtimalle kimyasal bir gazdan oluşabileceği gözönüne alınarak, Lice'de kimyasal silahların kullanıldığı kanısına varılmıştır. Öyle ki, yaralıların giysilerine herhangi bir etkisi olmayan bu yakıcı madde, sadece insanların vucutlarına etki etmiş ve birçok yaralının da gözü eriyip akmıştır.

Saldırı öncesi 9500 nüfusa sahip olduğu söylenen ilçede, katliamdan sonra yoğun bir göç yaşanmış. İlçede güvenlik güçleri ve tahminen 50-100 arası göç edemeyecek durumda olan aile kalmıştır. Bunun dışında binlerce hayvan telef edilmiştir.

Görüşmek istediğimiz insanlar, söyleyecek çok şeyleri olmasına rağmen, bizi gözlemleyen polislerden dolayı heyetimize bilgi vermeye çekiniyorlardı. Yaşadıklarının dile getirmenin bedeli kaybedilme veya katledilmenin korkusunun hakim olduğu ilçede: "Eşyalarımızı kim tahrip etti?" sorusuna "dipçik", "Saldırıyı kim yaptı?" sorusuna "Xwedê waha kir" (Allah yaptı) yanıtını aldık; ölü ve yaralı sayısı hakkında net bir bilgi alamadığımız gibi kimse de bilmiyordu. Ölüsü olan, ölüsünü gömüp, yaralı olan yaralısını alıp göç etmiş. Ancak söylenenler; 50 civarında ölü, 33 civarında yaralı (büyük çoğunluğu vücudunda kim-

yasal gazların yarattığı yanıklar olan) ve sayısı bilinmeyen gözaltı kayıpları...

Sonuç olarak Lice'de incelemelerde bulunan heyetimiz, ulusal kimliğe sahip çıkmada duyarlı olarak bilinen ilçede devletin tek taraflı bir saldırı ve katliam denemesi yaptığını ve bu katliamda kullanılan onlarca ağır silahtan başka kimyasal silahların da kullanıldığını, 433 civarında ev ve 242 işyerinin tamamen yağmalandığını, tahrip edildiğini ve lav silahlarıyla yakıldığını, onlarca insanın genç, yaşlı, kadın-erkek-çocuk demeden canice katledildiğini tespit etmiştir.

Lice'de incelemelerde bulunan heyet olarak devletin halkımıza yapmış olduğu alçakça saldırıyı kınıyor, ulusal ve uluslararası tüm demokratik, ilerici, yurtsever ve devrimci kamuoyuna sesleniyoruz: TC devletinin Kürt halkına karşı başlatmış olduğu soykırıma sessiz kalmayalım... Devletin yaptığı katliamları lanetleyelim...

ULUSAL YAYIN BİRLİĞİ PLATFORMU (Deng, Hevdem, Newroz, Newroz Ateşi, Serketin, Özgür Halk, Medya Güneşi Gazetesi, Komal Yayınevi)

DEVİRİMÇİ SOSYALİST BASIN PLATFORMU adına Devrimci Mücadele, Emegün Bayrağı

ULUSAL DEMOKRATİK KADIN DERNEĞİ
ŞEYH SAİD VAKFI

Lice'den İzlenimler İS KARASIDIR, YÜREK YARASIDIR LİCE'DEN ARTAKALAN

Delil YURDATAPAN

DIYARBAKIR-Şeyh Sait Vakfı, İHD, çeşitli sosyalist dergi ve yayınevlerinden basın mensupları ve iki Alman foto muhabirinin katılımıyla oluşturulan heyetle, olayları yerinde görmek amacıyla Lice'ye hareket ettik. İlçenin girişinde arabalarımızı durduran jandarma, özel tim ve sivil giyimli kişilerden oluşan karma devlet güçleri, yarım saat süren sıkı bir kontrol sonrasında, ilçeyi gezme izni için bizi, Lice emniyetine havale etti. Emniyetin önünde yaşanan yarım saatlik sıkıntılı bir bekleyişten sonra, korumalarımız oldukları savlanan özel timler eşliğinde ilçe merkezine girmemize izin verildi.

Lice'nin ilçe merkezi olan çarşısı, İkinci Dünya Savaşı konulu filmlerdeki bombardıman sonrası harabeye dönmüş şehirleri andırıyordu. Polisler bizden önce çarşıya dahil, bizi rahatça izleyebilecekleri köşe başlarını kaptılar. Estetik hareketlerle Rambo'msu silah ttaşları ilginç olduğu kadar, aşuna olmayanlar için de korkutucu bir manzaraydı. Birbirimizden fazla ayrılmadan, ürkütücü bir tenhalıktaki meydana inen tek cadde üzerinde ilerlemeye başladık. Cadde üzerinde, dükkan oldukları içerisinde yanmamış birkaç parça

esyaadan anlaşılan tek ve iki katlı, sağlam solumu sıralanmış binalar, tamamen yanmıştı.

Camları yanarak sarkıt şeklini almış bir beyaz eşya mağazasında, buzdolabı, çamaşır makinası gibi eşyaların iskeletleri görünüyordu.

Meydana vardığımızda, bir bölümü yanmaktan kurtulmuş bir kahvede oturanlarla karşılaştık. Selamlayarak yanlarına gidip konuşmaya, daha doğrusu birbiri ardından sorular sormaya başladık. Kürtçe sorularımıza karşılık Türkçe cevaplar alınca, polislerden çekindiklerini anladık. 70 yaşlarında bir ilçe sakini, yarım yamalak Türkçesiyle kızgın bir şekilde "ne soruyor, biz söyleyecek, sonra siz eve, biz emniyete gidecek" sözleriyle bize çıktığı. Gazetemizin adını söyleyince, herhalde birşeyler çekiştirmiş olacak ki, yumuşayarak, özür dilercesine bizimle konuşmaya başladı. Sokağa çıkma yasağı sırasında çarşıda en azından 200 dükkanın yakıldığını, mahallelerde tahribatın daha çok olduğunu anlattı. Mahallelere gitmemizi, orada insanların daha rahatça konuşabileceklerini söyledi.

Çarşıdan ayrılmadan önce bize seslenen 50 yaşlarında biri, kim olduğumuzu ne aradığımızı sordu. Daha sonra bize SHP ilçe başkanı olduğunu, ilçeye gelişimizin boşuna olduğunu söyledi. Lice'yi kim yakıtı? sorumuzu,

"Allah bilir" şeklinde cevaplandırdı.

Mahallede yakılmış evlerin dışında, top ve roket mermileriyle hasara uğramış evler dikat çekiyordu. Çoğunluğu göçertilmiş mahallede tek tük evlerden insanlar çıkıyordu. Etrafımızdaki polisleri görünce çekinen büyükler tekrar evlerine dönerken, sokakta sadece çocuklar kaldı. Soru sordumuz birkaç yaşlı kadın, "görürsünüz işte" dercesine evleri gösteriyorlardı. Ağlamaklı bir sesle bizi evine çağıran yaşlı bir kadın, bize roket mermisi parçalarını göstererek yakında kendilerinin de göç edeceğini söyledi.

Lice'den korumalarımız (!) eşliğinde ayrılırken, kontrol noktasında bizi durduran bir jandarma subayı, "buraya geldiğinizi İstanbul'a bildirdik; yazacaklarınız takip edilecek. Ona göre sadece doğruları, gördüklerinizi yazmanızı tavsiye ediyorum" sözleriyle tehditte bulundu. Olay hakkında bilgi isteyince, subay "size tek bir şey söyleyeceğim, ona göre değerlendirin. Olay akşamı askerlerin tamamı görevdeydi, ilçede sadece 40 asker vardı", dedi.

Yolda mola verildi ve heyet mensupları, yüreklerindeki buruk sızıyla, is karası bulamış elbiselerini temizlediler.

Bedirhani Ailesi Derneği'nin Tutanaklarını İçeren ÖNEMLİ BİR BELGE

Malmîsanij

Bedirhani ailesine mensup bazı kişilerin 19.ve 20. yüzyıl Kürdistan tarihinde önemli bir rol oynadığı bilinmektedir. Bu aile mensuplarından Osman Paşa, Hüseyin Kenan Paşa, Mikdat Mihtat Bedirhan, Abdurrahman Bedirhan, Abdürrezak Bedirhan, Kamil Bedirhan, Salih Bedirhan, Emin Ali Bedirhan, Celadet Ali Bedirhan ve Kamran Ali Bedirhan gibi Kürt ulusal davası uğruna mücadele etmiş, bu harekete katkıda bulunmuş birçok kişi anılabilir.

Özellikle Birinci Dünya Savaşı'nın sona erdiği ve Mondros Mütarekesi'nin ilan edilmesinden sonra Osmanlı devletinin yenilgisinin açığa çıktığı, Osmanlı yönetiminin iyice zayıfladığı dönemde, Bedirhaniler'den bazıları ve diğer bazı Kürt yurtseverleri, bir Kürt devletinin kurulması için çaba gösterdiler. Bu kişiler, bu amaçla, başta İngiltere ve Fransa olmak üzere o dönemin güçlü batılı galip devletlerinden de destek ve yardım almak için bazı girişimlerde bulundular. Çalışmalarını asıl olarak Kürdistan'da yürütmeleri gereken bu kişiler ve onların mensup olduğu gruplar, diğer birçok nedenin yanı sıra, bunu başaramadıkları, öncelikle Kürtleri bu uğurda örgütleyemedikleri için Kemalistlere yenildiler. Kürdistan'ın o günkü toplumsal yapısının geri oluşunun da bunda önemli rol oynadığı unutulmamalıdır.

Söz konusu kişi ve grupların çalışmaları hakkında bugün belirli ölçüde bilgi sahibi olmamıza rağmen elimizde bizzat kendileri tarafından yazılmış konuyla ilgili kaynak sayısı gayet azdır. Burada sözünü edeceğim belge, birinci elden bir kaynak olarak bu konuda bir istisna sayılabilir ve bu nedenle de önemlidir.

Söz konusu belge, Bedirhani Ailesi Derneği'nin Onsekiz toplantısının tutanaklarını içermektedir. Bu tutanaklar, çizgili bir defterin ilk sayfalarına Osmanlı Türkçesiyle -Arap harfleriyle- ve elyazısıyla yazılmıştır. Tutanakların kimler tarafından yazıldığını bilmiyorum, ama yazının stilinden, bunların birkaç kişi tarafından yazıldığı anlaşılmaktadır.

Bu tutanaklardan anlaşıldığına göre, Mayıs 1336 (1920)'de, " Bedirhan Bey ailesinin dayanışık bir ailevi organizma [olmasının] esaslarını hazırlamak ve aile sorunlarıyla uğraşmak üzere bir dernek (cemiyet) halini alması hakkında Emin Ali Bey tarafından yapılan öneri" üzerine, İstanbul'da illegal olarak bir Bedirhani Ailesi Derneği kurulmuştur.

Sözünü ettiğim tutanaklar, bu derneğin toplantılarına ait tutanaklardır. Derneğin ilk toplantılarında Kürt ve Kürdistan sorunları üzerinde de durulmuş, son toplantılarda ise neredeyse sadece aile sorunları toplantıların gündemini oluşturmuştur. Bu yönüyle de bu toplantı tutanaklarını önemli bulmaktayım. Çünkü böylece söz konusu kişilerin çalışmalarının "arka planı" hakkında da bazı bilgiler edinmemiz mümkün oluyor.

Burada, örnek olmak üzere, bu toplantılardan ilk üçünün tutanaklarını -dilini sadeleştirerek- aktarıyorum.

Bu belgeyi bana Mahmûd Lewendî vermişti, kendisine müteşekkirim. Onun söylediğine göre, kendisi bunu Konê Reş (Selman Osman)'ten, Konê Reş ise merhum Celadet Bedirhan'ın eşi Rewşen Bedirhan'dan almıştır. Yani yazılışından yetmişüç yıl sonra okuyucuya ulaştırılabilen bu belge, bu kişiler sayesinde, Kürt tarihiyle ilgili

diğer birçok belgenin aksine yitip gitmekten kurtulmuştur.

BİRİNCİ TOPLANTI

Cuma, 27 Mayıs 1336 [1920]
Öğleden sonra [saat] 3.30

EminAli Bey.....başkan
Muhammed Ali Bey .....üye
Murat Remzi Bey .....üye
Hasan Fevzi Bey.....üye
Halil Rami Bey.....üye
Celadet Ali Bey.....üye
Kamran Ali Bey .....üye

1- Bedirhan Bey ailesinin dayanışık bir ailevi organizma [olmasının] esaslarını hazırlamak ve aile sorunlarıyla uğraşmak üzere bir dernek (cemiyet) halini alması hakkında Emin Ali Bey tarafından yapılan öneri oybirliği ile kabul olundu.

2- Hazır bulunanlar, mevcut kurulun, derneğin kurucuları olarak işe başlamasını görüşerek hemen aşağıdaki maddeleri görüşmeye başlamışlardır.

3- Osmanlı Barış Antlaşması'ndaki Kürdistan bölümü okunup harita [ya] tatbik olunduktan sonra Cezire-i İbni Ömer'in (Cizra Botan'ın) Suriye'ye terkedilişi hakkındaki maddeyi protesto etmek üzere İngiltere Elçiliği'ne bir nota verilmesi görüşüldü.

4- Başvuru esas[lar]ında ve notanın verilmesinde görüş birliği sağlanmakla beraber Antlaşmanın ulusal çıkarlara ters düşen maddelerinden doğan tedirginliğin (1) giderilmesiyle sağlıklı düşüncenin geri geleceği düşüncesine binaen notanın gelecek oturumda görüşülmesi, Murat Bey'in muhalefetiyle [ve] oy çokluğu ile kararlaştırıldı.

5- Toplantıya saat 6.20'de son verildi.

(İmzalar) (2)

İKİNCİ TOPLANTI

Cuma, 4 Haziran 1336 [1920]
Öğleden sonra [saat] 2.40

EminAli Bey.....başkan
Murat Remzi Bey.....üye
Hasan Fevzi Bey.....üye
Halil Rami Bey.....üye
Aburrahman Bey .....üye
Celadet Ali Bey.....üye
Kamran Ali Bey.....üye

1-Cezire-i İbni Ömer'in Kürdistan özerkliğine katılması veya bir yıl sonra bağımsız Kürt hükümetine katılma hakkı onaylanan Musul[un] kuzey topraklarına şimdiden katılmasıyla gelecekte aynı haktan yararlanmasının sağlanması anlamında Kamran Ali Bey tarafından kaleme alınan nota taslağıyla Cezire hükümeti hakkındaki tarihsel ve yönetsel ekler okunup oybirliği ile kabul olundu.

2-Adı geçen nota ve eklerin Aburrahman ve Celadet Ali Bey'ler tarafından Fransızcaya çevrilmesi kararlaştırıldı.

3-Adı geçen nota taslağının Mısır Bağımsızlık Komitesi Genel Sekreteri (Mısır İstiklal Komitesi Katib-i Umumi) Süreyya Bedirhan Bey'e gönderilmesiyle Komite tarafından aynı anlamda bir notanın İngiltere'ye verilmesi hakkında Emin Ali Bey tarafından yapılan öneri oy çokluğuyla kabul olundu.

4-Kızkardeş, yenge ve kız yeğenlerden oluşan üç kişilik bir kadın kurulunun toplantılarda da-

nışma oyu (hakkı) ile hazır bulunması Emin Ali Bey tarafından önerilmiş, [fakat] uzun uzadıya görüşmelerden sonra ve özellikle bu önerinin kabul edilmesi durumunda Halil Rahmi ve Abdurrahman Bey'lerin istifa edeceklerini söylemeleri üzerine sözkonusu öneriden vazgeçilmiştir.

5-Toplantıya saat 6.45'te son verildi.

(İmzalar) (3)

ÜÇÜNCÜ TOPLANTI

Cuma, 11 Haziran 1336 [1920]
Öğleden sonra [saat]4 :00

EminAli Bey.....başkan
Murat Remzi Bey.....üye
Hasan Fevzi Bey.....üye
Halil Rami Bey .....üye
Celadet Ali Bey.....üye
Kamran Ali Bey.....üye

1- İngiltere Fevkalâde Komiserliği'ne verilecek notanın Fransızca metni ve eki okunup kabul olundu.

2- Emin Ali Bey tarafından [İngiltere] Fevkalâde Komiserlik İkinci Siyasi Memuru Mr. Ryan'a (4) görüşme istemini içeren bir mektup yazıldı.

3-Ailenin ittifakı esasına dayanan bir yönetmeliğin (talimatnamenin) kaleme alınması kararlaştırıldı.

4- Kamran Ali Bey tarafından, Bedirhan Bey ailesine özgü bir mecliste, görüşmenin resmi dilinin Kürtçe olması önerilmiş ve oybirliği ile kabul edilmiştir.

5- Kürdistan Teali Cemiyeti'nin kapatılacağı hakkında İkdam gazetesinde yayımlanan haberin doğru olup olmadığının araştırılmasıyla, gereksinme görüldüğü takdirde gerekli girişimlerde bulunmak üzere Celadet Ali ve Kamran Ali Bey'ler görevlendirilmişlerdir.

6- Toplantıya saat 5.48'de son verildi.

(İmzalar) (5)

(1) "Tedirginlik" sözcüğünü burada "halecan" karşılığında kullandım. Arap harfleriyle olan asıl metinde "halecan" sözcüğünün "ha"sı,"ha-i mühmele" (noktasız ha) denilen "ha" harfiyle yazılmıştır. Oysa, "halecan" sözcüğünün "ha"sı "hi" harfiyle yani "ha-i menkute" (noktalı ha) ile yazılır. Muhtemelen sözcük yazılırken noktası unutulmuştur.

(2) Burada, Celadet Ali Bey ve Kamran Ali Bey hariç toplantıya katılan kişilerin imzaları bulunmaktadır.

(3) Burada, Celadet Ali Bey ve Kamran Ali Bey hariç toplantıya katılan kişilerin imzaları bulunmaktadır.

(4) Ryan, bazı kaynaklarda "İstanbul Yüksek Komiseri", bazı kaynaklarda ise "İstanbul'daki İngiliz Elçiliği'nin Birinci Tercümanı" diye geçer. (Bak. Ahmet Mesut, İngiliz Belegelerinde Kürdistan 1918-1958, Doz Yayınları, İstanbul, 1992, s.84 ve Bulletin Périodique de la Presse Turque, no:38, s.6)

Türk delegasyonu arasında Lozan antlaşması görüşmelerine katılmış olan Dr. Rıza Nur'un "Mütareke zamanında pek mühim rol oynayan ve birtakım Türkleri milli hareket lehine sevk etmiş olan İngiltere'nin İstanbul Sefareti Tercümanı Rayyan da müşavirler arasında"[idi] derken kastettiği de bu Ryan'dır. Görüldüğü gibi Rıza Nur, onun Türk "milli hareket"i lehine çalıştığını belirtiyor. (Bak. Dr. Rıza Nur, Lozan Hatıraları, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1991, s.22-23)

(5) Burada, Celadet Ali Bey ve Kamran Ali Bey hariç toplantıya katılan kişilerin imzaları bulunmaktadır.

Konferanseyê Navnetewî li Ser Zimanê Kurdî

PARİS (Medya Güneşi)-

Enstîtuva Kurdî ya Parîsê bi hevkarîya Beşa kurdî ya Zanîngeha Sorbonê di 28 û 29'ê meha 11'an de bi navê "Zimanê Kurdî berbi sala 2000'î" wê le Parîsê, li Unîversîteya Sorbonê konferanseyê navnetewî çêbike. Di konferansa de, beşdar wî bi taybetî li ser tarîxa zimanê Kurdî û zaravayên wê bi axifin. Her weha pisporên hin zimanên din jî wê tecrûbeyên wan zimanên ji bo çareserkerina problemên zimanê Kurdî wê dîtin û raporên xwe pêşkêşî konferansê bikin. Programa konferansê weha ye:

Yekşem, 28.11.1993

-Vekirin: Andre Bourgey (serokê INALCO: Zanîngeha Netewî ya Ziman û Medeniyeta Rohelatê ya Unîversîta Sorbonê, Parîs), Joyce Blau (Profesorê beşê Kurdî li INALCO), Kendal Nezan (serokê Enstîtuva Kurdî ya Parîsê).

-Orijin û tarîxa evolusyona tarîxî ya zimanê Kurdî: Serokê rûniştinê Andre Bourgey

-Di nav zimanên îndo-Ewropî de cîyê zimanê Kurdî: Gilbert Lazard (Endamê Enstîtuva Fransayê)

-Tarîxa gramera Kurdî: Pierre Lecoq (Mudîrê hindekariya Zanîngeha Pratik a Xwendina Bilind FPHF)

-Ji tradîsyona devkî hetta zimanê nivîskî: Cemal Nebez (Profesorê Zimanê Kurdî li Unîversîteya Berlinê)

-Tecerûbeyên standartîzekirina zimanê Kurdî ji sala 1970'yî vir de; serokê rûniştinê: Philip Krevenbroek (Profesorê Zanîngeha Lêkolînên Rohilati û

Afrîkî-Londra)

-Ji mandatîya Brîtanyayê hetta lihevhatina 11'e Adara 1970'yî, İbrahim Ahmed (nivîskar û şair)

-Peryoda ji 1970'yî heta 1974'an; Samî Abdurrehman (Wezîrê kevneşekerê karûbarê Bakurê Iraqê)

-Rewşa Nuha; Wezîrê Perwerdekarîya Hukûmeta Kurdistanê Iraqê

-Evolusyona Zimanê Kurdî li Îranê; Amir Hassanpour (linguist, prof. li Unîversîta Kanadayê)

-Evolusyona Zimanê Kurdî li Tirkîyê û Sûrîyê; Kendal Nezan (Serokê Enstîtuva Kurdî ya Parîsê)

-Evolusyona Zimanê Kurdî li Sovyetê; Ordîxanê Celîl (Enstîtuva Lêkolînên Rohelatî-Saint Petersburg)

Duşem, 29.11.1993

-Tecerûbeyên di standartîzekirina zimanê din de; serokê rûniştinê: Georges Charachidze (prof. li INALCO, Paris)

-Zimanên Kafkasî; Georges Charachidze

-Tecerûbeyên Ewropa Navîn; Keith Hitchins (Prof. li Unîversîteya Urbana-Champaign, USA)

-Zimanên Înuîtî (zimanekî Çerm-sorên Amerîkayê) û Lappî (Zimanê Samên Skandinavyayê); Michel Therrien (mamoste li INALCO-Paris)

-İbrî (zimanê Yahûdîyan); Mireille Hadas-Lebel (prof. li INALCO-Paris)

-Katalanî; Miquel Renlu (Mudîrê beşa Zimanên Siyasî-Barselona)

Kürdistan'daki Katliamlar Paris'te Protesto Edildi

Rojen XERZİ

PARİS-PKK dışındaki tüm Kürt örgüt, parti ve kuruluşlarının oluşturduğu Paris Kürt Topluluğu, Kürdistan genelinde Kürt halkına yönelik katliamları kınamak ve kamuoyunu bu konuda duyarlı kılmak için, 26-29 Ekim tarihleri arasında, Paris'teki UNESCO binası önünde gerçekleştirildiği açlık grevinden sonra, 30 Ekim'de de, 1000'e yakın Kürt ve Fransız'ın katıldığı bir yürüyüş düzenledi.

Paris Kürt Topluluğu yetkilileri, 29 Ekim'de, Fransız Özgürlükler Vakfı'nda bir basın toplantısı düzenleyerek Kürdistan'daki gelişmeler ve eylemlerinin amacı konusunda açıklamalarda bulunurlarken, toplantıda hazır bulunan Fransız komünist ve sosyalist partileri sorumlularından; meclis grup üyelerinin, Dışişleri Bakanı'na, BM'nin 688 No'lu kararının ihlali ile ilgili sözlü sorular sormalarını istedikler. BM'nin 688 No'lu kararı, Körfez Savaşı sonrasında, Kürtlerin, Irak ordusunun saldırılarından korunmasını öngören hükümler içeriyor.

Basın toplantısında söz alan Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu genel sekreter yardımcısı avukat Villiam Bourdon, Ankara, Bağdat ve Türkiye hükümetlerinin baskıcı politikalarına maruz kalan Kürt halkının kaderine ilgisiz kalan uluslararası topluluğu eleştirerek, BM'nin 688 No'lu kararının, "Batılı müttefiklerin" tepkisiz kalmasıyla, hergün çiğnendiğini belirtti.

Paris Kürt Topluluğu yetkililerince yayımlanan bir bildiri ise, Fransa Cumhurbaşkanı, Dışişleri Bakanlığı ve Birleşmiş Milletler örgütünden; İran'ın Güney Kürdistan'a saldırmasının önlenmesi ve işgal ettiği topraklardan çekilmesinin sağlanması, Kürtlerin güvenliğinin sağlanması amacıyla acil önlemler alınması; binlerce Kürd'ün tekrar mülteci konumuna düşmesini önlemek için acilen harekete geçilmesi ve uzun vadede Kürt sorununa politik bir çözüm bulunması için çaba gösterilmesi talebinde bulunuldu. Kürt Topluluğu'nun bu talepleri ve düzenlediği eylemler, Fransız İnsan Hakları Derneği, Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu, CIMADE, Fransa Özgürlükler Vakfı, Kürt Halkı ile Dayanışma Komitesi, Agir Lei, Peuplê Solidarité, Maison Du Monde, Terre des Hommes, Dünya Hekimleri ve Uluslararası Yardım Derneği tarafından da desteklendi.

Öte yandan, Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu Başkanı Daniel Mitterant, Avrupa Topluluğu Bakanlar Konseyi'ne başkanlık eden Belçika Dışişleri Bakanı Willy Claes'e, aynı zamanda uluslararası topluluğa hitap eden bir mektup göndererek; Ankara hükümetine baskı yapıp katliamlara son verilmesinin sağlanmasını ve Kürt sorununa barışçı bir çözüm bulunmasına zemin hazırlayacak arabuluculuk şartlarının yaratılması için gerekli inşiyatiflerde bulunulmasını talep etti.

Xwendevanên Medya Güneşî lî Ewropa Du Civîn Çêkirin

Bavê Stêr

STRASBURG- Di rojên 31.10.1993'an de li Fraûdenstûd (Elmanya) û di 4.11.1993'an de li Strasburgê (Fransa) ji alî xwendevanên Medya Güneşî ve bi beşdarbûna berpirsîyarê giştî yê rojnamê Osman Aytar, du civînên agahdariyê ji raya giştî re hatin kirin. Civîn, di derbarê "Rewşa Kurdistanê ya îroyîn û êrişên dewleta Tirk ên li ser rojnamegêriya Kurdî" bûn.

Di herdu civînan de jî gelek kesên ji nêrînan cihê, ji hêzên welatperwer û şeşger; kesên demokrat ên Tirk û Kurd beşdar bûn.

Osman Aytar di civînê de, bi awayekî giştî li ser rewşa gelê Kurd rawest û êrişên li dijî gelê Kurdistanê Bakur û li ser rojnamegêriya Kurdî anî ziman. Osman Aytar di peyivîna xwe de, li ser êrişên dewletê yê li dijî rojname û kovarên Kurdan ên wekî Medya Güneşî, Ozgur Gundem, Azadî, Newroz Ateşî û yê din jî sekinî û li ser pêwîstiya bi hevdu re xebat û piştgiriya rawest. Osman Aytar, bi munasebeta yeksalîya Dewleta Federe ya Kurdistanê, li ser asteng û zehmetîyên li pêş vê dewletê jî peyivî û di axaftina xwe de beyan kir ku alîkarî û piştgiriya bi Dewleta Federe ya Kurdistanê re wezîfeya hemû Kurdên welatper e.

Osman Aytar li ser hin pirsên di derheqê Dewleta Federe ya Kurdistanê de bi vî awayî bersiv da: "Dewleta Federe ya Kurdistanê, ne diyariya dewletên Rojava û ne jî diyariya dewleta Tirk e. Dema ku ew, Hêza Çakûç li Kurdistanê dihêlin, ev nayê wê mane ku dewletên Rojava hayrana çavên Kurdan in. Heta, dibe ku rojekî Hêza Çakûç li hember tekôsîna gelê Kurd bê bikaranîn. Em vê yekê jî dizanin. Lê belê, îro gelê me jî nakokîyên navnetewî fersendekê bi dest xistiye. Ev fersend bi xwe jî bi encama bi deh salan xebatê û bi hezaran şehîd dayînê bi dest ketiye".

Beşdarên herdu civîna jî ji nêrîna Osman Aytar a objektîf û ûslûba wî ya xweş memnûn man. Gelek beşdarên jî ber vê ûslûba wî, ew piroz kirin.

-Zimanên Tirkî; Louis Bazin (Prof/

sekirin.

Her weha civîneke din a li ser zimanê Kurdî dîsa li Parîsê di navbera 27.11 û 4.12.1993'an de wê çêbike. Ev civîn jî wekî tê zanîn salê du caran ji alî Enstîtuva Kurdî ya Parîsê tê çêkirin. Civîn tenê li ser pirsên zaravê Kurmancî radiweste. Piştî her civînekê netîca civîna di rojnama Kurmancî de tê belav kirin. Li ser navê Armancê jî M. Lewendî wê beşdarî ve civînê û her weha beşdarî konferansa navnetewî ya li ser zimanê Kurdî bibe.

Sorbonne, Paris)

-Berbi zimanekî Kurdî yê yekbûyî; serokê rûniştinê; Martin van Bruinessen (Lêkolînerê Enstîtuva Cografî û Antropolojî ya Qraliyetê-Hollanda)

-Problem û perspektîvên zaravayên sereke yê Kurdî:

-Kurmancî; Reşo Zîlan (linguist)

-Sorani; Kurdistan Mukrîyanî (profesor)

-Gotûbêja panelê ya bi beşdarî ya qi-

LI SER ÇAPEMENIYA KURDÎ PANELEK

Mahmudê Malazgirtî

HAMBURG -Komîta Kurdistan, Haus Furr Alle û Hevkarê di hefta Kurdistanê de li ser çapemeniya Kurdî û pirsên wê, panelekê çêkirin. Di panela ku li Hambûrgê hat çêkirin de li ser navê Ozgur Gundemê Osman Olmez, ji rojnâmeya Azadiyê berpîrsîyarê nivîsaneş kevneşeker Sedat Karataş û berpîrsîyarê giştî yê Rojnâmeya me Osman Aytar beşdar bûn.

Di panelê de peyivîna yekemîn ji alî Osman Olmez ve hat kirin. Osman Olmez di axaftina xwe de li ser pirsên Ozgur Gundemê û êrişên li dijî wê sekinî. Wî di axaftina xwe de beyan kir ku heta niha jî 200 caran zêdetir Ozgur Gundem jî alî dewletê ve hatiye berhevkerin, 7nûçegihan, 2nivîskar û 7 belavkarên Ozgur Gundemê hatine kuştin. Osman Olmez di peyivîna xwe de beyan kir ku çapemeniya Tirkî li herême wezîfa xwe nake, nûçeyên ku diweşîne ji Walîtiya Herême distîne û jî ber vê yekê ew qedexa PKK'ê ya li dijî çapemeniya Tirkî rast dibîne. Osman Olmez di dawîya axaftina xwe de ew ha got: " Li dijî hemû astengan, em dê li herême bixebitinê".

Di pey de, mafê gotinê berpîrsîyarê giştî yê rojnameya me Osman Aytar sitand. Osman Aytar di axaftina xwe de beyan kir ku çapemeniya Kurdî ji sala 1988'an vir de di bin tadeya dewletê de ye û çapemeniya Tirkî bi awîrekî cotstandart nûçevantîyê dike. Osman Aytar li ser yekîtiya ziman û yekîtiya weşanî ya netewî jî rawest û ewha got: "Heta niha di vî wari de hin gav hatine avêtin, lê mixabin ku ev gav hê jî bo damezrewebûnê qels in û

divê ku bîr xurtkirin". Osman Aytar li ser tawrê PKK'yê qedexekirina çapemeniyê sekinî û di axaftina xwe de beyan kir ku ew tawrekî ne diruste û ew li dijî her cûra sansûra li ser çapemeniyê ne. Osman Aytar di axaftina xwe de ewha got: "Gelek normal e ku her rojnâmeyek Kurdan dîtînan xwe yê siyasî biparêze, lê divê berjewendiyên giştî yê neteweya Kurd di ser hemû tiştî de bîr girtin". Osman Aytar di axaftina xwe de li ser tadeya dewletê ya li ser rojnâmeya me jî rawest û di peyivîna xwe de beyan kir ku heta niha jî 35 hejmarên rojnamê 32 heb hatine berhevkerin û di derheqê nivîskar û berpîrsîyaran de daweyê; bi deh salan ceza û bi sedmilyonan cezayê pere hatiye sitandin. Osman Aytar di axaftina xwe de beyan kir ku ew rojnavanê yekem bûye ku bi Qanûna Li Dijî Terorê hatiye girtin.

Axaftina dawî jî alî Sedat Karataş ve hat kirin. Sedat Karataş di peyivîna xwe de li ser tadeya dewletê ya li di jî rojnâmeya Azadî rawest. Sedat Karataş di axaftina xwe de beyan kir ku heta niha jî 75 hejmarên rojnameya Azadî 45 heb hatine berhevkerin û hejmarê 39.ji bernivîske ku di rojnameyê de nehatiya çapkirin, hatiye berhevkerin.Sedat Karataş di peyivîna xwe de ewha got: "Dewlet dixwaze ku pîrsa Kurdî bi metodên zorê çareser bike. Tadayên li ser çapemeniyaKurdî perçek ji vê siyasê ne." Sedat Karataş di peyivîna xwe de li ser qedexa PKK'ê ya li dijî çapemeniyê jî rawest û di axaftina xwe de beyan kir ku wê yekê li ser navê azadiya çapemeniyê rexnekirin bêmane ye. Panel jî alî gelek kesên ve hat gohdarikirin.

YEZİDİ VE ALEVİ KÜRTLERİNİN GELENEKLERİNİ KARŞILAŞTIRMA

Munzur Çem

Kürdistan'ın parçalı durumu ve Kürt halkı üzerinde süregelen baskılar, uzun yıllar ülkenin değişik parçalarında yaşayan insanların birbirleriyle ilişkilerini zayıflattığı gibi dilin, kültürün, inanç ve törelerin araştırılmasını, karşılaştırılmasını da önemli ölçüde zorlaştırdı. Sömürgeci duvarlar yüzünden neredeyse birbirimizi hepten tanıyamaz duruma geldik. Oysa Kürdistan'ın farklı köşelerinde, birbirlerine çok uzak, çok yabancı gibi gözükken kesimlerin bile büyük ölçüde benzerliklere sahip olduklarını görmek güç değil. Örneğin, ülkenin kuzeyinde; esas olarak Dersim-Erzincan-Sivas-Malatya-Maraş yörelerinde yaşayan Alevi Kürtlerle, daha güneyde; Mardin-Sirt-Batman-Suriye Kürdistanı ile Irak Kürdistanı'nın çeşitli bölgelerinde yaşayan (1) Yezidi Kürtlerinin durumu buna tipik bir örnek teşkil ediyor. Son yıllarda Kuzey Kürdistan'da araştırma-inceleme türü çalışmaların kısmen hızlanması, gözlem alışkanlığının gelişmeye başlaması nedeniyle öteki birçok alanda olduğu gibi bu alanda da var olan sis perdesi giderek aralanıyor, Kürt toplumunun bu iki kesiminin gelenek, töre ve alışkanlıklarının irdelenmesi ve karşılaştırılması yaygınlaşıyor. Örneğin, Deng dergisinin 21, 22 ve 23. sayılarında yayınlanan "Kird, Kirmanc, Dimili veya Zaza Kürtleri" incelemesinde Malmisanij, Dimili ve Yezidi Kürtlerinin gelenekleri arasındaki yakın ilişkiye dikkat çekmişti. Ben ise burada sözkonusu iki kesimin günlük yaşama yansıyan inanç ve töreleri arasında bir karşılaştırma yapmak istiyorum. Ancak şunu hemen belirtiyim; bu yazıda yer alan bilgiler, derinlemesine bir araştırmanın sonuçlarına dayanmıyor. Bunlar, Alevi bir aileden gelmiş biri olarak benim, kimi Yezidi arkadaşlarla yaptığım konuşma ve gözlemler sonucunda edindiğim bilgilerdir.

Yine yerini gelmiş şu noktayı da belirtmek gerekir. Burada değinilen kimi gelenek ve törelere sadece Alevi ya da Yezidi Kürt kesimlerinde rastlanıyor değil, bunların bir bölümü öteki Kürt kesimlerinde de varlığını sürdürmektedir.

Kuşkusuz böyle bir karşılaştırmayı yaparken de, ilk elde üzerinde durulması gereken noktalardan biri dinsel inançlardır. Aleviler kendilerini müslüman görür, Muhammed'i peygamber, Kuran'ı ise kutsal kitap olarak benimserler. Başka bir deyişle Alevilik, İslam dininin bir mezhebi biçiminde dışarı yansırken Yezidilik, tıpkı Hıristiyanlık ya da Budistlik gibi İslamiyetin dışında ayrı bir dindir.

Ne var ki kendilerini müslüman olarak kabul etmekle birlikte Aleviler, İslamiyetin temel kurallarını uygulamazlar. Örneğin namaz kılınmasına, abdest alınmasına, hacca gidilmesine, oruç tutulmasına düşünce planında karşı çıkmıyor, bunları yapanlara yönelik olarak hoşgörüsüz değiller ama kendileri de uygulamıyorlar. Kelime-i şahadet ise sünni kesiminkinden kısmen farklıdır. Buna karşılık Alevi Kürtler'de, pratikte yerine getirilen dinsel kurallar ve ibadet şekilleri, esas olarak İslamiyet'ten kaynaklanmayan, çoğunlukla da ondan önceki dönemlere kadar uzananlardır. Bunların ağırlıklı, Kürtlerin eskiden benimsedikleri din olan Zerdüştlük'ten kalma oldukları genellikle üzerinde anlaşılan ortak noktadır. İşte, kendilerini Zerdüştlüğün gerçek izleyicileri olarak gören Yezidi Kürtlerle Alevi Kürtleri arasında mevcut benzerliklerin de esas olarak bundan kaynaklandığını söylemek yanlış olmaz.

Örneğin, dinsel hiyerarşiye bir gözaltımlı: Yezidlerde meleklerin en büyüğü, daha doğrusu " meleklerin meleği", Melek Tavus'dur. Ve O, bütün yaratıklardan önce yaratılmış olup "her yerde hazır ve nazırdır". Din adamları hiyerarşisinin en üstünde ise Mir var. Onu sırasıyla Şêx ve Pir izlemektedir. Bir de arada Merebi denilen kesim mevcut ki bunlar mutlaka bulunması gereken bir kesim değil, ordburda rastlanılabilebilirler. Alevilerde ise meleklerin hiyerarşik sıralamasında Xızır (Hızır)'ın belli bir üstünlüğe ve önceliğe sahip olduğu biliniyor. Onun da kainat yaratılmadan önce yaratıldığına ve "her yerde hazır ve nazır"olduğuna inanılıyor. Sır ve keramet sahibi olup ölümsüzlüğüne inanılan kişiler arasında ise Kurêş (Kureş)aynı durumdadır.

Din adamları sıralamasında Alevilerde, Yezidilerdeki Mir'e denk düşen, Mürşid (pirlerin piri)'dir. Onu ise Pir ve Rehberler izlerler. Yezidilerin Şêx ve Pirleri, Alevilerin ise Pir ve Rehberleri karşılıklı olarak birbirlerine denk düzeydedirler. Yezidilerde Şêx'in, Alevilerde ise Pir'in öteki ikisine göre biraz daha önceliği var. Müritler, her iki kesimde de itaat eden (saygı gösteren) durumundadırlar ve bunlar normal halkı oluştururlar.

Yukarıda bahsi geçen farklı hiyerarşilerde yer alan din adamlarının, Yezidilerde aynı soydan gelmemeleri asıldır. Alevilerde Mürşid, Pir ve Rehberlerle aynı soydan değil. Ender rastlanan bazı istisnalar dışında Pirlere Kureşanlı'dırlar. Rehberler ise ağırlıklı Kureşanlı olmakla birlikte, bu soya bağlı olmayanları da mevcuttur. Örneğin, Seyid Rıza, Şıx Hesenanlı olmasına rağmen rehberlik sıfatına sahipti. Hem Yezidilerde ve hem de Alevilerde din adamlarının keramet sahibi, kutsal bir soydan geldiklerine inanılır. Dinsel saygı da bu soydan olan belli kişilere değil, kadın-erkek, büyük - küçük ayrımı olmaksızın soyun tüm bi-

reylerine gösterilir. Dinsel hiyerarşinin üst katında yer alanla alt katında yer alan arasındaki fark, normal bir görevlendirme farkı olmaktan öte, Tanrı katında daha geçerli, daha üstün niteliklere sahip olmaktan ileri gelen bir kalite (kutsallık) farkıdır. Dinsel görevlerin bunlarda olması, bu farkın; yani Tanrıya daha yakın olmanın bir sonucudur. Müritler; yani normal halk ise bu yönden herhangi bir ayırıcı niteliği sahip değil. Din adamları "Xas"(Has)'ı, Müridler "Xam"(Ham)'ı oluştururlar.

Yezidilerde Pir ile Şeyh yılda bir kez müridlerin evlerini ziyaret ederler. Bu ziyaret sırasında müridler onlara saygı gösterirler; elini öper, hizmet eder ve kendilerine "rısım" (yıllık hak) verirler. Bu hak, para, hayvan veya eşya şeklinde olabilir. Buna karşılık Şeyh ve Pirlere ise müridleri için dua ederler. Bu kural, Alevi Kürtlerde de aynı şekilde işlemektedir. Mürşid, Pir ve Rehberlere yıllık gezi sırasında para, eşya, ya da hayvan şeklinde verilen hakka "çırılax" (çıralık), onlar tarafından okunan duaya ise "Gulbang/gulvang" denilir. Ne var ki kural yılda bir kez olmakla birlikte, bazen sözkonusu ziyaretler daha uzun bir süreyi alabilir. Özellikle Yezidilerde Şeyh'in, Alevilerde ise Mürşid'in Pirlere kadar sık ve düzenli gezmedikleri biliniyor. Yine hem Alevilerde ve hem de Yezidilerde, sözkonusu din adamlarının belli durumlarda bir yıldan daha kısa bir süre ile mürid ziyaretine gitmeleri de mümkündür. Şeyh ve Mürşidler sadece sıradan halkın oluşturduğu müridleri değil, aynı zamanda daha alt kademedeki Pir ve Rehberleri de ziyaret eder, kendilerinden yıllık hak alırlar.

Her iki kesimde de din adamları ipe bakar, dua eder, okur-üflerler. Müridler bunun kendilerine uğur getireceğine, kazayı-belayı atlatalmalarına yardımcı olacağına ve hastalıkları iyileştireceğine inanırlar. İp bağlamada kullanılan ipler genellikle farklı renklerden oluşur ve saç, omuz başlarına ya da boyuna bağlanır. Kimi hallerde ise cepte taşınır. Kağıda bakmak, aynı şekilde dinsel kişilerin yine aynı amaçlarla başvurdukları bir yöntemdir. Bu türden ip ve kağıtların evin belli bir yerinde bulundurulması, bir beze sarılarak bir direğe ya da duvara asılması da mümkün. Bunun uğur getireceğine inanılıyor. Ancak Yezidilerde kağıda bakmak yalnızca bazı Şêxler tarafından yapılabilirken, Alevilerde, Mürşid'in yanısıra Pir ve Rehberler de aynı şeyi yapabiliyorlar. Tabii, ip okuma ve bağlama, kağıt bakma (açma) türünden işler, her dini kişi tarafından değil, bu işi bilen, Tanrı veya melekler tarafından kendilerine böyle bir yetenek verildiği, meleklerle görüşüp konuştuklarına inanılan kişilerce yerine getirilir. Bunlar sayısal olarak çok değiller.

Şu da var ki, gerek Alevilerde ve gerekse Yezidilerde, dini kişilerin fonksiyonunu sadece müridlerinin günahlarının affını sağlama, öteki dünyada onların "cennete gitmelerine" yardımcı olma, kötülükleri savma gibi doğüstü şeylerden ibaret sanmamalı. Her iki kesimde de, dini kişiler, toplumsal yaşamda dirlik düzenlik sağlama, adaleti gerçekleştirme gibi sonuçta önemli görevlerle karşı karşıyadırlar. Sözkonusu din adamları, halk arasındaki çelişki ve çatışmalara müdahale eder, anlaşmazlıkları kurallara uygun biçimde çözmeye çabalar, bunun için gerektiğinde yeni kurallar koyar veya haksız cezalandırma yoluna giderler. Anlaşmazlıklar normal olarak yıllık geziler sırasında ele alınır ama gerekli hallerde olağanüstü ziyaretler de yapılabilir. Alevilerde bu toplantıların ismi "cemat"tır. Bunlar gerçek anlamda birer mahkeme niteliğine sahip olup taraflar burada karşılıklı oturur, görüşlerini ileri sürerler. Varsa ve gerekli görülüyorsa, şahitler de ayrıca dinlenir. Sonuçta toplantıyı düzenleyen birinci plandaki kişi, etrafındakilerin görüşlerini de alarak bir karara varır. Bu kararlar haklı ve haksızlı belirler. Eğer her iki tarafın da kusuru varsa, bunun ne olduğu herkesin önünde yüzlerine söylenir.Zarar sözkonusu ise, onun miktarı ve karşılanması biçimi de ayrıca belirlenir. İşlenen suçun ağır olması halinde, suçlu tecrit cezasıyla cezalandırma (aforoze etme) yoluna gitmek de mümkündür. Bu cezayı almış kişiye selam verilmez, evine gidilmez, konuk olarak eve kabul edilmez, niyazi, kurbanı alınmaz,saçı sakalı tıraş edilmez, ölümsünü görmeye kendisine yardımcı olunmaz, vs.

Şêx Adı'nın türbesi, Yezidiler için ziyaret yeridir ve yılda bir kez gidilir. Bu ziyaret, Irak Kürdistanı'nın Esivın (Şêxan) bölgesindedir. Ziyaret yerinde Şêx'den sonra gelen daha alt kademedeki bir dizi ziyaret daha var. Örneğin; Ezi, Şêx Şems (Sêşims), Nasırdın, Amadin, Şêx Mand, Pir Afat,Melek Fexrebi, Hegi Vêris ve Kerecal gibi... Ancak Şêx'in tersine, sözkonusu diğer ziyaretler Yezidilerin tümüne değil, her ziyaret belli kesimlere aittir. Başka bir deyişle her kesimin kendini bağlı hissettiği bir ziyareti var. Alevilerde de durum aşağı yukarı aynıdır. Hızır, herkes için aynı ölçüde kutsallığa sahiptir. Kureş'in durumu ise buna yakındır ve onun köyü olarak kabul edilen Kureş köyü (Dewa Kuresan/Dwa Kurêsu) ya da eski adıyla (Zêve) aynı ölçüde herkes ait kabul edilen merkezi bir ziyaret durumundadır. Yine Kureş'in oğlu Şah Haydar (Şahêyder)'in türbesinin bulunduğu var sayılan Duzgın Bava da, böyle bir özelliğe sahiptir. Axuçan (Ahuçan) ve Muxundu (Muhundu) ise Mürşitlerin sahibi olan ziyaretlerdir ve kural olarak hiyerarşik açıdan Kureş'e göre önceliğe sahiptirler. Ancak pratikte durum tersinedir. Kurêş daha çok anılır, daha fazla ziyaret edilir.

Ovacık yöresinde Tujik Bava (Sultan Bava), Pülümür-Erzincan'da Gola Boyêre ile Baxıre, yine yaygın olarak ziyaret edilen kısmen merkezi ziyaretler arasındadırlar. Bunun ötesinde aşiretlerin, ya da yörelerin çoğunlukla üzerinde yaşadıkları alanlarda kendilerine ait ziyaretleri var. Her aşiret kendi ziyaretini, kendisine birinci dereceden sahip olarak kabul eder. Örneğin Kalmem, Kar-sanan ve Şıxmamedan'ların; Kalferat, Arezan (Aryan)'ların; Zêle, Heydaran'ların; Kalo Sıpê, Çarekan'ların; Doli Bava, Demenan'ların; Munzur Bava, Şıxhasanan'ların sahibi ya da ilk elden ziyaretleridir vs. Buna ilişkin örnekler çoğaltmak güç değil. Ne var ki bu durum, ziyaretlerden herhangi birine bağlı bir kesimin, kendine ait değildir diye öteki ziyaretleri kutsal görmediği anlamına gelmez. Tersine birinci elden sahipleri ya da koruyucuları olmasalar bile öteki ziyaretler de yine kutsal olarak kabul edilir, buralar gerektiğinde ziyaret edilir, adak sunulur. Yine özel anlarda (Dini bayramlarda, Perşembeyi Cumaya bağlayan gece, ya da kurban kesme sırasında) genellikle mümkün olduğu kadar çok sayıda ziyarete seslenilir. Sonuç olarak ziyaretler ve bunlara gitme, Yezidilerde Alevilere oranla daha merkezi bir görünüm arzeder. Örneğin, günümüzde Şêx Adi türbesini ziyaret etmek, belli bir zaman kesitinde ve oldukça düzenli olarak yerine getirilen bir dini görevdir. Oysa Alevilerde Kureş köyüne ya da Duzgın Bava'ya yapılan ziyaretler aynı durumda değil. İnsanlar kendilerine yakın olan ve ziyaret edilmesi kısmen daha kolay olan birinci eldeki ziyaretlere gitmeyi tercih ederler.

Ziyarete gitmeden önce, ziyaret yerinde veya gidip döndükten sonra genel olarak kurban kesilir. Özel olarak hazırlanmış yağlı ekmek (Yezidilerde yumurta konulmasına karşılık Alevilerde bu yok, ya da yaygın değil), veya öteki yiyecekleri ziyaret yerine götürmek, oraya gelen insanlara dağıtmak, yahut da ziyaretin bekçiliğini yapana teslim etmek, uyulan ortak kurallardan bir diğeridir.Yezidiler ziyaret yerine getirdikleri bu ekmeğe "Sawık" ismi verirken, Aleviler "Niyaz", ya da "Niyaz ekmeği"(Nanê niyazi) derler. Ziyaretlere bakan ve onları temsil eden yerler durumdaki nişangahlar da kutsaldır. İnsanlar buralara uğradıkça, yeriy ya da nişangah taşını öper, dua ederler. Gerektiğinde ziyaretin kendisi yerine buralara da gidilebilir.

Ateş, güneş ve ay, hem Alevilerde hem de Yezidilerde kutsaldır. Her iki kesimde de güneşin kutsallığı aya oranla daha üstün ber dereceye sahip . İnsanlar bunlara bakar, dua ederler. Yezidiler güneş için "Roj"ın yanısıra "Şems", ona kutsallığını veren için de "Şêxê Şems" adını takarlar. Alevilerde ise güneş, Tanrıya en yakın merbedeki kutsal varlıktır, "Muhammed'in nuru" ya da "Muhammed-Ali'nin nuru" diye de anılır.

Haftanın belli günlerinde akşam, ziyaretler melakeler için mum yakılır. Ancak Yezidiler bunu haftanın iki gecesinde; Salı'yı Çarşamba'ya ve Perşembe'yi Cuma'ya bağlayan gecelerde yaparken, Aleviler bu görevi sadece Perşembe gününün akşamı yerine getirirler.Gerek Alevilerde ve gerekse Yezidilerde belli günler uğurlu, belli günler ise uğursuz olarak kabul edilir.Uğursuz sayılan günlerde belli işler yapılmaz.

Yezidiler her yılın 12. ayının 12, 13 ve 14. günlerinde üç gün oruç tutarlar.Bu üç günlük oruç, Êzi (Yezid) içindir. (Yeri gelmişken şunu belirtelim, burada bahsi geçen Yezid'in İslam tarihindeki Yezid'le bir ilgisi yok). Buna ek olarak herkes bir gün de kendi ziyaretleri ya da kendi sahipleri (Xwediye Xwe ya da xudenê xo) için oruç tutar. Alevilerde ise kış aylarında tutulan iki oruç var. Bunlardan biri Hızır, ötekisi ise Gaxan'dır. Her ikisi de eski yılın bitişi ile yeni yılın başlangıcı dönemine denk düşer. Ancak, oruç günleri her tarafa aynı günlere rastgelmez, birer hafta, onbeş gün hatta birer ay aralıklı olabilir.

Yezidilerde olsun, Alevilerde olsun bugün pek uyulmamakla birlikte töresel olarak bıyık kesilmesi günah kabul edilir. "Bıyığa makas değdirilmez".

Kirvelik ve musahiplik (Sağdıç), her kesimin ortak geleneklerindedir.Ne var ki Alevilerde musahip, erkek tarafından belirlenir ve musahiplerden her birinin karısı da öteki tarafın (hem kadının hem de erkeğin) musahibi sayılır. Yani aile musahipliği geçerlidir. Yezidilerde ise böyle olabileceği gibi, kadının kocasının musahibi olan kişinin, karısını değil de başka bir kadını musahip olarak tutma hakkı da var. Musahiplere her iki kesimde de "Ahiret Kardeşi" (Birayê Axretê-Birayê Axret) denilir. Bunların hiçbir konuda ayrısı- gayrisi yoktur. Birbirlerine karşı hiçbir şekilde hile yapmalarını, birbirleriyle ilgili olarak kötü şeyler düşmemeleri gerekir. Düşünsel planda gerektiğinde birinin malı- mülkü ötekinindir.

Düğün gelenekleri aynı şekilde oldukça benzerlik göstermektedir. Gelin almaya giden kadınlar (Berbi ya da Berbû), her iki kesimde de var. Eve getirildiğinde gelin için evin bir köşesinde ayrılmış köşe, her ikisinde de "Pêrug" diye adlandırılır. Gelin ile damadın birleşmelerinden sonra silah sıkılarak etraf haberdar edilir. Yine gelinin kız olarak koca evine geldiğinin kanıtı olan çarşaf gösterme usulü de, her iki kesim bakımından geçerlidir.

Elfaba Kurdî, Teknîka Nû û Rewşenbîrên Me

Arif Zêrevan

Di jimara rojnama Ozgur Gundemê ya 8'ê îlona 1993'an de Cemil Gundogan li ser elfaba Kurdî û teknîka nû nivîsek nivîsand. Di vê nivîsê de ew pirr ji rastiye dûr dikevirt. Çiqas ji wî hatiye, hewqas rewşa elfaba Kurdî û teknîka nû şaş daye nîşandan, ew hewqas ji rastiye dûr e ku dikarî bêtî "taybetiyên qlaviyeyê elfaba Kurdî, bi salan astengên mezin diêxit ber keftulefta jiyana rewşenbîriya kurdî."

Paşê ii Cemil Gundogan bala xwendevanan dikîşînit ser prensîbên danêrê elfaba Kurdî û behsa nêzikkirina elfaba kurdî berew ya Tirkî dikit. Ew dixwazit bêtî ku divêt em ji elfaba xwe bikin wek ya Tirkî Erê baş e daxwaza wî ewe, lê Çima ew ji daxwaza xwe re ji bêçariya xwe re dixwazit qilifek peritî bibînit? Ango ew dibêjî;

Sebebek dî yê direng nivîsandinê kûmikên di elfabê de ne. Wek ku tete zanîn di elfaba Bedirxan de sê herfên bi kûmik, (û, î, ê), hene û nivîsandina evan bi dakîtloyê şikenceyek mezin e. Nivîsandina ewan bi aletên modern wek komputer û faksan, ya qet ne mumkine ya ji behayê zorkariyek mezin mumkine."

Ez çî bêjim. Ez ji Cemil Gundogan re bêjim ku nuho ez van rêzikan bi komputerê ,bêproblem, yanî bêtî ku tiliya xwe li du-sê bişkujikan bidim, sererast herfên ê, î, û, ş dinivîsinim wê bawer bikî an no? Aya divêt mirov nezaniyaxwe ya li derheqê tiştêkê de nekit "faciyekek civakî". Ji ber ku çê kirina qlaviyeyek Kurdî ne zore û ne ji alê revgera rizgarîxwaz ya millî ve.

Ya diduyê; Nivîsandina herfên kurdî yê wekî; "î", "ê", "û", "ş" yê bi komputer û rêkirina wan bi modern yan faksmodeman pirr ji dakîtloyê hêsantîre. Guhartina dilikên dakîtloyê karekî mekanîke û pirr ji yê komputerê zortir e. Bichkirina herfên Kurdî di qlaviyeyê de karekî zanyarî û teknîkî ye. Wek nimûne, bi progamek wek Res Edit mirov dikarî qlaviyeyek li gor dilê xwe ji bo Macintosh çêkit. Hemu welatên cihanê ji wisa porlema qlaviyeyên xwe çareser dikin. Tirkan ji eynî tişt kirine.

Ya sêyê; Problemên qlaviya kurdî an ji elfaba Kurdî himbe nikilê derziyê "î" ne ji yê elfaba Tirkî zortir in. Çima? Ji ber ku herfên kurdî "î",

û", "ç", "û", "ê" di hemu destxetên (font, yazî karakterleri) li gor elfaba latînî hatin çêkirin de hene. Lê herfa "î" û "ğ" di tu destxetên latînî de tune ne. Şirketên ku destxetan çêdikin, wek Linotype, Monotype, Bitstream, Adobe û yê din gava destxetan çêdikin herdu herfên Tirkî "î" û "ğ" yê herfa mûsterek ya Kurdî û Tirkî "ş" yê naçêkin. Ev hersê herfên ha hew di hinek destxetên ku xususî ji bo bazara Tirkan hatine çêkirin de hene. Li gor ez dizanim zêdetir ji 500 rengên destxetên latînî li dinê de hene û ji van yê hatin wer giran din bo Tirkî ne ji 100-an zêdetir in. Heger ku şirkatiya me di "ş" ya Tirkî de nebûya me dikarî van destxetan hemûya bikar bin. Di van 5 000 destxetan de herfên "î", "î", "û", "û", "ê" hene lê belê "ş" tune. Di cihê "ş" yê de ligaturek (fû l ya pevudedanî, fl) heye. Rasttira wê ewe ku em bêjin tTirkan "ş" ya xwe danîne cihê ligaturek.

Problema me ya esasî di teknîka nû ya ragihandinê de herfa "ş" yê ye. Ev "ş" ji Tirkan hatîye bûye bela serê me. Anuho di nivîsandin û veguhastina enformasyonê ya li welêt de herfa "ş" ne problemeke mezin e, ew ji xêra Tirkan e. Lê, dibêjim heger mirov bixwazit ji Tirkîyê bi reya modem yan faks modeme girêdanê bi databankên navnetewî re çêkit derdê herî mezin herfa "ş" ye ji bo Kurdî. Ji bo Tirkî herfa "ş", "î", "û" "ğ" problem in. Qomputerên navnetewî van hersê herfan nas nakin. Şirketa programên Qomputeran ya herî gewre Microsoft, wextê programan werdigerînit bo Tirkî, dibêjî ya herî baş ewe ku hun navê "filan", anga dosyayan, bi kelîmeyên ku herfa "î" tede bin nenivîsinin, lewra tu standart ji bo herfa "î" li dinyayê belav nebûye.

Ya çarê; Celadet Bedirxan xwestiye elfaba kurdî nêzikî ya Tirkî bikî, lê tucaran wî nexwestiye elfaba kurdî bikî wek ya Tirkî. Mûsterekên elfaba me û ya İngilîzan (w, q, x), elfaba me û Fransîzan (w, q, ê, ç, x) ji yê me û Tirkan (hew herfa ş) pirtir in. Digel vê ji tucaran em naxwazî elfaba xwe bikin wek ya İngilîzan yan hinek dî. Tirkan herfa "x" kirine weku îşareta derbdanê û danîncê kêleka reqeman. Di qlaviyeyên İngilîzî, Emerikî, Fransîzî û gelek welatên di de herfa "x" di nav herfan de ye, ne di nav reqeman de.

Lê em vegerin ser derdê Cemil Gundogan ê ro-

jane. Tirkan ji bo di qomputerê nivîsandinê de qlaviyeyên Tirkî çêkirine, karê rewşenbîrên xwe hêsan kirine. Em Kurd? Em kurd, rebenên xwedê, kî yê ji rewşenbîrên me re qlaviyekê çêkit ku em ji rewşenbîrên Tirkan paş ve nemînin. Heta em rêzekê binivîsinin yê Tirkan deh rêzan dinivîsinin û gotîna wan ser ya me dikevit. Bi vî awayî ji her ew serdest û em ji bîndest dimînin.

Ji bo rewşenbîrên Kurd xwe ji vê xwekêmdîtinê û paşvemanê rizgar bikin ne lazime ew biçin elfaba xwe bikin wek ya Tirkan û belayên hêj mezintir ji xwe re çêkin. Ya hêsan ewe ku em qlaviyeyek Kurdî ji xwe re bi karbinin, ne elfabeyek "nu" çêkin.

Erê gelek kesan derdê xwe kirine kûmikên li ser "î", "î", "û", "ê" ya Kurdî. Ew dibêjin xwendin û nivîsandina van herfan zor e. Dibit ku nivîsandina van herfan ji kesên hayê wan ji imkanên teknîkê neheyî re zor bit. Lê xwendina van herfan? Hinek dibêjin (li rapora civînen Enstituya Kurdî li Stenbulê binêre, rojnama Azadî 29 tebax-4 îlon 1993, rûpel 5) "î" û "î" şaşîtiyê têxin serê xwendevanên bi elfaba Tirkî mezin bûyin. Lewra çêtire em "î" û "î" ya xwe bikin wek "î" û "î" ya Tirkî. Idî neraste. Çima? Zorî an ji şaşbûnê ne di kûmikê "î" yê de ye; "î" bi kûmikê xwe "î" i" ya Tirkî vedere û xweş tete vavêrkirin. Heger ku zoriyek hebî di "î" ya Kurdî û "î" ya Tirkî de ye. Dibit ku yê berê Kurdî nexwendibin van herdu herfan baş ji hev vavêr nêkin, lê belê gava xwendevanekê herfa "î" ya Kurdî nas kir ji xwe ve gerek ew bizanît ku "î" ya bi niqatik "î" ye û ne "î" ya Tirkî ye. Her çiqas ev "zori" ji xwendevanên bi Tirkî dizanî re berbiçav ji bit, ji bo kurdî xetera zoriya bingeîn ya di ragihandina navnetewî de, bikaranîna "î" ya Tirkî ye di cihê "î" ya Kurdî de. Ji ber ku dinê û teknîka nû "î" ya Tirkî nas nakin.

Wekî dî, kê gotiye ku divêt hemu kesên zîmantîrk jiberxwe ve bikaribin bi Kurdî bixwînin û binivîsinin? Heger xwendevanên Kurd ê ku bi elfaba Tirkî mezin bûne, bixwazî fêrî Kurdî bibin lazime ew xwe bibin ber barê hînbûna "î" û "î" ya Kurdî.

Em bêjin me kûmikê li ser "î" û "û" yê rakir, emê çî ji yê "ê" yê bikin? Kes bersîveke ji vê re nadît. Diyar e derdê pirr kesan ne munaqêşa li ser elfabê ye lê li ser bi qomputer û dakîtloyê nivîsandina van çend herfên Kurdî ne. Ji bo çareyekê ji derdê wan kesan re bibînim ez qlaviyeyek Kurdî ji bo Macintosh û yekê ji bo makînen IBM anga PC-ê belaş diyarî hemu rewşenbîrên Kurd dikim. Li jêrê nav û navnîşana xwe ji dinivîsinim. Kesê bivêt dikarî bi nameyekê daxwaza xwe bigihînit min. Ez soz didim ku ji her kesê ku bixwazit re, di dîsketan de qlaviyeyek bi Kurdî rêkim û rêbera bikaranîna wê ji pê re. Carek dibêjim, çêkirina qlaviyeyê pirr hêsan e. Progamek biçuk bi navê ResEdit, ji bo macintosh, heye ku rê didît ku mirov ji xwe bixwe re qlaviyeyekê bi dilê xwe çêkit.

Î carek dî vedigerim ser gotînen Cemil Gundogan yê qelew. Hebûna elfabeyek xweser û cûdabûna ji elfabeya Tirkî şanaziyeke bo me hemu kurdan. Sed silam û rêzdarî bo Celadet Bedirxan ku ji beriya elfaba Tirkan ya bi latînî dest bi amadekirina elfaba Kurdî ya bi latînî kir û date rûnandin. Parastina vê elfabê ne paşveroyîtiye, ne hişkbawerîtiye, ne ji nijadperestîtiyê ye. Belku ji xwenaskirin û parastina xweseriyên kultura Kurdî ye.

Ez gelek "rewşenbîran" nas dikim ku ji tesîra Kemalîzmê şewlalê li ber bavê xwe ji wek elametê paşvemanê dihesibînin. Lewra dibêjim, heger parastina elfaba Kurdî paşveroyîti bit ez paşvero me, heger li dijderketina wekkirina elfaba Kurdî wek ya Tirkî parastina statukoyê bit ez parêzkarê statukoyê me, heger Kurdîti bi Tirkî bit ez cihû me. Li ser vê navnîşanê hun dikarin qlaviyeyên Kurdî ji min bixwazî:

Arif Zêrevan, C/O Kurdiska Riksförbundet Box:49090 100 28 Stockholm-SWEDEN

MUHALİF BASIN KISKAÇTA

Devrimci Çözüm dergisinin 9. sayısı bölücülük propagandası yapıldığı gerekçesiyle toplatılırken yazı işleri müdürü Hatice ONARAN ise derginin 8. sayısındaki 4 yazı gerekçe gösterilerek tutuldu.

İBDA-C Taraf dergisinin 33. sayısı, Meclise "Melanet" denilerek hakaret edildiği gerekçesi ile toplatıldı.

Eylül '92 sayısında ki "Ulusal Sorun" başlıklı yazıda bölücülük propagandası yapıldığı gerekçesiyle Partizan dergisi eski yazı işleri müdürü Kenan BOZTAŞ hakkında 2 yıl hapis ve 75 milyon lira para cezası verilirken, dergi hakkında da 1 ay kapatma cezası verildi.

Yayın hayatına yeni başlayan Alnteri gazetesi, "İşçi Sınıfı Kürt Soruruna Duyarsız

Kalabilir mi?" başlıklı yazıdan dolayı toplatıldı.

Azadi Gazetesi'nin 7-13 Kasım tarihli 78. sayısı bölücülük propagandası yapıldığı gerekçesiyle toplatıldı. Hedef Dem Dergisi'nin 2. sayısında aynı gerekçe ile toplatıldı.

Mücadele Gazetesi'nin 39. sayısı, Devrimci-Sol propagandası yapıldığı gerekçesiyle toplatıldı.

Genelkurmay Başkanlığı, mahkemelere, hükümet ve parlamentoya yönelik olduğu anlaşılan bir açıklama yaparak; yargı mekanizmasının iyi işlemesini ve eksikliği duyulan yasaların ivedilikle çıkarılmasını istedi. Açıklamada Genelkurmay'ın bugüne kadar özgür Gündem'in 112 ve Aydınlik gazetesinin de 6 sayısını hakkında suç duyurusunda bulunduğu belirtildi

Lice Katliamını Protesto İçin ANTEP'TE AÇLIK GREVİ

Antep DEP il merkezinde, devletin Lice'deki katliam girişimini protesto etmek amacıyla, 3 günlük bir açlık grevi yapıldı.

30 Ekim-3 Kasım tarihleri arasında yapılan açlık grevine çok sayıda yurtsever katıldı. Açlık grevinden sonra yapılan açıklamada "Açlık grevimizle, devletin Kürdistan'da yaptığı son Lice katliamına tepkimizi göstermeye çalıştık. Amacımız, belirli oranda da olsa basın yoluyla, katliama, yakıp yıkmaya karşı kamuoyu oluşturmak, insanları duyarlı hale getirmektir... Eylemimiz, değişik çevrelerden ilerici ve yurtseverlerin katılımıyla güçlenerek, amacına ulaşmıştır." denildi.

İnsanlar, tarihleri boyunca, çeşitli sorunları çözmek için değişik düzeylerde hep savaşmışlardır. İnsanlık tarihinde savaştan günler yoktur ve savaşlar, her zaman insanlık için can, mal ve kültürel açıdan büyük kayıplara yol açmıştır. Kimi zaman, çözümü görüşmeler yoluyla olanaklı olan sorunlar dahi, ya görüşmeler yoluyla çözülememiş ya da görüşme ve anlaşılma yoluna hiç başvurulmadan savaş yeğlenmiştir. Kimi zaman da başkalarını köleleştirerek onların çok yönlü zenginliklerine el koyma temelinde yürütülen çabaların bir ürünü olarak, haksız savaşlar gündeme gelmiştir. Bu da, daha sonra patlak verecek olan yeni savaşları koşullandırmıştır. Kimi zaman da mazlumlara ya da önceki savaşlarda kaybedenler, haklarına yeniden kavuşmak ve saldırganın zulmüne son verip özgürleşmek için savaşa başvurmak zorunda bırakılmışlardır.

Savaş, teorik olarak her zaman bir insanlık suçu olmakla beraber, sosyalist terminolojide, bu sonunusunca haklı savaş(lar) denir. Bazen barış ve insana yaraşır bir yaşam arzusunun gerçekleştirilmesi, savaştan olanaklı değildir. Mazlumlara, bu yüzden kendilerini savunma ve gaspedilen haklarını geri alma hakkına sahiptirler. Bu amaçla gündeme gelen savaşların sorumluluğu, sorunu barışçıl yollarla çözmeye yanaşmayıp uzlaşmaya sırt çeviren saldırgan ve işgalci tarafa aittir. İnsanlık tarihine bakıldığında, sadece bu tür savaşlarla elde edilen kazanımların kalıcı olabildiği ve giderek barışın kurulabilmesine katkıda bulunduğu görülecektir.

Savaş, siyasetin bir tür devamıdır. Her türlü sömürü ve eşitsizlik; savaşların asıl kaynağı ve sebebidir. Sömürü ve eşitsizlik, değişik tarihsel süreçlere denk düşen biçimler almıştır. Sömürülenler her zaman bunun devamını, sömürülenler ise buna son vermeyi istemişler, bunun için değişik düzey ve biçimlerde savaşmışlardır. Bu, sömürüyü reddeden bir özgür yaşam kavgasıdır. Bu kavga hala bitmemiştir.

Zenginlikleri paylaşma kavgası, sadece bu iki temel cephe arasında gündeme gelmemektedir. Tarihin belli dönemlerinde zenginliklerin yeniden "paylaşılması" ile ilgili sorun, değişik sömürücü gruplar arasında da sık sık savaşlara yol açmıştır. Tarihteki en büyük ve en kanlı savaşlar, bunların kendi aralarındaki kavgaların sonucunda başlamıştır. Birinci ve İkinci Dünya savaşlarının getirdiği tahribat hala insanlığın belleğinden silinmemiştir. İran -Irak Savaşı'nın ve hala eski Yugoslavya cumhuriyetlerinde devam eden savaşın yol açtığı yıkım ve bunun sonucu olan kan ve gözyaşlarının hesap ve kitabını tutmak, bugünkü teknik olanakların da sınırını aşmaktadır.

Ancak, savaşın her türlü kanlı ve yıkıcıdır. Savaşın, Vietnam'da yola çıktığı yıkımın gerçek bilançosunu çıkarmak olanaklı değildir. Böyle bir bilanço çıkarmak biz Kürtler için ise hiçbir zaman mümkün olmayacaktır. Ancak, Kürdistan'ın her köşesinde yaşanan insanlık dramı bu yazıyı okuyacak olan herkesin bizzat tanık olduğu gerçeklerdir.

Savaşa Karşı İnsanlık

Buna son vermek olanaklıdır; insanlığın layık olduğu ve istediği de budur. Bu uğurda çok kavga verilmiştir ve veriliyor.

Savaş, kimi teorisyenlerin öne sürdüğü gibi, insanın doğasında yatan bir olgu değildir. İnsana savaştan bir yaşam yakışır. Bu yüzden de insanlık, savaşlarla dolu bir tarihe sahip olduğu için üzgündür. Dünün insanı üzgündür; bugünün insanı da üzgündür; yarının insanı ise daha da üzgün olacak. Bizler, yani bugünün insanı, dünyanın savaşlarını nasıl yargılıyorsak, yarının savaştan dünyasının insanı da, günümüzün vahşet derecesindeki savaşlarını kuşkusuz yargılayacaktır.

Savaş yıkıcıdır, kandır; insanların yaşayabileceği en büyük felakettir. Bütün değerlerin büyük oranda kaybidir ve en kötüsü, insan olmaya yakışmayan bir tavidir; bir insanlık ayıbıdır. Sorunları çözmeye çalışmanın en ilkel biçimidir.

İşte bu yüzden ki, insanlar, savaş denilen bu acı olayı yaşamlarından tamamen atma becerisini gösterememişlerse de, tarih boyunca hiç olmazsa daha az yıkım getirmesini sağlamak için, savaşı bazı kurallara bağlamak istemişlerdir. Bu kurallar, insan sevgisi ve insana saygı açısından tarihe paralel olarak gelişmiştir. Günümüzde bu, insana duyulan sevgi ve hukuk açısından oldukça gelişmiştir. Buna rağmen, dünyamızda yaşanan savaşların vahşeti ise gözler önündedir. Öyle bir vahşet ki, sebepleri ne olursa olsun, günümüz insanının yapabileceğinin çok çok ötesindedir. Bu yüzden de insanlık, hem üzgündür hem de utanıyor.

Ancak çağımız insanının; tarihin, savaşları en fazla reddeden kuşağı olduğunu yine de iddia edebiliriz.

Aşağıdaki eylemler, bugün insanlık tarafından savaş

Savaş Üzerine Notlar: SAVAŞ ve İNSANLIK

S. Bengîn

suçu olarak kabul edilir ve insanlık bunların savaşlarda tekrarlanmaması gerektiği konusunda hemfikirdir. Bunlar, üzerinde en fazla durulanların yalnızca bazıları... Ancak yine de en fazla işlenen suçlardır:

Her yaş ve gruptan bütün sivillere zarar vermemek, öldürmemek, en doğal ve temel hak olan, insanın yaşama hakkına saygılı olmak;

Kadınlara tecavüz etmemek;

Küçük yaşta çocuklardan savaşçı olarak yararlanmamak;

Esir ve tutuklulara işkence yapmamak ve öldürmemek;

Yaralılara en kısa zamanda tıbbi yardım yapmak;

Toplu katliamlara sebep olan silahları kullanmamak;

Konut, ekin, hayvan, orman ve su kaynaklarına zarar vermemek;

İnsanları göçe zorlamamak;

Aracı, elçi ve gazetecileri öldürmemek;

Bu suçlara karşı, insanlık korunmaya çalışıldığı zaman, suçun nerede ve kimin tarafından işlendiğine bakılmaz. Savaştan tarafın haklı ya da haksızlığına da bakılmaz. Bunun istisnası yoktur. Hangi düzeyde ve hangi amaçla olursa olsun, savaştan bütün taraflar, savaş suçu işlememe sorumluluğunu taşırlar.

Çağımız insanının ilerici kesimi bu konuda hemfikirdir; ve insanlık adına bütün bu hakların en ön saflardaki savunucusudur. Bu, tarihi bir sorumluluktur. İnsanlığın ortak davası uğruna yüzyıllarca verilen mücadele sonucunda, sözkonusu ilkeler, bugün dünya kanunu gücüne ulaşmıştır. İşte bu yüzden ki, bugün hemen hemen bütün dünya devletleri; çeşitli uluslararası anlaşmalar, kurumlar ve Birleşmiş Milletler düzeyinde bu konuda teminat vermek zorunda kalmışlar; bu eylemleri suç ilan etmişlerdir. Ne yazık ki, buna rağmen istisnasız bütün savaşlarda bu suçlar işleniyor. Savaş uzadıkça, bu suçlar daha sık ve daha büyük ölçekte işleniyor.

Evet, savaş başlıbaşına korkunç bir insanlık suçudur; ve eğer yukarıda anılan yasaklar da savaşta tekrarlanıyorsa, savaş vahşet olur. Bu suçların işlenmesi ya da yukarıda sözü edilen sorumluluklara uygun davranılması; insana olan sevgi, insanın yaşama hakkına duyulan saygı ile doğrudan ilintilidir. **Savaş suçu sayılan eylemler, savaştan tarafların sosyal, kültürel ve demokratik gelişmişlik düzeyine paralel olarak sıkça ya da az işlenir. Savaş, insanın bu genel gelişmişlik düzeyini giderek çok daha geri bir düzeye düşürür. Savaşta bu suçların işlenmeye başlanması ile birlikte, bu suçların dolaylı ya da dolaysız failleri için insan olmanın özellikleri çürümeye başlar ve sonunda da yok olur.**

Savaş Psikolojisi

Savaş ve insan sevgisi kavramları birbirini yadsıyan kavramlardır. Savaş, yenmek için öldürmek demektir. Bazen gerekmediği halde öldürmeyi öğretir. Bazen de yaşamak için öldürmeyi gerektirir. Bu da, insanların düşünme, hak tanıyabilme ve başka insanları sevebilme yeteneğini öldürür. Böyle bir insan, suç diye bir kavram tanımaz; "Ben savaşıyorum, görevim, önüme çıkan herkesi öldürmektir" der.

Bu, normal bir insan olmayı terketmenin başlangıcıdır. Savaş, savaşçının insana olan sevgisini yavaş yavaş yokeder. Bu, bütün savaşların yola çıktığı ruhsal bir yarıdır.

Bunun olumsuzluk derecesi; savaşın kapsamı, süresi ve savaşçının kültürel gelişkinliği ile yakından ilişkilidir. Kültür, insanın insanı sevebilme yeteneğini güçlendirir. Kültür faktörünün rol oynamadığı bir savaş,

barbarlık olur. Böyle bir savaşta amaç, yalnızca yenmek değil, aynı zamanda tahrip etmek ve acı çektirmek olur.

Savaş cephesindeki silahlılar, kısa bir zamanda, farkında olmadan, insani duygular açısından giderek yoksullaşır, insan sevgisini yitirirler. Savaş ve insanlık suçlarını, emirle ya da kendiliğinden, çok rahat bir biçimde işleyebilen insan tipi haline gelirler. Böyle bir insan için, suçsuz insanları öldürmek ile öldürmemek arasındaki fark, o an için çok küçüldür; hatta giderek ortadan kalkar. Bu ruhsal yara moral değerleri de tahrip ederek, daha da büyük ve kişiyi kontrolden çıkarır.

Bu kişiler, herşeyi ve herkesin tutumunu, kendisine taraftar ve karşı olmak temelinde değerlendirirler. Sivil insanları da kendileri kadar savaşa taraf olarak kabul ederler. Bu yüzden de sivil insanların, kendilerini desteklemek ve karşı tarafı vurmak zorunda olduklarını sanırlar ve buna göre muamele yaparlar. Sivilleri kendi yenilgi ve başarısızlıklarından sorumlu tutarlar. Bu basit savaş mantığı, sivillerle ilişkiler açısından tayin edici rol oynayan psikolojik bir faktördür. Böylece giderek, "ya benim yanımda yeralacak ve savaşıacaksınız, ya da düşmanımın dostusun" mantığı doğar. Savaşa doğrudan taraf olmayan çevreleri, giderek hain ve işbirlikçi ilan eder ve buna göre de eylem geliştirirler. Böylece siviller, en önce de kırsal alanlar, iki ya da daha fazla savaştan taraf arasında sıkışırlar. Tarafın biri gelir vurur gider, öbür taraf gelir aynıını yapar. Böyle bir kişi, savaş günlerinde işlediği bütün suçların bir değerlendirmesini ancak sivil yaşama döndükten sonra yapma fırsatını bulur. Pişmanlık duygusu onu ağır bir psikolojik hastalığın derinliklerine çeker ve ateşler içerisinde yanıyormuş gibi acı çekmeye başlar. Vietnam Savaşı'na katılan Amerikalı askerlerin bir kısmı, bugün acılar içinde kıvrılarak yaşamaktadırlar. Savaş sahnelerini ve işlediği suçları çok iyi hatırlayan bu insanlar, korku ve pişmanlık duygusunun verdiği acılar içinde; kurmuş bir insan görünümü vermemeleri için yüksek dozajlı uyuşturucu ilaçlarla uyuturlar. Bunlar savaşın hayatta kalan sadece bir kısım kurbanlarıdır.

Ya diğerleri? Birçoğu sivil yaşama döndükten hemen sonra hırsızlık, para için adam öldürme, yol kesme, uyuşturucu kaçakçılığı ve daha başka adı işlerle uğraşan tipler olmuşturlar. Bunlardan çok azı eskiden üyesi oldukları topluma tekrar ayak uydurabilmiş, normal insan gibi düzenli bir hayat kurabilmiştir.

Kürt köylerini yakan, suçsuz insanları gelişiğüz boğazlayan, çocuk ve kadınları öldüren askerleri de, böyle bir geleceğin beklediği, kuşku götürmez.

İnsanlar, doğaları gereği, savaşın neden olduğu bütün tahribatları, kan ve acıları kaldıracak kadar sağlam ve güçlü değildirlar. Herşey ile birlikte kendileri de tahrip olurlar. Savaş, insanın sosyal ve ahlaki gelişim doğasını en fazla tahrip eden olgudur.

Bu, iç savaşlarda da böyledir ve çoğu zaman daha tahripkar ve korkunç olur. İnsanlıktan bu kadar uzaklaşan ve savaş suçlusu durumuna düşen insanlar, kendi halklarına karşı da aynı oranda insafsızlaşabilirler. Kendi halklarına, işgalci, zalim bir ordu kadar yabancılaşıabilirler.

Parantez içinde belirtmek gerekir ki, iç savaşlarda bu tür baskıya maruz kalan bir halk, giderek "güçlü" tarafın yanında yer alır.

Haklı savaşlar bir yana, genel olarak savaş, insanca bir eylem değildir. Ancak yine de patlak vermesi durumunda, savaşın kurallarına göre yürütülmesini ve doğrudan taraf olmayanların hiçbir surette öldürülmemelerini sağlamaktan, siyasal organlar, mutlak olarak sorumludur. Savaşın siyasal sorumluluğunu, savaştan idare eden siyasal kurumlar taşır; bu yüzden de savaşta suç işlememesini sağlamak; eğer birileri suç işliyorsa, suçluların zamanında yakalanıp cezalandırılması ve sözkonusu suçların mutlak olarak tekrarlanmamasını sağlamak, onların sorumluluğundadır.

Askeri önderlik ise savaşın pratik sorumluluğunu taşıdığı için, savaş cephesinde işlenen suçlardan da, kanunlar karşısında herkesten önce sorumludur. Savaşta suç işleyen bir asker, er olsun general olsun, basit bir katilden, adı bir suçludan hiçbir farkı yoktur; yakalanması ve cezalandırılması gerekir. Eğer bu yapılmıyorsa, siyasi ve askeri önderliklerin bilinçli ve planlı olarak bu suçların işlenmesini teşvik ettikleri açıktır. Böyle bir durumda, ulusun ve insanlığın onur ve haklarını korumak, toplumun insani duygular açısından çürümemesini sağlamak; ilerici ve onurlu insanlara, entellektüellere, hukukçulara, işçilere ve öğrencilere düşer. Dünyanın birçok yerinde tanık olduğumuz savaş suçları ile ilgili yargılama olaylarını, Kürdistan'ı işgal eden, geri hukuksal kurallar ve kör milliyetçilik temelleri üzerinde kurulu bulunan devletlerde görmek olası değildir.

Mehmet Hamidanoğlu'nu kaybettik

Bizimle bir süreci paylaşan mücadeleci bir arkadaşımızı kaybettik.

Hamidanoğlu, geleceğe güvenle bakıyordu. Kavga günlerine, yaşanılacak güzel günlerin olduğuna inanıyordu. Kavganın da yaşamın da güzel olduğuna inanıyordu. Kavganın da yaşamın da en güzel günlerine hazırlanıyordu. Bu günleri göremedi. Çok vakitsiz bir ölümdü.

Mehmet Hamidanoğlu;

195'te Urfa'nın Siverek kazasına bağlı Gürzano köyünde doğdu. İlk ve Orta öğrenimini Siverek'te yaptı. Diyarbakır Üniversitesi Fen Fakültesi'nde okudu. Ailesi geçici olarak Diyarbakır'da oturuyordu.

Yurtsever devrimci düşünceleri Siverek'te orta öğrenimi sırasında edindi. Bölgede sayılı siyasi kadrolardan biriydi. 1978'in başlarında T-KDP/KUK örgütüne katıldı, üst düzeyde (MK üyesi olarak) yöneticilik yaptı. 12 Eylül'den sonra yurtiçinde barınma koşulları kalmadı. Böyle bir ortamda, 23 Mart 1980'de KUK'un üyesi ve değerli bir militanı olan kardeşi Kerim Hamidanoğlu Diyarbakır'da "karanlık güçler" tarafından şehit edildi. Bu elim olay için "kardeşim Kürdistan davasında şehit olmuştur. Özgürlük ve bağımsızlıktan daha değerli bir şey yoktur dedi. Her bakımdan koşullar aleyhinde geliyordu. 1980 sonlarında Almanya'ya gitti, siyasi iltica başvurusunda bulundu. Faşist cunta orada da peşini bırakmadı. Türk hükümetinin iade istemi üzerine Mart 1981'de Alman resmi makamları tarafından yakalandı, 39 gün Köln'de tutuklu kaldı. Alman ve uluslararası kamuoyunun baskısıyla serbest bırakıldı, iki yıla yakın bir süre Almanya'da illegal olarak kaldı. 1981'den beri Almanya'da politik mülteci olarak yaşıyordu. Evli, 9 yaşında Hoja ve 2 yaşında Rodi adında iki çocuk babasıydı. Devrimci kişiliği yanında çok iyi bir aile babasıydı.

Engin bir yurtseverlikle dolu mücadeleci bir insandı. Siyasi ve örgütsel mücadelesinde ve kişisel yaşamında bunu ispatlayan bir devrimciydi. Teorik bilgisi siyasi beceri ve üretkenliği, hareketli kişiliğiyle yol gösterici bir kadroydu.

1982 yılında Almanya'da bazı iç sorunlardan dolayı KUK'dan ayrıldı. "Kürdistan Devrimcileri" (Şoreşgerên Kurdistan) adıyla bir grup oluşturdu.

1983-1989 yılları arasında bu grubun yöneticiliğini yaptı. TEVGER'in oluşturulması çalışmalarına katıldı. Bir süre bu birliğin yönetiminde yer aldı. KUK'dan ayrılmış olmasına rağmen geçmişine bağlı gönlü emek verdiği örgütten yanaydı. TEVGER çalışmaları sırasında KUK'dan ayrılışının nedenleri ve geçen süre ile ilgili yaptığı değerlendirmede olgun ve gerçekçi bir açıklama yaptı. Daha sonra yakın çevresine: "KUK örgütüne büyük emek verdim. Bazen insan fiziki olarak arkadaşlarından ayrılabilir ama ruhen ayrılmaz. Eski arkadaşlarımla ortak yönlerim daha fazladır" diyordu. Son yıllarında çok yoğun bir siyasal arayış içindeydi. Siyasal çözümsüzlüklerin aşılması için aktif bir çaba gösteriyordu. Tüm yurtsever çevrelerle dostane ilişkiler içindeydi. Herkes için elinden geleni esirgemiyordu. Devrimci çevrelerde tanınan, sevilen ve ağırlığı olan bir kadroydu. Kürt ulusal hareketinin toparlanması, her düzeyde birliklerin kurulması en büyük arzusuymdu. Kürt örgütleri arasında başlayan cephe çalışmaları, hayatının son aylarında, onu sevindiren ve gururlandıran en önemli olaydı. Mücadele arzusuyla doluydu. Bunun için de olsa büyük bir yaşam isteği duyuyordu.

"Karin zarı kanseri" denilen, bugüne kadar dünyada sadece 50 örneğine rastlanan bir kanser türüne yakalandı. Birbuçuk yıllık yoğun bir tedavi gördü. Kahrolası bu amansız hastalığın pençesinden kurtulamadı. 12 Ağustos 1993 günü Köln'de aramızdan ayrıldı. Onu, siyasi yaşamının en verimli çağında kaybettik. Hepimiz için, halkımız için acı bir kayıp oldu.

Cenazesi, hak ettiği bir saygınlıkla, içinde yer alıp emek verdiği KUK örgütü tarafından Köln'de düzenlenen bir törenle Kürdistan'a gönderildi. Törende tüm Kürdistanlı siyasi örgütlerin temsilcileri hazır bulundu. Gurur veren anlamlı ve onurlu bir sahiplenmeydi. Siyasi ayrılıklarımız, iç sorunlarımız ne olursa olsun, değerlerimize sahip çıkmasını bilmeliyiz. Bu anlayışı, bu geleneği korumalıyız, geliştirmeliyiz. Ölüm, önüne geçilemeyen bir olaydır, Ama ölümden ölüme fark vardır. Onun ki gibi genç ve siyasal verimliliğinin en olgun çağındaki ölümler acı veriyor. Kabul edilmesi zordur. Kürdistan'dan çok uzaklarda,

ülke ve ulus özlemi dolu bir ölümdü onunki. Sürgünün, mültecilik ve muhacirliğin dayattığı bir ölümdü. Çok daha düşündürücüdür. Elbette bir kader değildir bu. Ama yaşanan bir gerçekliktir.

12 Eylül 1980 askeri-faşist darbesinin yakın tarihimizde önemli bir yeri vardır. Türk Devletinin zindan ve hapishanelerinde, dayatılan ağır koşullarda yüzlerce devrimci, gençliğinin baharındayken saflarımızdan ayrıldı. Onlarcası sakat kaldı. Bir o kadarı da aldığı hastalıklardan dolayı dışardayken aramızdan ayrıldı. Türk Devleti, ulusal kurtuluş hareketimizin en genç ve en dinamik, en verimli ve en üretken unsurlarını yok etmenin yöntemlerini uyguladı. Bunu içerde ve dışarda bugün de uygulamaya devam ediyor. Kural tanımaz açık bir imha savaşıdır bu. İşkencede katledilen tutuklu, dağbaşında öldürülen gerilla, köyde ve şehirde kurşuna dizilen yurtsever bu imha planının kurbanıdır.

Bir benzeri de yurtdışında yaşıyordu. 1980'den bu yana yurtdışında çok sayıda değerli insanımızı kaybettik. Bir kısmı gördüğü işkencenin izlerini taşıyordu. Bir kısmı ülkesinden, halkından ve sıcak mücadele alanlarından kopmanın ızdırabı içindeydi. Bir kısmı siyasal çözümsüzlüklerin yükü altında eziliyordu. Çoğunu genç yaşta, en verimli çağlarında kaybettik.

1985'te Paris'te Yılmaz Güney'i kanserden kaybettik.

1985'te İsveç'te TKSP yöneticilerinden Mustafa Budak'ı (Ape Selim) sirozdan yitirdik. 1990'da Almanya'da TSK yöneticisi Zeki Adsız'ı kanserden kaybettik. 1991'de İsveç'te KUK'un değerli bir kadrosu Mehmet Altan'ı kanserden yitirdik ve en son olarak 12 Ağustos 1993'te Almanya'da Mehmet Hamidanoğlu'nu kanserden kaybettik. Elbette adını unuttuğumuz daha başkaları da vardır.

Mehmet Hamidanoğlu'nu ve onun şahsında hepsini saygıyla anıyoruz. Hepsinin anılarını yaşatmak bizlerin görevi olmalıdır.

Bir mücadele arkadaşı, bir dost, yüreği pırlı pırlı bir Kürt devrimcisiydi. Mehmet Hamidanoğlu yine de bizimle yaşıyor.

Selim MURAT

ADANA DEP

1. OLAĞAN KONGRESİNİ YAPTI

Sakir Güçeyü

ADANA- Demokrasi Partisi Adana 1.Olağan Kongresi, 31 Ekim tarihinde çevre il ve ilçelerden gelen DEP yöneticileri, çeşitli demokratik kitle örgütleri temsilcileri ve duyarlı Adana halkının katılımı ile gerçekleşti.

Kongre; DEP Mardin Milletvekili Mehmet Sincar ve diğer şehitler anısına yapılan saygı duruşu ile başladı. Divan üyelerinin belirlenmesinden sonra oya sunulan bütçe, büyük bir çoğunlukla kabul edildi. Kongreye katılan DEP Siirt Milletvekili Zübeyir Aydar ilk konuşmayı yaptı. Konuşmasında günasırı işlenen faili meçhul cinayetlere değinen Aydar'dan sonra söz alan DEP Genel Sekreter Yardımcısı Kemal Okutan ise devletin Kürt sorununu asmakla, kesmekle çözmek istediğini fakat bunun dünyanın hiçbir yerinde çözüm getirmediğini, çözümün barışçıl siyasi yollarla mümkün olacağını söyledi.

Diğer konuşmalardan sonra tek liste halinde yapılan oylamada il başkanlığına Müslüm Kurucu seçilirken, il yönetim kurulu üyeliklerine Ramazan Çetal, Zeynel Yeşiltepe, Nihat Türkmenoğlu, Arif Sevinç, Emine Adıbelli, İbrahim Yakut, Mehmet Yakış, M.Nuri Can, Nazmi Demir, Muzaffer İnce, Şahin Kılıç, Tahir Han ve Cengiz Sağlam seçildiler.

ADANA ve MERSİN TEMSİLCİLİKLERİMİZ AÇILDI

ADANA-MERSİN (Medya Güneşi)-Gazetemizin

Adana temsilciliği, 30 Ekim'de düzenlenen açılış töreniyle çalışmalarına başladı. Açılış törenine, Adana DEP il yönetiminden, sosyalist basından, İşçi Partisi'nden temsilcilerin yanısıra İstanbul büromuzdan Abdullah Kıran ve Mahmut Metin arkadaşlarımız da katıldılar. Çok sayıda davetlinin hazır bulunduğu açılış töreni, Adana temsilcimiz Ramazan Çetal'ın, Kürt halkının ulusal demokratik mücadele mirasına sahip çıkmaya devam edeceğimizi; görev ve sorumluluklarımızı, okuyucularımızın bizlerle paylaşması oranında daha geniş kitleleri kucaklayarak yerine getireceğimizi vurgulayan konuşmasıyla başladı. Daha sonra söz alan gazetemizin yazışları müdürü Abdullah Kıran, Kürtçe olarak yaptığı konuşmada, Kürt gazeteciliğinin gelişimine değinerek, Medya Güneşi'nin Kürt gazeteciliği içindeki yeri ve bugüne kadar izlediği yayın politikası ve ilkeleri konusunda bilgi verdi; karşılaştığı sorunları ve baskıları anlattı.

Newroz Ateşi, Komal, Azadi, Emeğin Bayrağı, Barikat, Gerçek, Özgürlük Dünyası, Kurtuluş, Partizan ve Özgür Gelecek Adana temsilci ve muhabirlerinin gönderdiği dayanışma mesajları okunduktan sonra, bir Kürt ozanı, konuklara ulusal ezgilerimizden derlenmiş minik bir konser sundu. Tören, ozanımızın beğeniyle karşılanan konseriyle sona erdi.

Mersin temsilciliğimiz ise, temsilcilik binamızda düzenlenen bir törenle 31 Ekim'de açıldı. Mersin temsilciliğimizin açılışında da taraftar ve dostlarımızla birlikteydik.

Adana Temsilciliğimizin açılış töreninden bir görünüm .

Mersin temsilcimiz Hamdullah Karakelle'nin, yurtsever ve sosyalist basın temsilcilerinin, aynı zamanda DKÖ'ler ve ilerici basınla diyalog ve dayanışma aracı olduğuna; sosyalist dergi ve gazeteler üzerindeki baskıların, daha sıkı ve örgütlü bir dayanışma ile aşılabileceğine değindiği konuşmasıyla başlayan törende, yazışları müdürümüz Abdullah Kıran da Kürtçe bir konuşma yaptı. Açılış törenimize Hevdem, Azadi, Kurtuluş ve Emek dergi ve gazetelerinin Mersin temsilcileri ile İHD-Mersin Yönetim Kurulu'ndan bir yurtsever mesaj gönderdiler.

AVRUPA'DA PKK EYLEMLERİ

Haber Merkezi- PKK taraftarları Lise katliamını protesto etmek amacıyla, 4 Kasım tarihinde, başta Almanya olmak üzere çeşitli Avrupa ülkelerindeki Türkiye temsilcilikleri ve kuruluşlarına karşı eylemler düzenlediler. Almanya'nın Wiesbaden kentindeki bir restoranta atılan molotof kokteyli yüzünden çıkan yangında Selim Çevik (31) ölürken, 9 kişi de yaralandı.

Londra, Bern, Köln, Essen, Hannover, Münster ve Stuttgart'taki Türk konsoloslukları ve temsilciliklerine yönelik eylemlerde can kaybı olmazken, THY bürolarına ve bankalara yapılan saldırılarda ise büyük hasar meydana geldi.

Saldırılarından sonra, Alman Kriminal Polis'i BKA ve GSG-9'a mensup Almangüvenlik kuvvetleri, 4 Kasım akşamı Kurd-Ha'yı bastı. Kurd-Ha tarafından yapılan açıklamada, baskının "Türk devletinin hedef göstermesi sonucu" olduğu belirtildi.

İHD'den "Düşünceye ve Basına Özgürlük" Kampanyası

Haber Merkezi- İnsan Hakları Derneği, düşünce ve basına yasaklamalar getiren düzenleyen tüm yasa ve yasa maddelerinin teşhirine ve kaldırılmasına yönelik bir kampanya başlattı. Düşünceye ve basına özgürlük adıyla başlatılan kampanyanın ilk etkinliği olan "Basına Brifing", 4 Kasım günü İstanbul Tabipler Odası'nda yapıldı. Brifingde, Terörle Mücadele Yasası'na getirilecek ek maddeler tartışıldı.

Kampanya çerçevesinde, TÜYAP kitap fuarında 6 Kasım tarihinde bir imza kampanyası başlatıldı. Etkinlikler 10 Aralıkta başlayacak İnsan Hakları Haftası boyunca devam edecek.

Metîn Ozdemir

Em baş dizanın
feîl kîne
qatîl kîne.

Tekoşîna netewî ya gelê Kurd
Bi xwînrijandin û bi hovîtîyê
Dê nikaribe bê rawestandî.
Heval Metîn di dilê me de dijî.
Bila serê gelê me sax be!

Mamosteyên Şoreşger û Netewî.

Hatip Kapçak

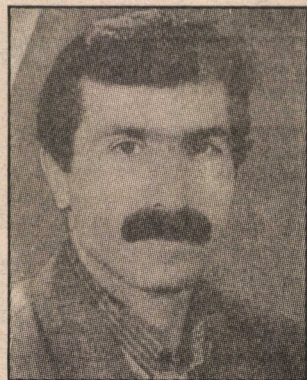
Şoreşgerê Kurd
Dildarê serxwebûn û azadiyê
Di 18'ê çiriya paşîn a 1992'an de
Li Şemrexê bi bêbextî hat kuştin.
Di salvegera yekemîn a kuştina wî de
Em wî bi hurmet bi bîrtînin.

Xebatkarên Buroya Medya Güneşi yê Diyarbekir.

RNK-KUK MK üyesi

Hatip KAPÇAK (Xebat) yoldaş,

bağımsız bir Kürdistan için verdiği mücadelede şehit düştün; Kürdistan şehitler kervanına katılıp ölüm-süzleştin!

Şehit oluşunun 1.yıldönümünde anın önünde saygıyla eğiliyor, mücadeleyi sürdüreceğimize ve taşıdın bayrağı yerde bırakmayacağımıza söz veriyoruz.

Rızgarîxwazên Netewa Yê Kurdistanê (RNK-KUK)

Kalmar / İsveç taraftarları adına;

ÇETO OMERÎ

Mûçink Amadekar: Bawer Andok

BI ARIF ZIMANKUJ RE HEVPEYVÎN

Di van demên dawî de, di çapameniya Kurdî de peyva "Zimanzanê Kurd" pîrr tê bikaranîn. Li ser vê yekê, em ji bo xwendevanên Mûçinkê bi pey zimanzanê Kurd ketin da ku em bi wan re hevpeyvînekê bikin. Herçiqas li holê navê gelek zimanzanê Kurd, peyde kir. A niha em hevpeyvîna xwe ya bi zimanzanê Kurd Arif Zimankuj re pêşkişî xwendevanan dikin.

Mûçink: Kek zimankuj, ji kerema xwe re tu dikarî xwe bi xwendevanên me bidî nas-kirin?

A. Zimankuj: Ez zef teşekurê dikim. Di sala 1940'î de ez doxmîş bûye. Xebatên min ên li ser ziman gelek kûr û dûr in. Min ziman zef încelemîş kiriye.

Mûçink: Kek zimankuj, xebatên we yê li ser zimanê Kurdî çewa dest pê kirin?

A. Zimankuj: Min anlamîş kir ku êdî ev zimanê Tirkî pere nake. îcar ji ber vê yekê ez li ser zimanê Kurdî çalîşmîş bûm. Di demeke kurt de min zimanê Kurdî ogrenmîş bû.

Mûçink: Yanê we berê bi zimanê Kurdî nizani bû?

A. Zimankuj: Na bavê min! Li ku? Di dema me de kesî bi zimanê Kurdî ko-nuşmax tune bû. Wexta ku min êzingvaniyê dikir, zimanzanî li ku bû?

Mûçink: Ji were dibêjin zimanzanê Kurd, hûn bi çend zimanî dizanin?

A. Zimankuj: Ma qey bi zimanî Kurdî zanîn ji bo zimanzaniye têr nake. De here îşê xwe lo! Ez bi Kurdî dizanim, bi Kurdî. Te anlamîş kir.

MADAM ÇİLLER U-BARÊ SER BAR

Li Tirkîyê baca KDV'ê (Baca Barê Ser Bar) zêde bû. Zêdebûna Baca Barê Ser Bar, hin kesan acis kir. Li ser vê yekê Madam Çiller mecbûr ma ku beyanek bi vî awayî bike: "Hemwelatîyên min ên fedekar, ji bo ku ji bela Kurdan xelas bibin; ewê, ji zêde bac dayina dewletê nerevin. Ma qey kuştina Kurdan wusa rihet e. Mesrefê vî karî çiqas diçe zêde dibe. Emê, wek millet ê Tirk, ji mesrefê kuştina Kurdan nareye".

ÎT, MÎT û TÎT=Ecevît

Li Tirkîyê her ku diçe hejmara rexistinên dewletê yê bi dizî zêde dibin. Hata niha ÎT û MÎT hebûn, îcar TÎT jî derket. Lê carna ÎT, MÎT û TÎT dikevin hev; bi tenê bi kuştina Kurdan qima xwe naynin, hevdu jî dikujin. Kuştina serokêk qontgerîlayê TÎT'ê girt ser xwe.

Lê kêfa bavê fikra (ramana) TÎT'ê Ecevît li cî ye. Ma we negot mana ÎT, MÎT û TÎT çî ye? Pîrr rihet e. ÎT, MÎT û TÎT=Ecevît.

Mêrxasê Ber Dara Sêpiyê:

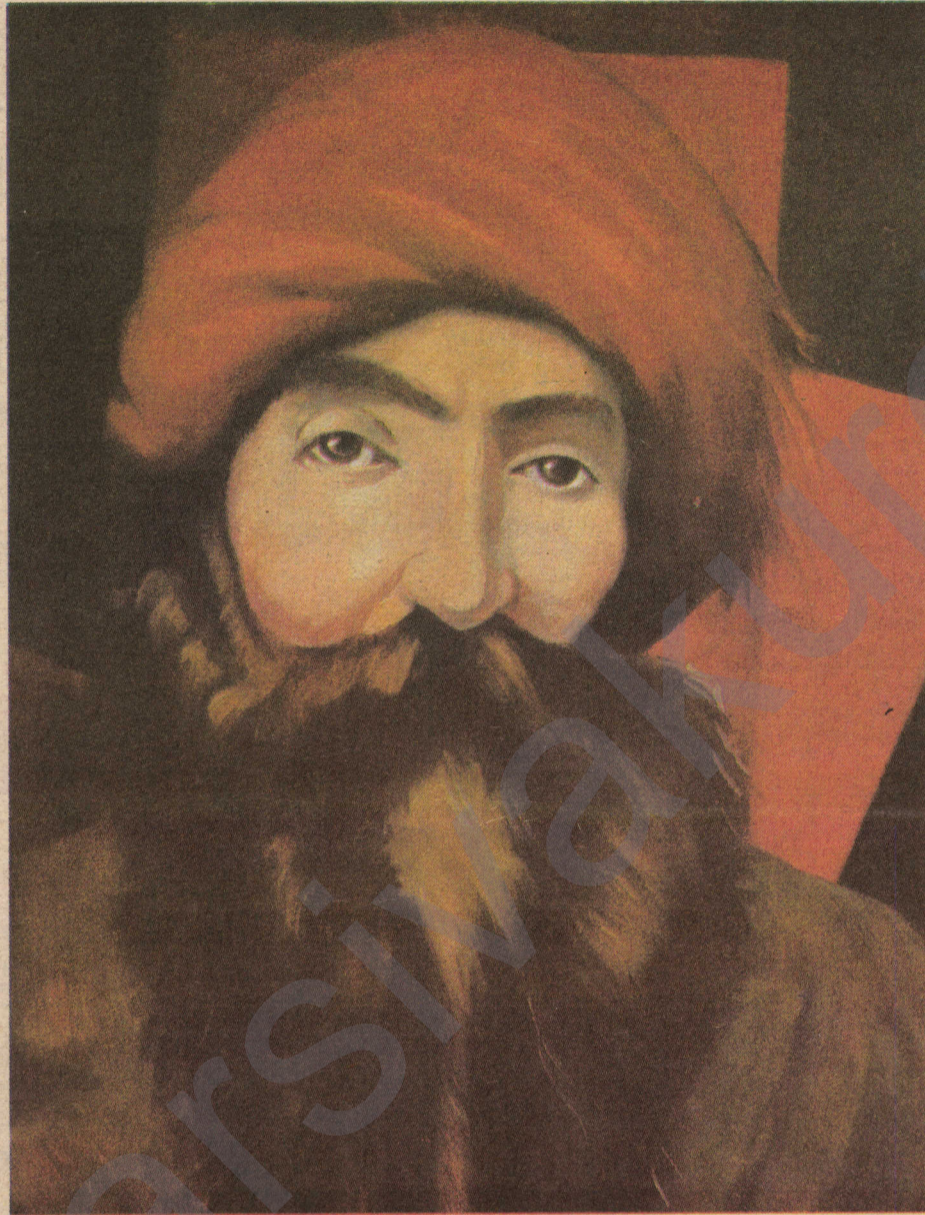
SEYID RIZA

Îhsan Sabrî Çaglayangîl-cîgirê serokkomarê kevn ê Tirkîyê- di bîranên xwe de qala didardekirina Serokê Serhildana Dêrsimê Seyid Riza dike. Bi qaydê ku em ji bîranên wî hîn dibin, beriya ku ewê pêşengên serhildana Dêrsimê bên daleqandin, dê Ataturk ji bo vekiririna Pira Singeçê ya li ser Çemê Muradê, were Elezîzê . Li gor îstixbarata ku Berpirsiyarê Emniyetê yê Giştî Şukru Sokmesuer sitandîye, dê 6 hezar mirovên cilsipî (ew derpê sipî dinivîse) li Elezîzê bên pêşiya Ataturk û jê daxwaz bikin ku Seyid Riza efû bike. Li ser vê yekê Îhsan Sebrî Çaglayangîl bi wezîfeyek taybetî , yanê bi wezîfa beriya ku Ataturk bigihîje Elezîzê, Seyid Riza bide îdamkirin dest diavêje kar.

Îhsan Sabrî Çaglayangîl, di bîranînên xwe de vê wezîfa xwe bi vî awayî dinivîse: "Di sala 1937'an de tatîla resmî roja Şemiyê bû. Dê roja Duşemê Ataturk bê Elezîzê. Tiştê ku ji me tê xwestin' yên ku dê werin didardekirin bila bên didardekirin' û gava ku yên cilsipî derkevin pêşiya Ataturk bila kar di ser kar de derbas bûbe."

Îhsan Sebrî bi vê hestê , bi vê ramanê û bi vê wezîfê dest diavêje kar. Ew, hevalê xwe yê Macar(navê wî Mustafa ye) û 6 kesên din digire ba xwe û berê xwe dide rîya Elezîzê. Ji ber ku mehkeme(dadgeh) tatîl e, dozger(savci) daxwaza Îhsan Sebrî qebûl nake; lê belê Îhsan Sebrî dixwaze ku beriya hatina Ataturk mesela Seyid Riza biqedîne. Cîgirê dozger hevalê Îhsan Sebrî yê dibistanê ye. Ew, ji Îhsan Sebrî re ewha dibêje: "Tu ji walî re bibêje bila rapor bide dozger, ez dê li ciyê wî binêrim û tiştê ku tu dixwazî ezê bikim." Bi vî awayî rapor ji bo dozger tê sitandin û hevalê Îhsan Sebrî, li ciyê dozger dinêre.

Îhsan sebrî û hevalê xwe(cîgirê dozger) dadger(hakim) li mala wî dibînin. Lê dadger dibêje, " roja Şemiyê dadgeh nactive, ancax em dikarin Duşemê bicivin û biryar derxin. Roja Şememê jî biryara îdamê bînin cih." Lê Îhsan Sebrî dixwaze

ku beriya hatina Ataturk vî karî biqedîne. Pê re bazdide ba Celadê Dêrsimê Abdullah Alpdogan û jê alîkarî dixwaze. Alpdogan Kaxizekî vala îmze dike û didê. Îhsan Sebrî bi vî awayî ji dadger dipirse:

-Ma piştî seat 5'an hûn qet de weyan nadomînin?

-Ooo pirr çêdibe. Roj heye ku em heta saet nehan (9) dixebitin.

-Êêê hûn ji dawiyê pênc saet îhlal dikin, ma nabe ku hûn ji pêşiyê pênc saet îhlal bikin. Yanê emê roja Yekşemê piştî sihorê dadgehê vekin. Duşem, piştî saet 24'an dest pê dike.

Bi vî awayî ji roja Yemşemê êvarê de dadgeh dest bi xebatê dike

û biryara îdamkirina Seyid Riza û hevalên wî tê derxistin. Îhsan Sebrî bi vî awayî dinivîse: "Dema ku biryar hat xwendin, dadgeh bi zanîn qala îdamê nekir û ji cezayê mirinê behs kir. Gistiyan biryarê baş(erênî) fahm kiribûn.

Bû welwele û "îdam tune ye" (*) gotin."

Îhsan Sebrî, dema îdamkirina Seyid Riza bi vî awayî dinivîse: "...Me Seyid Riza derxist meydanê . Hawa sar bû û li hawirdorê kes tune bû. Lê belê Seyid Riza wekî ku meydan tije mirov be, ji bêdengî û valahiyê re evha qêriya:

-Em lawên Kerbelayê ne. Em bê sûc in. Eyb e; zulm e. Cînayet e!..

"Muyên canê min bûn şûjin. Ev mirovê bi emir(pîr) bi repe rep meşiya. Cengeneyê cellad tam da. Ben(hilboqa îdamê) derbasî situyê xwe kir. Bi piyê xwe li kursî xist û înfaza xwe pêk anî."

Û Seyid Riza di 18'ê Çiriya Paşîn a sala 1937'an de, tevî hevalên xwe ve hat didardekirin. Lê belê "tevera paqijiyê"(qirkirina Kurdan) a Tirkan bi hovîfî dom kir. Bi hezaran mirovên Kurd bi çekên kîmyayî , tanq, top û balafirên cengê hatin kuştin. Dêrsim di xwînê de hat gevizandin. Dîrok ji hovîtiyek bêhempa re bû şahid. Lê belê di serî de Serokê Serhildanê Seyid Riza, tu kesî li ber dijmin serî netewand; bi mêrxasî di ber xwe dan. Li Dêrsimê dîrok bi xwînê hat nivîsîn, lê hêza berxwedanê ya gelê Kurd, hêvî û baweriya ji serxwebûn û azadiyê re neşikest. Gelê Kurd Dêrsiman di dilê xwe de mezin kir.

Herçiqas Îhsan Sebrî di bîranên xwe de dixwaze ku "efûkirina" Seyid Riza, bi hatina Ataturk ve girê bide jî, ev yek ne rast e. Lewra biryara şewitandina Dêrsimê û qirkirina gelê Kurd, di serî de ji alî Ataturk ve hatibû dayin.

Li gor Dr. Nûrî Dêrsimî, gotinên Seyid Riza yên li ber dara sêpiyê bi vî awayî bûn: "Ez 75 salî me. Va ye ez jî dibim şehîd û tevî şehîdên Kurdistanê dibim. Serhildan têk diçe; lê belê Kurd û Kurdistan dijî û xortên Kurd dê heyfa (tola) me bistînin... bimirin talankar, qatîl û zalim! Bimire hukûmeta bêşeref û derewkar!..

Di salvegera 56. a Serhildana Dêrsimê de, em , Serokê serhildanê Seyid Riza û şehîdên Dêrsimê bi giramgirî bi bîr tînin.

(*)Ev gotin di bîranînên Îhsan Sabrî çaglayangîl de jî bi Kurdî derbas dibe.

MEDYA
GÜNEŞİ

ÇARÇIRA Basın ve Yayıncılık Ltd. Şti. adına • Sahibi ve Yazışmaları Müdürü: Nusrettin Yüksekçaya • Genel Yayın Yönetmeni: Mahmut Metin • Diyarbakır Temsilcisi: Hamdullah Akyol • Adana Temsilcisi: Ramazan Çetal •

Mersin Temsilcisi: Hamdullah Karakelle • Ortadoğu Temsilcisi: Ahmet Cemal • Güney Kürdistan Temsilcisi: Azad Şahetî Avrupa Temsilcisi: Halim Can • Muhabirler: Bavê Azad, Mahmudê Malazgirtî (Almanya) • Cumali Gökalp (Hollanda) • Ferman Seyid (Danimarka) • Seyda Alpşen (İngiltere) • Halis Kınalı (İsviçre) • A. Kadir Bozyıl (Norveç) • Rojen Xerzi (Fransa) • Şoreş Fırat (Rusya) • Baran Jiyan (Yunanistan) • Genco Hasan (Bulgaristan)

• Yönetim Yeri: İnebey Mah. Valide Camii Sok. No: 50, Kat:4 Aksaray-İstanbul / Tel 530 68 31 Fax: 631 25 15 • Diyarbakır Bürosu: Güçlü Pasajı Kat: 3 Dörtüol-Diyarbakır/Tel-fax: 221 80 74 • İzmir Bürosu: Cumhuriyet Bulvarı konak İşhanı No:24, Kat:8/806 Konak-

İzmir • Adana Bürosu: Ali Münif Cad. Büyük Adana İşhanı Kat:4, No:30 / Tel: 359 94 92 • Mersin Bürosu: İstiklal Cad. Camii Şerif Mah. 29. Sok. No: 6 Kat:4 • Avrupa İlişki Adresleri: H. Can Box:15216 161 15 Bromma-Sweden; M. Malazgirtî, Amadande Str.58, 2000 HH 56 Germany

• Abone Koşulları: Yurtiçi/ 1 Yıllık: 130 000 TL; 6 Aylık: 75 000 TL; Yurtdışı/ 1 Yıllık: 75 DM, 50 \$ • Yurtdışı Fiyatı/ İsveç: 15 SKR, Danimarka: 15 DKR, Norveç: 15 NKR, Almanya: 5 DM, Fransa: 15 FF, İngiltere: 2 Pound, İsviçre: 4 SFr, Hollanda: 3 Florin

• Hesap No: Abdullah Kiran, Yapı Kredi Bankası, İstanbul Aksaray Şubesi, 0076497-7 Nolu Hesap • Dizgi: Hasat • Baskı: Serler A.Ş.